C. ARDELEANU

AM UCIS PE DUMNEZEU

ROMAN

EDITURA
„CARTEA ROMÂNEASCĂ"
BUCUREȘTI

ALTE ROMANE
DIN EDITURA
„CARTEA ROMÂNEASCĂ"

	LEI
Adam I. Rătăcire Ed. II	80.—
Aldea-Sandu C. Două neamuri Ed. IV. Ilustrat	80.—
Baţaria N. Sărmana Leila Ed. II	50.—
Bucuţa Em. Fuga lui Şefki . . . . Premiat de „Soc. Scriitorilor Români"	70.—
Caragiale I. Mateiu. Craii de Curtea-Veche	60.—
Dumbravă Bucura Pandurul Ed. V . .	120.—
„ „ Haiducul Ed. VI . . .	75.—
Eminescu M. Geniu pustiu Ed. V	42.—
Filimon N. Ciocoii vechi şi noui	35.
Lecca G. Irina. Marcu Ulpiu Traian Stànoiu	25.
Ranetti G. Domnişoara Miau. Roman pisichologic în versuri	15.
Rebreanu Liviu. Adam şi Eva. Ed. IV. . .	120.—
Sadoveanu M. Şoimii. Ed. VII	75.—
„ „ Hanu-Ancuţii	75.—
„ „ Venea o moară pe Siret. Ed. III	99.—
„ „ Insemnările lui Neculai Manea Ed. II	40.
„ „ Floare ofilită Ed. IV. . . .	40.—
„ „ Demonul tinereţii	75.
Slavici I. Mara Ed. III	50.—
Speranţia D. Th. Mă înşeală	15.
Speranţia Eug. Casa cu nalbă	45.—
Stănoiu Damian Necazurile părintelui Ghedeon Ed II . . . . Premiui „Femina" de la Paris	75.
Tafrali O. Urmărind idealul	25.—
Teodoreanu I. La Medeleni Vol. I Hotarul nestatornic. Ed. III . . . . . Premiul „Femina" dela Paris	100.—
„ Idem Vol. II. Drumuri. Ediţia II-a	150.—
„ Idem Vol. III. Intre vânturi. Ed. I	130.—
„ Turnul Milenei. Ed. II	96.—
Teodoru V. (Doru) Vlahula Ed. II	60.—
Vlahuţă Al. Dan. Ed. V	70.—

DE ACELAŞ AUTOR:

Rusia Revoluţionară, Nuvele *Editura „Libraria Romaneasca“ I. V. Ionescu, Iaşi.*

Pe străzile Iaşului, Nuvele. *Editura „Cartea Romaneasca“, Bucureşti.*

Rochia albă, Nuvele. *Editura „Casei Şcoalelor“ Bucureşti.*

In regatul nopţii, Nuvele. *Editura „Casei Şcoalelor,“ Bucureşti.*

Casa Vechiturilor, Teatru. *Editura „Casei Şcoalelor“, Bucureşti.*

Diplomatul, Tabacarul şi Actriţa, Roman, ediţia II-a. *Editura „Cartea Românească“.*

Am ucis pe Dumnezeu, Roman. *Editura „Cartea Românească“.*

C. ARDELEANU

AM UCIS PE DUMNEZEU

ROMAN

EDITURA „CARTEA ROMANEASCA“, BUCURESTI

40 417 929.

Toate drepturile rezervate

Copiilor mei,
Stelică şi Bogdănel.

C. A.

AM UCIS PE DUMNEZEU

In strada Clopotarii Vechi la Nr. 112, în fundul unei curţi străjuite de salcâmi ca o alee, într'o cameră destul de mare şi o sala mică, situąte la etaj, de-asupra unor încăperi nelocuite, pictorul Adrian Vornicu îşi avea locuinţa şi atelierul mobilate cu pânze, cutia cu vopsele, un pian cu coadă şi... Adela.

Adela ţinea loc de nevastă şi model, pianul cu coadă era masa, biurou şi locul de odihnă al paletei şi al borcanului de lut, din care eşeau cozile albe murdare ale pensulelor, ca ghimpii din spinarea ariciului.

Pânze pe păreţi şi pânze pe jos, pe lângă păreţi, cu zugrăveala în afară sau înăuntru, câte trei patru la un loc, printre ramele aurii sau negre lipsite de chipuri, aruncate ca lucruri fără de preţ într'o hală a vechiturilor.

In loc de pat, un divan acoperit cu trei scoarţe basarabene vargate cu negru, galben şi roşu iar peste ele, câteva perne îmbrăcate în feţe colorate,

înflorate de mâna Adelei cu pansele, maci şi crini. O etajeră cu carţi, carţi multe, doua scaune şi pe uşa, într'un cuer, rochii, haine şi halatul mânjit cu vopsele.

O fereastră mare cât doua la un loc, aşezata sus şi în curmeziş, prin care se vedea albastrul cerului iar pe glaf, ca într'o poliţa de farmacie sau un raft de cârciuma, o serie nesfârşita de sticle şi sticluţe de toate marimile, un teanc de farfurii şi un chiup de pamânt cu toartele rupte.

Interiorul îl completa două pisici negre cu ochii de fosfor cari, toata ziua, întinse pe burta sau aşezate pe labele de dinapoi, dupa divan sau din pragul ferestrei, urmareau fuga nourilor sau sborul pasarilor.

Adrian, la şevalet, înaintea unui manunchi de flori, a trei borcane, câteva carţi şi un şal tarcat aşezate voit, lucra fara sa gândeasca la nimic, urmărind cu ochii mari sau închişi pe jumatate, urmele penelului sau reflexele de lumina ce cadeau pe flori, borcane, carţi şi şal.

Om la patruzeci, patruzeci şi cinci de ani, nu prea înalt, fruntea mare, parul roşcat şi dat peste cap, nasul subţire, buza de jos tivita, un tic nervos al obrazului stâng şi o cuta adâncita ce-i ocolea colţul gurii.

Aşa era Adrian.

Adela, tânara de douazeci şi trei şi patru de ani, parul negru, ochii mari întunecaţi şi blânzi ca ai unei icoane, frumoasa şi buna ca un cuvânt

de mângâere, cânta la pian o mazurcă de Chopin; poate sa-şi legene visurile, poate sa-şi omoare sufletul, sau poate numai aşa ca sa cânte.

Pisicile, amândoua, dormeau una lânga alta pe pragul ferestrei prin care lumina soarelui curgea ca argintul topit.

Adrian se ridica dupa scaun, îşi îndreapta oasele şi sprijini pânza de perete ca sa o poata privi mai bine dela departare.

Fluera...

Işi şterse pensulele, le arunca în borcanul de lut după pian, se spală pe mâini, îşi lepădă halatul, îşi puse haina şi palaria şi pleca sa se duca la cafenea, acolo unde îl aşteptau prietenii şi unde gândurile de acasa mor înabuşite de fumul tutunului.

Adela întoarse capul prinzându-şi privirea de clanţa uşii, ascultând cum se închide şi uşa de afara, a salii, în vreme ce degetele-i obosite parca, abia de se mai mişcau pe clapele pianului ştergând ultimele sunete. .Câteva clipe în urmă se scula grabita, ca şi cum întârziase vreme de preţ, puse un scaun în faţa ferestrei şi se urca sa priveasca pe poarta de fier a curţii. In acelaşi moment aproape, Adrian ieşea.

L-a urmărit pâna departe în lungul strazii până ce a cotit la dreapta şi a pierit...

Nu se mai vedea, şi ea era tot pe scaun cu ochii mari deschişi, ramasa sa masoare mereu aceiaşi porţiune de drum de la poartă pâna de-

parte unde disparuse şi de-acolo înapoi până la poarta.

Se uita la coşurile şi gurile de pod de pe acoperişurile caselor...

Intre doua ziduri înalte ale unei case cu etaj, mai mult ghicind, se vedea o bucata rupta din bulevardul Colţii.

A trecut un oltean... o doica cu un carucior.... un copil cu cercul... iar un oltean... un copil şi... a trecut un om, a trecut el... Adrian...

Cauta o alta privelişte, sa-l mai vada şi ochii fugeau mereu înainte împiedicându-se de pomi, ziduri şi acoperişurile înalte ale caselor ce strajuiau bulevardul închizând zarea. Târziu, obosita şi făr' de gânduri, îşi opri privirea peste drum la casa prietenilor buni, a caror viaţă fericita o făcea sa-i iubeasca şi sa-i urască în acelaş timp.

Se dete jos dupa scaun şi ramase în mijlocul încaperii singura cu cele doua pisici, fereastra larga pe care fugeau nourii petecind taria şi mirosul proaspat de vopsea.

Deschise uşa dela antreu, deschise şi uşa de afara, din capatul scarei, şi privi în jos treptele ce cădeau în lespezi de piatra ca solzii pe spinarea unei dihanii apocaliptice încolacite în jurul unei vergele de fier. Inainte vreme, de câte ori pleca, îl petrecea ca şi acum, din capul scarii iar când paşii lui loveau asfaltul curţii, se urca pe scaun în faţa ferestrei şi ochii ei râdeau şi mâna îi flutura la salutul lui din poartă. Facu

ca altădata; se întoarse din nou în cameră şi din nou se urcă pe scaun în fața ferestrei să vadă acelaşi drum pe care nu trecea nimeni şi mereu aceleaşi acoperişuri de case cu acelaşi petec rupt dinn bulevard.

Pisicile se cocoşara ca dupa somn şi torcând se frecau de brațele ei. Când s'a dat jos depe scaun, au sărit şi ele apropiindu-se de picioarele ei, cu cozile sburlite ridicând capul şi miăunând încet şi prelung.

Singure ele dadeau viață încăperei.

Adrian se hotărâse sa rupă legaturile cu Adela. Doi ani erau prea de ajuns pentru viața pe care o dusese, viață de om însurat, de burghez ticnit şi, ca o justificare pentru el, adaoga faptul ca femeea pe care o avea, nu-i mai dădea nici o posibilitate de a mai face altceva de cât lucruri cunoscute. Corpul ei care la început părea să-l ispitească în frumuseți nebanuite, acum îi era cunoscut şi prea cunoscut... Făcuse zeci de nuduri şi tot atâtea capete sau poze diverse pe cari le găsea în mişcările-i leneşi, sfioase sau pasionate, mişcări ce credea ca nu se vor mai repeta niciodată. Culoarea pielei i se părea prea albă, trupul prea desemnat, mânile prea fine şi... nimic, nimic necunoscut ce ar mai fi putut sa-l întârzie lângă ea.

„Cea mai frumoasă femee, ca orice lucru pe

care îl ai mereu în faţa ochilor, sfârşeşte prin a te obosi... Prea îl cunoşti... Monotonia omoară...“

Aşa gândea Adrian şi aşa spunea tuturor de îndată ce se hotarâse sa se despaıta.

— Arta cere sacrificii...

Şi sacrificase artei toate iubirile de până atunci şi toate iubirile au fost adevarate şi niciodata n'a regretat-o pe cea de eri... De toate s'a despărţit cu aceiaşi seninatate cu care s'a despărţit de tablourile vândute sau daruite a caror cea mai perfecta realizare nu egala niciodata viziunea desavârşirei care mereu era alta şi alta..

I-a spus ca drumurile lor se despart, că este libera sa se duca oriunde, ca frumuseţea ei va putea lega un om ca toţi oamenii cu care sa se mărite şi sa traiască.

— Oamenii iarta semenilor lor toate greşelile când cel mai apropiat ideal al lor e potolirea pasiunii. Greşeala de a fi fost întâi a mea şi-apoi a aceluia a caruia vei fi, nu e greşeala... Femeei care a iubit i se va ierta ca şi Magdalenei pentru ca va şti sa iubească mai departe, pentru ca iubirea e însaşi viaţa.. Vei avea un camin al tau, vei avea un om al tau şi un om te va avea pe tine, vei avea copii, vei avea pe cine sa iubeşti... Da, trebuie sa pleci!... Trebuie!...

Aşa i-a spus.

Şi ea a raspuns:

— Nu înţeleg nimic, nimic... A lasat capul în jos şi a început sa plânga.

Şi casa luminoasa şi calda de bucuria svăpaiata ce dase afara din încaperea zidurilor, ca spuma vinului bun din pahar, aproape doi ani, parea mai trista şi mai tacută de cât însăşi gândurile ei ce parcă împietrisera într'o singură imagina a despartirii.

Şi zilele treceau unele după altele, statornicind tot mai mult liniştea unei vieţi moarte.

Adela aştepta şi credea mereu, voia să creada ca va veni vremea de împacare şi în aşteptarea celor bune, frământa mereu aceleaşi gânduri stăpanitoare ale despartirii, nu trupeşti ci sufleteşti. Invăţase sa traiasca în aceiaşi lumină cu el şi îi era groaza de întuneric. Voia sa se ştie femeea artistului, nu a omului.

In fiecare clipa, alaturi de aducerea aminte a cuvintelor: „trebuie sa pleci!... trebuie sa înţelegi..." în mintea ei se contura cu tot decorul, ca într'o scena de teatru sau o pagina de roman, vremea de buna înţelegere şi dragoste pe care lânga el o cunoscuse...

„Trebuie!..." era cadenţa unui ciocan uriaş trântit cu brutalitatea faurarului pe fierul nicovalei şi „trebuie" acesta îi farama ţeasta capului şi coşul pieptului...

Prin faţa minţii îi jucau aevea parcă, ilustraţiile cubiste dintr'o revistă de avantgarda, în proporţii când uriaşe, când reduse la dimensiuni microscopice...

Un picior de damă, de la genunchii în jos, era

jumatatea unei viori cu gâtul în formă de sticlă și pântecul ca al unei femei însărcinate; un nas fin deasupra unor buze turtite, cinci degete inelate în cinci cearcăne de sânge, o jumătate de ziar, câte-va litere majuscule, două guri într'un sărut și peste tot tabloul, ca într'o ceață străvezie, plutea nudul ei alb și cărnos, în toate pozele, așa după cum o zugrăvise el.

Era obsesia dezordinei... Niciodată nu văzuse tabloul acesta și totuși îi sta mereu în fața ochilor să o chinuiască cu stăruința de a înțelege ceeace neînțeles era.

Tremura toată. Se întinse pe divan și adormi, respirând greu sub povara a doi urși ce-i sfredeleau sufletul cu ochii de cărbuni aprinși ai bestiilor poftitoare.

Târziu, când se deșteptă, amândouă pisicile torceau liniștite pe pieptul ei, închizând și deschizând ochii somnoroși.

Fruntea îi era brobonată de sudoare.

Se ridică și roti ochii prin casa ca și cum atunci ar fi sosit dintr'o călătorie lunga să-și odihnească trupul de oboseala drumului, într'o cameră necunoscuta de hotel.

— Unde sunt?...

Pânze pe păreți și pânze pe jos, pe lângă păreți, cu zugrăveala în afara sau înăuntru, câte trei patru la un loc printre ramele aurii și negre... pianul... fereastra... pisicile... mirosul de vopsea proaspată...

Se regăsise.

— „Trebuie!... trebuie!..."

Işi trecu mâna peste frunte, se aşeză pe scaun şi privind în podea, păreu ca priveşte dincolo de lume...

— Când mama n'a mai putut trăii cu acela care mi-a dat mie zile, s'a si—nu—cis... Sora mea, la fel... s'a si—nu—cis... Eu?...

— „Trebuie!..."

Faţa i se însenină, şi un zâmbet trist se prinse în colţul buzelor.

Şi a rămas aşa, privind mereu dincolo de lume...

Era singurul gând bun, luminos şi drag... Singurul...

In casă şi afara începuse a se întuneca...

Peste drum, poarta în poarta cu Adrian, într'o casa frumoasa şi mare, cu gradina întinsa, automobil şi slugi, sta familia Vidraşcu.

Domnul, om aproape la patruzeci şi opt de ani, cu mustaţa groasa, încaruntita mai înainte de vreme, faţa rotunda ochii negrii şi sprâncenele arcuite, statura înalta şi puţin cam pântecos. Calca rar şi mai înainte de a vorbi cu cineva, il priv a ascuţit în ochi de parca ar fi voit sa-l patrunda pâna în suflet, totuşi domnul Iorgu Vidraşcu era un om blajin şi ertator de nu te puteai dumiri cum de în trupul acela de Locotenent-Colonel de Cavalerie, poate salaşlui un suflet de copil.

Cânta la orga şi cânta la vioara, îi placea literatura şi în casa, pretutindeni, afara de carţi, pe păreţi şi în unghere, tablouri şi sculpturi.

Fusese Preşedinte de Tribunal la Craiova, facuse advocatura la Bucureşti şi la vârsta de treizeci şi opt de ani a plecat din ţara, cu nostalgia altei lumi, sa se duca în strainatat .

A trait, la început, în Italia, printre pietrele muzeelor, ca cercetător de frumos şi pace, apoi în Franţa, ca pictor în completarea educaţiei artistice şi mai apoi, în Anglia unde se dusese sa înţeleaga autoritatea rigi la a omului cu tradiţie şi... a învaţat sa cânte la orgă.

La Londra şi-a cunoscut femeea şi s'a casatorit atunci când gândea mai puţin la aceasta de cât la gloria de a fi un virtuos al vioarei şi de un an şi jumatate s'a întors în ţara.

Eleanor, soţia domnului Vidraşcu, era o femee la treizeci de ani, distinsa fara să fie însa prea frumoasa. Englezoaica depe malurile Tamisei. Inalta, slaba şi energica. Obrazul lung, parul roşcat, ochii albaştri, buzele cărnoase şi gura mereu puţin întredeschisa lasa sa se vada dinţii regulaţi.

Impreuna cu ei venise Mabel, o sora mai mica a Eleanorei, tânara de douazeci şi trei şi patru de ani sburdalnica, frumoasa şi vesela ca o bucata de muzica saltareaţa. Cânta din gura şi la pian, croşeta dantelarii, juca tenis, facea gimnastica, se ocupa cu politica, conducea automobilul, fotografia, facea treaba casei cu servitorii la olalta şi bea ceai ca toţi englezii.

Venise pentru o luna şi numai voia sa plece nici dupa un an şi jumatate, deşi parinţii o chemau mereu. Ii placea cerul albastru, lumina şi veselia.

„Aci, oamenii sunt aşa cum sunt, cu inima

„deschisa, — scria mamei sale — nimic nu-i
„forțează să fie gravi când felul lor e de a fi
„veseli. Mă gasesc foarte bine aci. La noi, în
„Anglia, n'am râs într'un an cât am râs aci
„într'o săptamâna. Eleanor ma cearta în fiecare
„zi pentru nebuniile mele. M'am schimbat cu
„totul şi îmi place, îmi place... Nimeni nu
„întrebuinţeaza masca, nici manuşa, vorbesc
„de cei mulţi şi eu sunt ca ei — poate sa ma
„înşel, dar îmi place şi vreau sa cred ca sufletul
„celor de aci e mai curat şi mai puţin complicat
„ca al nostru... Oamenii sunt buni, vara e cald,
„iarna e frig şi în permanenţa albastrul cerului
„ma face sa mă gândesc cât de posaca şi ceţoasa e
„Anglia noastra de parca ar fi o bunica de noua-
„zeci de ani.... Nu, n'am să plec aşa de curând
„de aci....

„Peste drum de noi, şade un pictor...

Datorită sburdalniciei ei, familia Vidraşcu a cunoscut pe vecinul de peste drum.

Eleanor, Iorgu, Mabel şi un copil al servitoarei, Ionel, jucau tenis. Vecinul de peste drum pleca de acasa, se oprise în mijlocul curţii şi vorbea Adelei care era jos, în uşa scarei. Mabel l'a văzut şi ca sa arate alor ei cât de bine bate, îl alese de ţinta şi mai înainte de a putea fi oprită, arunca cu mingea în spinarea lui Adrian... A început sa râda, a alegat la el, şi-a cerut scuze, s'a prezentat şi s'a invitat în acelaşi timp sa-i

viziteze atelierul. A dat mâna cu Adela ca unei prietene vechi, a urcat scările, a admirat tablourile şi dupa zece minute i-a spus că intenţionat a aruncat cu mingea ca să-l poată face cunoscut familiei.

In fiecare zi vorbim de dumneavoastră... Trebuie să fiţi fericiţi şi de aceia am venit să vă cunosc cuibul şi sa cunosc pe artişti... Şi noi suntem fericiţi, fara sa fim artişti... Cumnatul meu e un om foarte bun, sora mea îl iubeşte şi câte şi trei suntem ca unul singur... Când mă voi marita... Ei, dar eu am început sa vorbesc şi ceea ce fetele gândesc şi nu trebuie sa marturisească... Haideţi!... Veniţi la noi... Şi fara sa aştepte raspuns la invitaţie, i-a prins de braţ, în dreapta Adela, în stânga Adrian şi râzând şi vorbind, i-a trecut drumul.

— Vi i-am adus... şi înclinându-se de mijloc, râzând şi gesticulând, facu prezentările.

Iorgu a râs, Eleanor a cautat sa scuze sburdalnicia sora-si, Adrian şi Adela au râs şi ei, şi astfel s'a legat prietenia vecinilor.

Femeile se iubeau, barbaţii se preţuiau şi în fiecarre zi se vizitau unii pe alţii. Vorbeau, râdeau şi se plimbau cu automobilul, împreună şi numai împreuna şi sub conducerea inspirata a Mabelei se puneau la cale glumele ce urmau sa se faca când lui Adrian, când lui Iorgu.

Adela era fericita de prietenia surorilor englezoaice şi ruşinata ca trebuie sa mintă când lasa sa se creada că e soţia şi nu amanta lui Adrian.

A trecut o vara şi a trecut o iarna de când se împrietenira vecinii şi acum erau din nou în vara când Adrian se hotarî sa se desparta de femee şi model. De aceia veselia de altadata a Adelei dispăru, ochii îi erau mereu planşi şi se ducea tot mai rar peste drum, deşi Mabel venea ca şi mai înainte, cu aceiiaşi seninatate mereu aducatoare de bucurii şi buna dispoziţie.

Iubea pe Adela, iubea pe Adrian, îi iubea pe amandoi sau numai pe unul, nici ea nu ştia. Cu el râdea, glumea şi vorbea despre arta, iar cu ea, mângâetoare ca o sora, cata sa faca sa uite tristeţea ce-i înroşea ochii fara sa încerce niciodata să ştie mai mult de cât vedea. In schimb, Elanor şi Iorgu înţelegeau ca ceva trebuie sa se petreaca între prieteni şi de câte ori au încercat sa-l întrebe pe Adrian de cauzele nemulţumirilor ce se ghiceau, Adrian raspundea vag în cuvinte şterse la început, ca apoi sa schimbe şirul discuţii, sa plece şi doua trei zile sa nu se m ' vada, mereu motivând lipsa cu treburile ce le avea.

Adrian era plecat de acasa şi Adela ramasese singura sa-şi frânga mâinile şi sa plânga, coplesita de frânturile de gânduri nelimpezite ce se ţineau unele de altele fara sa poata statornici o idee. Era naucita... Ar fi vrut sa fie stapâna pe ea, să-şi priveasca viaţa ca viaţa alteia şi nu isbutea, nu vedea şi nu auzea.

— Ai plâns iar... Ai plâns, repeta Mabel şi cu-

prinzând-o cu amândoua mâinile pe după gât, a început a plânge şi ea.

— Spune-mi Adela ce ai?... Spune-mi şi poate că cumnatul meu te va ajuta, poate şi eu... spune-mi ca unei surori...

Eu n'am sora...

Ca unei mame...

Eu n'am mama...

Ca unei prietene... spune-mi ce ai?... durerea impartaşita e mai puţin durere...

O sărută pe amândoi obrajii, îi netezi parul ca unui copil şi când Adela încerca să vorbeasca, o opri brusc, cuprinzându-i din nou gâtul cu amândoua braţele, strângând-o cu putere la piept, spuindu-i repede:

— Nu... nu vorbi nimic... Taci... Taci.. Nu vreau sa ştiu nimic, nimic...

Bine... Am sa-ţi spun altadata...

Altadata...

Ai sa ştii... ai sa ştii atunci...

. . . .

Şi amandoua au ramas tacute.

In cafenea nici un cunoscut.

Adrian se înfunda în canapeaua de catifea... Nu gândea la nimic, privea pe fereastra larga la dute-vino al automobilelor şi oamenilor pe calea Victoriei.

Aprinse o ţigara şi incepu sa numere fibrele mesei de stejar in faţa careia sta, urmarindu-le cum şerpuesc ocolind nodurile ca să se apropie mai departe intr'o distanţă masurata până in marginea scândurii.

Iar privi pe fereastră şi în oglinda din paretele din faţă, apoi pe la mesele celelalte, la oameni, la scaune şi se trezi cu ani în urma...

De trei ori se impotrivise voinţei tatalui, de a se face preot.

Intâi, când a intrat în seminar, mai apoi, dupa ce făcuse patru clase şi a treia oară, când terminase seminarul, înainte de a intra în facultate.

Toate popasurile acestea de răsvratire, îi veneau în minte faramiţite în clipe fugare şi ne-

tezind cu vârful degetelor scândura sgrunţuroasă a mesei, se vedea tot la o masă, dupa ce părăsise teologia ca sa faca arta, masa de stejar cu fibrele pronunţate din cauza vechimei, faţă în faţa cu barba alba a lui tată-su care îi vorbea:

— Da, fiule... bunicul a fost preot, tata preot iar când a murit maică-mea, s'a călugărit şi a ajuns Episcop al Râmnicului, dupa ce îşi luase doctoratul dela Cernauţi.

Socrul meu a fost preot, fratele mamei protopop şi tot neamul nostru e neam de preoţi.. De ce ce te-ai lepadat de ceeace în firea lucrurilor este... Vremea nu e târzie... întoarce-te la credinţă... Crezi ca mai bine îţi va fi ţie să porţi haina mireanului plina de pacate aşa cum o poartă sluga pe a stapânului?... Fiule, fiule... Cu cât mai vazuta va fi bogaţia pe haina celui ce a dat-o, cu atât mai de nimic este sluga care a primit'o căci el niciodată nu şi-ar fi putut-o face... Impăraţii se nasc nu se fac şi tu eşti nascut să slujeşti împărăţii celei din Ceruri şi nu de pe pământ... Imbracă fiule vestmântul acesta care al tău este. Şi bătrânul îşi scutură antereul vorbindu-i mai departe:

Inchinate lui Dumnezeu ca parinţii părinţilor noştri şi totdeauna vei fi al tau şi niciodata nu te vei afla strain şi toate îţi vor fi ştiute pentrucă niciodată nu vei vrea sa ştii mai mult de cât ceeace scris este în sfânta Scriptură... Ai născut în uşa bisericii şi ai crescut în biserică,

de ce vrei sa te desparţi de casa Domnului. De ce te-ai despartit... Insoara-te... fii popa de ţara şi intră în slujba pentru care eşti facut a o îndeplini şi bine îţi va fi ţie şi copiilor tai... Toţi sfinţii de pe pereţii bisericii te vor îmbraţişa, bunatatea şi îndurarea vieţii lor te vor calăuzi în viaţă şi lumina candelei nestinse dela crucea altarului va fi lumina zilelor tale... Fii pastorul turmei celor mulţi, împlinind cuvântul cel adevărat: „Pace între oameni..." Nu te robi deşertăciunilor şi nu te pleca ispitei şi goneştele pre ele dela tine şi ochii tai se vor lumina ca soarele şi sufletul tau se va bucura în ceruri......

Aşa i-a vorbit tata-su, popa Petre parohul din Vitioara.

Şi fiul a tacut şi a numarat înainte fibrele mesei de stejar, iar târziu, tărziu de tot, când s'a ridicat sa plece, i-a spus aşa, ca şi cum şi-ar fi spus sieşi:

Viaţa mi-a fost data sa o traesc, de ce nu ma laşi?...

— Trăeşte-o!... i-a raspuns tatal, dar ceeace tu vrei sa faci nu e viaţa...

— De ce îmi ceri sa o omor?... Viaţa mea e acolo unde ma cheama.

— Viaţa ta e aci!... şi aratând cu mâna tinda bisericei urma:

— Viaţa ta e a mea şi viaţa copiilor tai, e tot a mea aşa precum vieţile noastre ale tuturora, ale Celui din ceruri sunt... Eu voiu trai în tine pre-

cum tu vei trai în fii tai şi ei în ai lor... Numai aşa vei trăi viaţa cea fară de sfârşit...

— Voi trai în rodul muncii mele şi a faptelor mele... *Dante* traeşte în Divina Comedie şi Egipţieni traesc în piramide... Ma duc tata unde mă cheama viaţa şi arta, aşa după cum tu ai plecat dela biserica bogata din oraş ca sa trăeşti aci lânga biserica asta săracă, pierduta în ascunzişuri de dealuri şi munţi.... Ai îmbătrânit tată, eşti bătrân, bătrân ca vremea...

Fiule!... şi ochii batrânului se încruntară privind în pamânt, va veni vremea când...

...şi arta cea adevarata va desvalui mulţimi pe Dumnezeu nu numai biserica...

— Credinţa!...

— Am crezut şi eu ca tine, aşa cum m'ai crescut sa traesc viaţa robind-o Lui ca viaţa slugilor ce se iroseşte stapânilor şi ca tine m'au învăţat în seminar şi în facultate, şi când ai crezut şi tu şi ei că aţi facut din mine ce aţi crezut, m'a prins viaţa cea adevarata ca şuvoiul apelor şi într'o clipă nimic n'a ramas din ce facuseşi tu, cum nimic n'a ramas din zidurile templului lui Solomon. Am fost slab, m'am gândit la tine şi m'am gândit la El şi am strigat şi tu n'ai venit şi am întins amândoua mâinile la cer şi am strigat şi El n'a venit, şi n'a venit nimeni, nimeni... N'a fost ochi care sa ma vada şi nici ureche care să ma auda... Am întors faţa dela tine şi am întors faţa dela El şi am plâns pentrucă slab şi fără de

aripe crescute m'aţi lasat sa-mi tai pârtie în lume. A doua zi am uitat şi m'am bucurat pentruca lumea îmbată ca vinul bun şi fură minţile ca licoarea de cucută, şi m'am înveselit şi am râs din toată inima mea şi din tot sufletul meu şi m'am ruşinat de tine şi m'am ruşinat de El şi m'am ruşinat de toata învaţatura mea... Dar, degeaba îţi vorbesc, tu eşti batrân, şi tu nu înţelegi ca tinereţea e cel mai mare duşman al bătrâneţii. Tu n'ai ştiut sau ai ştiut şi ai uitat... Tinereţea e apa vie care nu cunoaşte zagazuri... tinereţea e avântul, tinereţea înnalţă mintea,, tinereţea e sburdalnicia trupului şi sanatatea lui,.. Tinereţea e primăvara care sparge coaja pământului cu firul ierbei şi trunchiul pomului cu mugurul şi floarea fructului care se va coace şi din samânţa căruia va rodi asemeni ei, alta viaţa într'o alta primavară. Eu, nepriceputul anilor de învaţatura nu înţelesesem pe atunci nici psalmii lui David nici cântecele lui Solomon şi am stat cu braţele încrucişate şi am aşteptat ziua mântuirii pacatelor, fără sa fi cunoscut păcatul şi cu smerenie rosteau buzele mele lipite şi arse de focul sângelui, rugăciunea morţilor, nădajduind într'o alta viaţă şi într'o altă lume... Alta lume am aflat tata şi viaţa mi-a turnat foc în sânge şi în adâncurile vieţii acestea am scormonit şi am gasit bucuria aproapelui meu în dragoste. Alaturi de mine am văzut preoţi şi arherei, mame şi fete, batrâni şi copii şi toţi nesătui, ca înecaţii de zile, se agăţau

de o clipă de fericire muindu-şi trupurile în sărutarea caldă a primăverei... Te-am văzut pe tine, am văzut pe mama şi am văzut pe Iisus şi am văzut pe Magdalena şi iar m'am lepădat de credinţa ta şi de Dumnezeul tău, ca să renasc în mine... Ai îmbătrânit tată... rămâi şi poposeşte, eu mă duc acolo unde ma cheamă viaţa şi ei mă voi închina şi artei mele al cărei Dumnezeu vreau să fiu.

Bătrânul tăcea, ar fi vrut să vorbească să-l împiedece de a mai spune un cuvânt şi nu putea. Năduful îi apăsa pieptul, ar fi vrut să fugă şi picioarele nu-l ţineau, numai ochii, ochii luminaţi de apa lacrămilor se deschiseseră mari privind în sus la crucea din turla bisericii şi abia de a putut clătina capul îngaimântul cuvintele:

— Nesocotitule!... Va veni vremea...

Când a plecat a vrut să-i sărute mâna şi preotul a întors ochii dela el şi slab şi puţintel, cu paşii târâţi, tremurându-şi capul, cu ochii închişi pe jumătate sub greutatea pleoapelor, se şterse ca o umbra intrând în biserica.

In urma lui Adrian, şoseaua albă se întindea urcând şi coborând dealurile ca o funie ce lega, pe o mare învolburata de furtună, o corabie de ţărm. La un capat el, la celălalt capăt crucea strâmbă a bisericuţii, singura ce se vedea dupa linia dealului cel mai depărtat.

Caii goneau şi el, leganat de visuri ca un copil, şi-a adus aminte cum într'o dimineaţa de primavara caldă pe când se plimba prin curtea internatului teologic, cu ebraica în mâna şi în cap cu gândul de a reconstitui lumea veche şi inceputurile religiunei creştine, cu in agina blândului şi bunului Iisus în faţa, aşa cum învaţase sa-l cunoasca din carţi şi icoane, vazu un str in intrând pe sub bolta clopotniţei biserici Radu Voda.

Om între doua vârstre, nici prea batrân, nici prea tânar, cu ochii vii, patrunzatori, cata când in sus când în jos de parca ar fi voit sa statorniceasca ,ca vechii Domni ai Moldovei, loc pentru ridicarea unui nou locaş de inchinaciune... Se uita la biserica, la clopotniţa şi la împr jurimi, oprindu-se când şi când într'un loc sau altul, încercuindu-se pas cu pas pâna ce se lipi de trunchiul unui castan pe care bucuros l'ar fi dat l o parte sa stea în chiar locul lui.

Era un pictor.

Desfacu un scaunaş pe trei picioare, un şevalet, cutia cu vopsele şi începu sa lucreze. Nu-i pasa de nimeni, parea ca se gaseşte singur. Fluera şi vorbea pentru el: „mai stins... aşa... e!... da!..,"

Adrian se apropie la câţiva paşi inapoia lui şi se uită cum mâna meşterului grabea sa aş earna culoarea cât mai repede de parca i-ar fi fost t ama să nu fie gonit sau sa nu i se aşeze cineva între pânza pe care lucra şi clopotniţa cu pareţii jupuiţi.

Soarele se ridica tot mai sus iar lumina cobora din turla bisericii tot mai jos, muind zidurile până la jumatate în argint şi aramă topita.

— Ce repede lucraţi, spuse Adrian urmărind latul pensulei ce se aşternea în chip şi fel pe bucata de carton.

Pictorul se întoarse, privi în ochii lui Adrian pentru o clipa numai şi vazându-şi mai departe de lucru răspunse:

Se schimba lumina... creşte soarele...

Un ceas în urma, pictorul şi-a strâns scaunaşul, cutia cu vopsele, şevaletul şi a plecat ducând cu el liniştea şi pacea dimineţii cu imaginea turlei.

Curtea internatului începu a foii de studenţi şi a se umple de glume şi vorbe. Adrian se pierdu în gradina.

Pasarile ciripeau şi soarele se ridica tot mai sus crescându-şi caldura. De departe, printre frunzele şi desişul pomilor, fremata viaţa în sbârnaitul albinelor... Vorbe, râsete şi pagini de carte spuse pe din afara... şi iar linişte şi iar râsete sgomotoase... Işi spuneau baeţii întâmplarile petrecute în seara din ajun. Soarele încalzea iar ciripitul pasarilor tacuse. De jur împrejur, printre frunze, se vedeau departe petece, petece, zidudurile înnalte ale împrejmuirii hârjiite de picioarele celor ce sarisera afara, chemaţi de iubirile ce le aveau, ca fluturii în noapte de lumina becurilor electrice... .Şi cum era singur a crezut că se gaseşte în curtea unei mânastiri, iar mai apoi, în

curtea unei inchisori... In clipa aceia simţea cum îl apasă cerul pe umeri, cum zidurile cresc cărămidă cu cărămidă aşa ca să numai vadă şi să nu mai audă nimic de dincolo de ele unde viaţa e viaţă, unde suflă vântul şi unde cerul şi pământul se înfrăţesc în îmbraţişarea caldă a veciniciei... Şi-a adus aminte că pe când era în seminar şi îşi trudea capul cu catichetica, să-şi şteargă oboseala minţii, schiţa chipurile profesorilor iar când aceştia sau recunoscut în liniile desenului i-au spus:

— Tu ai să ajungi departe...

— Tu ai să fii un zugrav minunat, i-a zis directorul... Să vii sa-ţi dau să-mi faci o icoană...

Şi nimeni nu i-a spus că are să se facă preot. Şi gândurile artei îl cuprinseră şi creştea dragostea în el ca viaţa în noul nascut.

A pictat şi el aceiaşi turlă, apoi biserica, grădina şi când patima culorilor îl cuprinse până într'atât că nu îşi mai aducea aminte ,nu de popie, dar nici de el, din clipa aceia ebraica, începuturile religiunilor şi lumea creştina cu vechimile ei, dispărură. Şi-a luat ramas bun dela grădina şi poarta internatului, dela sfinţii din biserica şi dela anteriele şi culioanele preoţilor profesori şi subraţ cu un cufaraş, cutia cu vopsele şi câteva cartoane zugrăvite a plecat în lume.

A făcut şcoala de bele-arte, s'a dus în Apus ca bursier al unui proteguitor al artelor, a vizitat galeriile de tablouri, s'a identificat marilor înain-

taşi şi a simţit aceleaşi emoţii în faţa pânzelor şi a statuelor ce mărturiseau geniul.

Aceasta era viaţa şi vieţii acesteia i se închnase şi îi bătuse în poartă...

Caii alergau, trăsura se legăna pe arcuri şi înfundat în perinele tapisate cu piele de marochin, Adrian privea în trecut, în viitor şi iar în trecut şi iar în viitor...

A aprins o ţigară... Şeseaua mergea alaturi de drumul de fier. Până la Văleni mai era drum de o jumătate de ceas. Adrian privea în vag galeriile dela Florenţa, păreţii Capelei Sixtine, Parisul, Louvru...

Trasura se legăna şi hopurile şoselei schimbau imagină după imagină... Un tablou de proporţii mari îi sta în faţă: Iisus în faţa judecătorilor... Cauta să-şi aducă aminte unde l'a văzut şi n'a isbutit... Inapoia lui Iisus un chip asemuitor lui, chipul unui soldat roman, acelaşi poate care mai târziu avea să-l înţepe cu suliţa.

— Chip roman... chip roman... spuse pentru el şi începu să râdă ca un copil care pentru întâia oara se vede în oglindă.

— Da, aşa sunt eu...

Caii goneau, trăsura se legăna, linia ferată se depărtase şi şoseaua era pustie iar el se vedea aevea în chipul unui altuia pe care îl chema Demian.

— Demian.... de ce aşa şi nu altfel?... Demian...

Era prietenul cu care vorbea de câte ori era

singur, de câte ori îl frământa gândurile, de câte ori îl durea capul...

Demian...

Demian era el într'o stare sufleteasca opusă, era o creaţiune ce prindea forme exterioare şi mişcari asemeni formei şi mişcarilor reflexe ale lui.

— Ce nebunie!... Şi totuşi îl vad, exista...

— Da, ai dreptate... Tu eşti cel mai mare pictor... tu eşti prietenul...

Adrian deschise marı ochii, era atent, vorbea Demian, şi în clipa aceia avea iluzia că îşi ceteşte numele în josul pânzei cu soldatul roman şi Iisus, apoi în toate ziarele şi revistele ilustrate cu fotografiile lui şi toate ziarele scriau exact aceleaşi cuvinte pe cari i le spunea Demian...

— Te uiţi lung... nu crezi?... Ştiu eu bine că modestia oamenilor mari te caracterizeaza şi pe tine... Da, eşti mare, mare, mare... Mare ca lumea toata. Pentru tine se învârteşte pamântul...

— ?...

— Te rog sa nu mă întrerupi... Geniul traeşte pretutindeni unde se vede ceva frumos, unde se vede un suflet...

Adrian îşi frecă ochii, Demian îi sta mereu în faţă... Işi aduse aminte de tata-su şi Demian i'a înţeles gândul şi Demian i'a spus:

— El ar spune Dumnezeu.

?...

...dar ce spune el nu trebuie să te intereseze... E geniul...

— Tata... ha, ha, ha... Şi imaginea bătrânului slab şi puţintel, îi aparu în faţa ca o vorba îngaimata de un sugaci.

Mi-a spus ca va veni vremea... Care vreme?... Şi Adrian se pierdu din nou în gânduri fara sa-şi poata aduce aminte ceva.

Trasura se oprise şi birjarul întors pe capră privi la muşteriul rasturnat în trasura.

Demian disparuse iar Adrian închidea şi deschidea ochii frecându-se mereu pe tâmple ca şi cum ar fi voit sa goneasca ceaţa ce i se lasase pe faţa.

Sari din trasura...

Degetele îi umblau pe aceleaşi fibre pronunţate ale lemnului, ocolind nodurile. Işi aducea aminte de scena aceasta mereu, ca de un leit motiv ce revine într'o bucata de muzica.

Se înfunda mai adânc în canapeaua de catifea roşie dungata a cafenelei care între timp se umpluse de oameni, şi era galagioasa ca o lavra ovreiasca.

Pe calea Victoriei, lumea celor mulţi, împestriţata, se desfaşura asemeni unui film, încadrând de o parte şi de alta a strazii, doua şiruri de automobile şi trăsuri ce se legau unele de altele ca roţile de angrenaj.

In cafenea în dreapta, în stânga şi înaintea lui, oameni serioşi işi beau cafeaua, ceteau ziarele

sau vorbeau, cap în cap, aplecaţi peste faţa mesei, ca cei ce aveau să-şi spună lucruri în taina.

— Titule!... un schvartz...

La o masă un sculptor voinic ca un atlet de circ, roş la faţă şi cu ochii albaştrii, blânzi, vorbeşte unui poet slab cu ochii adânciţi în orbite şi fruntea mare. La altă masă, trei reporteri îşi împart unul altuia informaţiile culese de pe la autorităţi. Mai departe câţiva scriitori se uitau unul la altul şi îşi sorbeau cafelele. Un actor, societar al Teatrului Naţional, plin de el ca un pepene şi gol de talent ca o sticlă bautǎ, privea la toţi ca toţi sa-l vada. Un tânar, tot tânăr, profesor de sociologie, cu barbia în piept, grav ca sa para mai matur, se încrunta cercetând pe cei ce intrau şi eşeau din cafenea, sa dea impresie de neobosit cercetator. Un profesor de Conservator, cânta în surdină la urechea unui advocat o frântura din opera sa care „va face ocolul lumii, daca se va cânta.."

— *Wagner?...* n'are melodie. *Verdi?..* flaşnetă ,n'are energie... *Beethoven?...* e greoi... *Gounod?...* o imitaţie de şcoala italiana, pe cât timp eu... Eu dragă, dar nu vorbesc, asculta: şi aplecat la urechea vecinului cânta aceiaşi frântura de partitură pe care o cântase la jumatate de cafenea, apoi trecu la masa unui doctor pe care îl privi lung şi fara sa salute, se aşeza pe scaun şi începu să cânte din nou bucată ca apoi sa-l întrebe:

— Ei, ce zici?.. Dumneata care cunoşti muzica...

— Mi-ai cântat-o de două ori pâna acum.

A, da... uitasem... Aprinse o ţigare, se sculă şi se aşeză la altă masă. Trăia sub obsesia muzicii şi trebuia să se mărturiseasca.

Cafeneaua...

Cafeneaua scriitorilor, a artiştilor, a ziariştilor şi a politicianilor...

Fum, sgomot, cafele, prajituri, oglinzi mari, trei ferestre tot atât de mari, un ventilator şi chelnerii: Titu, Nicolae şi Niţa...

Toată lumea vorbea şi consuma.

Adrian singur priveşte, ca Moise în pustie gloata bestiilor hamezite ale exodului şi fară să ştie de ce, scrie cu creionul pe fundul scrumierei de pe masa: Biserica din Vitioara... Adela... Sublinlaza scrisul cu câte doua, trei linii ca apoi, imediat aproape, sa şteargă cu acelaş creion tot ce scrisese, aşa ca sa nu mai poată ceti.

Plati şi pleca.

Pe Calea Victoriei lume multa.

Femei frumoase, femei tinere, femei între doua vârste şi barbaţi între douazeci şi patruzeci de ani, cu ochii poftitori, nesatui, urmarind din faţă sau din spate, liniile ispiititoare ale trupurilor femeeşti, mângâindu-le cu privirea carnea alba şi lunecoasa a braţelor goale, formele rotunde ale feselor sau impertinenţa sânilor ce stau sa sparga matasea subţire a bluzelor, cu sfârcurile tari, boabe de margaritare negre.

Calea Victoriei, bulevardele Parisului, Praterul Vienii, Unter den Linden al Berlinului, Nevscki Prospect al Petrogradului şi pretutindeni unde viaţa pulseaza; civilizaţia înfloreşte într'o exhibiţie a carnii ca într'o casă de toleranţa cu perspectiva unei vremi trecute de mai puţin de două decenii...

Un calugar batrân şi urâcios, scapat din liniştea manastirii, anatemiseaza şi scuipa pe cele mai frumoase şi mai goale dintre femeile ce trec pe strada, scuipând pe tinereţea lui de alta data

pierdută în teama rugăciunilor înălţate lui Dumnezeu.

Bărbaţii râd sgomotos, femeile şi mai sgomotos fug de urgia popii şi a bastonului care loveşte.

In urma lui Adrian doi studenţi de la Litere vorbesc între ei:

E nebun... are viziunea infernului raportată anului una mie nouă sute douăzeci şi şapte.

— Imbecil...

— E prea bătrân ca să mai poată înţelege frumuseţea, armonia liniei şi setea de viaţă ce marchează femeea de azi în raport cu cea de eri a cărei frumuseţe era zăvorită într'o cameră cu storurile ferestrelor lăsate.

— Se gândeşte bătrânul, poate, la viaţa viitoare.

— Viaţa viitoare?... Dacă ar fi... Dacă ar fi cu Iad şi Rai şi dacă Iadul e ceeace revolta pe călugăr, ce fericit aşi fi să mă ia cu el bătrânul Caron să mă treacă Stixul pe cele meleaguri...

— Când?...

Atunci când va fi să îmbătrânesc şi să mor pentru lumea aceasta ca să renasc acolo într'o tinereţe vecinică.

Adrian întoarse capul. Studenţii s'au pierdut în mulţime urmărind mereu rotunjimea pulpelor de sub rochiile străvezii de mătase, sau mişcarea măsurata ca limba pendului, a bulgărelui de carne ce escită.

— Ce zici Demian?...

— ?...

— De reflecţiile studenţilor... Tu crezi în viaţa viitoare?

— ?...

Crezi în tine... Vezi, niciodata în trecut nu mi-am pus această întrebare, sau poate mi-am pus-o şi am uitat... Ciudat... nici atunci pe când faceam teologia. Probabil însa ca atunci credeam fāra să ştiu şi acum ma întreb fără să cred... şi totuşi, mă simt aşa de familiarizat acestei credinţe încât pare ca niciodata nu m'am îndoit de existenţa lui Dumnezeu şi de tot ceeace marturiseşte biserica creştina... Da, trebuie sa fie o viaţa viitoare, trebuie să fie un suflet, trebuie sa fie ceeace credem fāra sa cercetam caci altfel mintea omenească n'ar fi putut nascoci nimic... Trebuie sa fie şi batrânul Caron şi, asculta Demian, trebuie să fie şi...

?...

— Ai zis o nascocire... Ha, ha, ha... M'ai înţeles, te-am pacalit... Ciudat... Tot ce gândesc, îmi spui de mai înainte. Ei bine, îţi voi spune altceva de cât ceeace gândesc. Iacă de ce nu este nascocire, caci oricât de bogata ar fi imaginaţia omului şi oricât de fantastica ea se întemeeaza pe elemente cunoscute altfel n'ar avea consistenţa basmul...

Invierea lui Isus o marturisesc apostolii.

— ?...

Şi lumea viitoare?... Mărturisirea Lui, înainte şi după rastihnire, în răstimpul celor patruzeci de zile...

— ?...

— Bine, asta-i altceva, dacă nu vrei să crezi... Totuşi ai spus cândva că în tine e credinţa şi numai în tine. Şi eu cred în mine...

Pe Calea Victoriei lumea tot mai multă, abia de se mai putea mişca. Demian dispăru. Un om înalt şi voinic, îl călcase pe picior. Adrian se uita la el... In vitrine au început a se aprinde luminile. Pe stradă, automobilele lunecau unele după altele, destul de greu din cauza mulţimii, într'o mişcare de şarpe satul. Adrian se strecură cum putu, întâi printre oamenii şi-apoi printre maşini, trecând drumul în faţa teatrului. Coborâ pe Câmpineanu şi se opri imediat la prima bodegă pe stânga. Şezu la masă... In faţa lui, Demian.

Ceru o sticlă cu vin, doua pahare, turnă şi bău.

Asculta Demian, te cunosc de când mă cunosc pe mine. La început am crezut că eşti învăţacel de preoţie, apoi că eşti pictor şi mi se pare ca abia acum cred adevarul, dacă nu cumva mă pacaleşti facându-ma să cred ca tu eşti pictor şi eu scriitor... Tu eşti scriitor... Eu îţi vorbesc şi tu taci... şi când nu taci, îmi furi cuvintele mele, şi gândurile...

Inchise ochii pe jumătate, turnă în pahare şi bau... Clatina capul, se uită la vârful ghetei şi apoi privi pe stradă aşa cum priveşte omul fără de nici o preocupare,

Târziu, ca şi cum s'ar fi deşteptat din somn, turnă din nou, bau şi uitându-se la florile albastre ale feţei de masă, şopti încet, aşa de încet că numai el auzi:

— Vorbeşte-mi ce vrei sau spune-mi ce gândesc eu, ce-ai scris tu sau ce voi scrie eu... suntem numai noi, tu şi cu mine, te ascult... vreau sa te ascult... Am cetit atâtea cărţi cari îmi spun că nu este nimic afara de viaţa pamânteasca şi am cetit tot pe atâtea cari îmi spun că este o viaţa viitoare, un Dumnezeu... Nu cred... Am vazut atâţia oameni rai... Am auzit preoţi înjurându-se în altar, pe alţi, negustorind în biserică ca în târguri. Toţi minţind şi toţi înşelând... Am văzut copii cari şi-au ucis parinţii şi parinţi cari şi-au ucis copii. Profesori dela facultatea de teologie, mai rai de cât cei ce ne aduc vinul la masa, cari învaţa pe viitori popi sa creada în ceeace ei nu cred şi să faca ceeace ei nu fac, minţindu-i şi batându-şi joc de ei ca de copii... La fel ca eĭ a facut şi tata care n'a ştiut niciodata sa-mi spuna de cât „crede fiule..." şi eu l'am vazut om, tot aşa de om ca pe cârciumarul, ca pe perceptorul şi ca pe notarul, platit de Stat ca sa se închine şi sa ceara traind ca cel mai cu stare om în sat ca sa repete în fiecare zi slujba pe care o ştie pe de rost, de şi nu-i înţelege rostul, gândind poate mai mult la mine de cât la Dumnezeu...

Spune-mi ceva... spune-mi... Ma doare capul, vreau sa ascult chiar daca tu nu ai face altceva

de cât să-mi spui ca şi până acum, tot ce mi-a trecut prin minte.

— ?...

Aşa... spune Demian, spune... Şi sprijinindu-şi capul în mâni, cu coatele pe masă, cu ochii închişi pe jumătate privind în pământ, asculta...

„...şi tânarul bogat, saturat de viaţă tocmai că şi-a trăit-o prea intens datorită bogăţiei mari pe care o avea, tânarul căruia nimic nu i-a rămas necunoscut pentrucă tot ce a vrut şi a poftit, s'a oglindit în lumina aurului pe care îl avea din belşug, colindând lumea în lung şi în larg, mereu însetat de necunoscut, fără să se poată statornici undeva, cauta ceeace nu aflase niciodata până atunci, cauta o alta viaţă.

Bogaţiile lui, erau bogaţiile lumi întregi şi pentru aceasta, oamenii se închinau aşternându-se la picioarele lui... Cele mai frumoase femei ale lui au fost, iar gândurile, erau de ajuns ca abia sa se înfiripe, ca totul să se împlinească aevea. Şi totuşi, nemulţumirile erau atât de mari în sufletul omului acesta încât nu-şi găsea odihnă...

Un om!!...

Omul meu poate fi şi o colectivitate, poate fi un tot şi poate fi... Ascultă!

?...

...Pamântul tot, cu bogăţiile şi frumuseţile

sale, părea un deşert imens în care îl ucidea setea şi-l ardea arşiţa soarelui, făra ca să-şi poată gasi nici adapost umbrit, nici apa isvorului care sa-i poată racori cerul gurii.

Un Ahasverus fără de odihna...

Sau un popor de Ahasverii.

— ...care din pricina bogaţiei se cauta pe el fara sa se poata gasi... Aurul ca şi vremea, schimbă totul. Pamântul era el şi el era pământul; îi simţea greutatea, îl omora.

A plecat...

In perigrinările lui ajunge în Asia, undeva departe, dincolo de întinsuri nesfârşite de nisip, ars de soare şi sete, în poalele muntelui sfânt, munte înalt al carui vârf se topeşte în innalţimea cerului. La picioarele muntelui, o suprafaţa de pamânt împrejmuita cu nuele şi pietre, ca un ţarc, închidea o aşezare de oameni până la o suta de familii adăpostite în case mici, îngropate pe jumătate în pământ. Ceva asemuitor unui trib.

Oi, capre şi o vegetaţie bogata facea pata ca o insulă în pustietatea nisipurilor dând viaţa tribului. Dincolo de ţarc era muntele, muntele care îşi pierdea creştetul în albastrul cerului... Oamenii erau pacinici şi vorbeau puţin, înspaimântaţi parca de urgia vremii ce se abatuse şi trecuse peste capetele lor. Păreau ca supravieţuiesc unui naufragiu, — epave asvârlite de valurile unei mari înfuriate în stâncile muntelui, departe de lume. Apele s'au retras într'o noapte şi în locul

valurilor bătăioase, a rămas nisipul mărunt al fundului de mare din bogăţia căruia a crescut vegetaţia şi a născut viaţa de dincolo de imensitatea pustie a nisipului şi a cerului.

Nimeni nu l-a întrebat nici cine e, nici de unde vine; un fir de nisip din dune...

In mijlocul ţarcului, o casă mare încăpătoare, facută din lemne înflorate în săpături de cuţit, ca o bijuterie de preţ a unor primitivi, era edificiul care prin măreţia şi prin importanţa ce i se da ca loc, domina întreg tribul de muşunoaie de cârtiţe. Era singurul monument pe care îl ridicase braţele celor ce stăpâneau locul, ca o marturie de credinţă.

Străinul a găsit atâta nepăsare din partea localnicilor încât se îndoi dacă aceştia, afară de asemănarea la chip cu el, au şi judecata care sa-i calauzească în ceeace fac, afară de instinct. Toţi erau învesmântaţi în hlamide largi de purpura de parcă fiecare dintre ei ar fi fost un Iisus aşa cum ne-am obişnuit noi a-L cunoaşte de prin icoane şi cărţile sfinte. O lume de Iisuşi Şi cei tineri şi cei bătrâni la fel erau, şi nimeni nu luă samă strainului şi nici aurului pe care acesta îl avea şi pe care îl risipea aruncându-l,— oamenii de-acolo, păreau a nu cunoaşte metalul preţios — şi nimeni, nimeni nu l'a întrebat nici de unde vine, nici unde se duce şi nici ce vrea. Un fir de nisip din dune...

Aşa a cunoscut străinul pe străinii ciudaţi şi

aşa l'au cunosscut aceştia pe el. Şi el s'a simţit şi sărac şi trist... De unde prin alte parţi ale pamântului pe unde l'a purtat setea de necunoscut, toţi îi vorbeau cu slugarnicie, preţuind bogăţia pe care nu se sfia sa o arate, aici nimeni nu i se pleca în faţă şi nimeni nu se înfricoşa de el, cum nu se înfricoşeaza de om vântul care sufla... Şi strainul n'a mai avut ce sa faca cu aurul său. Voise sa se gaseasca singur şi într'o alta lume, şi singur şi într'o alta lume s'a aflat.

A început sa înţeleaga adevarul, unicul adevar care i se lumina în faţa ochilor.

— ?...

Taci!...

...ca tot aurul lui şi toata frumuseţea vesmintelor sale, nu preţuiau nimic şi nu ispiteau pe nimeni de parcă orbi erau.

Ca sa manânce, a trebuit să vâneze singur, ca sa se odihneasca, a trebuit singur sa-şi faca adapost şi ca sa umble, a trebuit sa-l poarte picioarele lui şii nu ale dobitoacelor şi tot astfel ca sa poată sta acolo, caci pierduse cararea pe care venise, a trebuit sa se poarte asemeni lor. A îmbrăcat o hlamida pe care a gasit-o, şi-a lepădat încălţămintea şi pentru ca aurul ce-l mai avea era greu şi fară de folos, l'a dus în pragul casei cele înflorate în săpaturi de cuţit şi l-a aşternut pe jos ca pietre lucitoare peste cari aveau să treaca cei mulţi cu picioarele goale vârâte în sandale.

Gasise viaţa pe care o cautase acolo unde nu era viaţă. In fiecare zi colinda ţarcul şi în fiecare zi mintea lui se minuna şi se întreba cum de oamenii aceştia pot trăi fară de avuţie şi totuşi avuţi erau, pentru că tot ce le trebuia lor aveau de prisos, şi cum nu le trebuia nimic, nimic aveau. La casa fiecaruia, în prajini înalte, pe imprejmuirile mici sau pe rocile de deasupra peşterilor şi a grotelor, sau pe stuful frunzăretului ce acopereau văgaunele în cari locuiau, năvoade de prins peşte, ca şi cum toţi ar fi fost pescari şi s'ar fi îndeletnicit numai cu pescuitul. Şi apă nu era nicăiri, nici atât cât să o îngrădească trei oameni ţinându-se de mâni. Un singur isvor ce eşia din pamânt şi se pierdea în pământ, de unde fiecare îşi lua apa în chiupuri mici ca să bea, şi să duca la casa cea frumoasa sa spele pietrele ce ţineau loc de pardoseala. In casa aceasta toţi se adunau în fiecare zi ca să se închine. Era biserca credinţii lor.

Batrânii, cu barbile albe, cu părul plete pe umeri şi degetele picioarelor numai noduri de umblet, oficiau slujba bisericească, asemeni preoţilor noştri. Biserica era îmbrăcata în icoane, chipurile dupa ele însă, nu se mai vedeau de fumul vreascurilor ce se aprindeau şi de vechimea anilor ce trecusera peste ele, iar slujba, ca nici într'o alta biserică din lume, se făcea în cinstea Diavolului şi nu a lui Dumnezeu. Rugăciunile nu erau cetite, ci spuse şi fiecare, în acelaşi timp,

repeta cuvântul slujitorului. Cât a stat tânarul bogat în lumea pe care o aflase, în fiecare zi se ducea în biserică şi în fiecare zi asculta aceiaşi liturghie, trudindu-şi mintea să înţeleaga de ce închinăciunea lor era adresată diavolului. O lume nouă căutase şi o lume nouă aflase cu viaţa hărazita plantelor şi pietrelor, ca „acolo unde nu este durere şi nici întristare şi nici suspine" şi unde grijile fiecăruia erau ale tuturora şi ale nimanuia, căci acolo nu erau grijuri şi toţi fara deosebire erau ca unul. Vorbeau limba tuturor neamurilor într'un singur amestec, o limbă nouă şi totuşi cunoscută strainului, căci de cum a încercat, s'a putut. înţelege cu ei. A ţinut ceasul închinaciunii lor, era al acelora şi aceia îl socoteau ca o picătura de ploaie căzută din darnicia cerului. Era al lor ca şi cum acolo ar fi fost născut; înstrainat fusese fară de vrere şi se reîntorsese iarăşi printre ai săi. Intr'o zi, a întrebat omul meu pe unul dintre ei:

— De ce vă închinaţi Diavolului?...

Şi i-a raspuns acela:

— Pentruca lui trebuie să ne rugăm.

— Dar învaţaturile pe cari le propovaduiţi unul altuia cu cuvântul sunt ale lui Dum...

Şi acela lăsă ochii în pamânt şi ramase tacut câtva timp, apoi a ridicat capul şi scuturându-şi pletele ce-i cădeau pe umeri, a spus încet, încet ca şi cum mare taina ar fi fost răspunsul, sprijinindu-şi mâinile slabe şi osoase, de umerii străinului:

— Cineva odată, de mult, — povesteau parinţii noştri, — dăruit lor ca şi tu nouă de mana cerului, a încercat să le dea cărţi să înveţe să se închine lui Dumnezeu şi în cărţile acelea au gasit toate rugăciunile noastre cu singura deosebire că erau adresate lui Dumnezeu...

— Evanghelia...

— Se poate, la voi acolo de unde tu ai venit şi de unde va fi venit şi omul din povestea parinţilor noştri, aci însă e aşa cum e şi adevarata evanghelie aceea este care trece din om în om, din tată în fiu, mereu cu chipul Lui, care la poalele acestui munte s'a înălţat. Vouă vă trebuesc cărţi ca să nu uitaţi de El, noi îl avem în noi... Dumnezeu e bun, Dumnezeu e mare, Dumnezeu e îndurătar, Dumnezeu a făcut pe om după chipul şi asemănarea Sa, Dumnezeu e a toate ştiutor şi fără voia Lui nimic nu se clatină pe pământ. Şi atunci, dacă Dumnezeu este aşa, — şi aşa este — de ce rugile noastre să le îndreptam Lui? Cel întâi între noui, care s'a chemat Iisus, a pătimit şi s'a răstihnit pentruca ne-a iubit. El a fost cel dintâiu care ne-a învăţat să ne cunoaştem, să ne apropiem unul de altul şi să ne iubim. Se cade ca iubindu-L cu adevărat sa ne închinăm Lui?... Ori El, daca ar fi vrut ar fi înlăturat suferinţele, gonindu-le de la El, dar El a baut paharul pâna la fund tocmai ca sa ne înveţe, odată cu iubirea, şi jertfa pe care trebuie să o facem... El a fost unul, noi suntem o spuza

şi ceeace a facut El pentru noi nu putem face noi pentru El, noi nu suntem El şi noi nu ne jertfim celuilalt şi noua.

— Şi atunci vă închinaţi...

— Taci!... Şi ochii albaştri ai omului fara de vârstră, cu barba mare şi părul plete, se închisera pentru o clipă ca să se deschida mai vii, mai luminoşi şi privindu-l în faţă sa-i spuna:

— El e Fiul lui Dumnezeu şi Dumnezeu ni la daruit noua — oile cele multe şi ori cât de mari ar fi relele pe cari le-am face, de El ertate sunt, pentrucă în ştirea Lui sunt facute şi daca ar vrea El le-ar putea împiedeca, dar ruga noastra nu Lui trebuie să se îndrepte, El e cu noi, şi în noui, ci diavolului, lui să-i înalţam cântarile noastre strigându-i: Osana, Osana!... pentruca el este acela care ne duce în ispită şi ca sa ne ferim de ispită trebuie nu să-l iubim, ci să-i dăm supunere şi sa-l laudam ca pe un Rege ca niciodată să nu ne îndemne la rautaţi, rautatea fiind dela el. Numai aşa putem pastra curat sufletul şi sângele care sunt ale Domnului şi nu ale noastre.

„Iubeşte pe Domnul Dumnezeul tau din toată inima ta, din toată puterea ta", şi fereştete de ispita...

— Şi toţi câţi sunteţi aci...

— Toţi câţi suntem aci, ne închinam Diavolului şi de aceea nu ne trebueşte învăţatura carţilor, ci învăţătura cuvântului pe care îl avem în noi din tată în fiu, de mii de ani. Dam Cesarului

ce e al Cesarului. Cel ce a venit în mijlocul nostru n'a cetit ci a propovăduit cu cuvântul, căci „cuvântul a fost la început şi cuvântul a fost la Dumnezeu şi Dumnezeu..." e în noi.

Noi nu cunoaştem bogaţia arginţilor pentrucă arginţii vin de la Diavol şi pentru arginţi şi-a vândut sufletul cel de al doisprezecelea apostol al Crucificatului. Noi nu cunoaştem mândria, pentruca mândria de la el vine şi pentrucă noi toţi suntem de-o potriva... nici unul mai bogat, nici unul mai sărac şi nici unul mai înţelept căci „înţelept eşti numai tu Doamne"... Suntem o turma.

Se poate aceasta?!...

Nu se întreaba firul de iarba de ce e verde.

Icoanele?...

Le pastram aşa cum ne păstram pe noi şi în noi pe vecinicul Dumnezeu şi ne închinăm Diavolului ca niciodata acesta să nu se mânie pe noi sa ne trimeată ura şi vrajba pe care o cunoaştem, pe care o avem în preajma noastră, aşa cum îl avem în noi pe Dumnezeu...

. . . .

De ce ai tacut Demian?...

Pentrucă s'a isprăvit povestea... restul, nu mai are nici o însemnatate.

Ciudata poveste!...

Adevarata!...

Adevarata?...

— Foar-te a-de-vă-ra—tă.

— Şi în care parte a pământului sunt oamenii aceştia?... Cum îi zice poporului care denigrează pe Dumnezeu?

— Nu denigreaza pe Dumnezeu.

— Bine, dar unde sunt şi cum le zice?

— Hm!... vrei să ştii?... ţi se pare aşa de straniu?...

— ?...

— E de ajuns că ideea a putut sa încapă în mintea mea şi poate a altora, ca poporul sa existe compact, aevea, undeva pe faţa pamântului. Ce interesează adevărul geografic, când adevarul îl ai în sufletul tău?... Da, cred în Diavol... Vrei să cred în Dumnezeu?... fie, cred şi în El...

Nu sunt eu un bun creştin?... Nu cred eu în tot ceeace spune sfânta scriptura?... şi mai cred în mine pentru că deopotrivă, ca Dumnezeu şi ca Diavol, ştiu sa iubesc şi sa urăsc asemeni lor.

Mă urăsc pe mine, în tot ceeace lumea s'a obişnuit sa numească fapte bune, — faptele bune fac dovada laşitaţii noastre — şi ma iubesc în toate actele mele cele rele, conştiente, pentrucă acestea îmi dovedesc puterea de voinţă cu care îmi marturisesc existenţa...

— ?...

Dreptul celui mai tare, impune stapânirea şi a oamenilor şi a lighioanelor... Popoarele şi epocile cele mari, şi-au însemnat existenţa cu forţa. Forţa de a distruge şi forţa de a creia... restul?... o în-

florire a acestei puteri... Istoria îţi stă la îndemână...

Cred în mine şi numai în mine, iar când voi ajunge să egalez în creaţiune pe Dumnezeu sau chiar pe Iisus, voi crede şi în Ei ca în aceiaşi măsura toţi să creadă în mine...

?...

Cred în mine... Te supara o mărturisire cinstita pe care ar putea-o face ori ce om şi o tace?... Pentru ce trăeşti?...

— ?...

Ori cât i s'ar spune unei tinere fecioare de durerile facerii, ea nu va putea cunoaşte spasmele mamei sale, până ce pântecele ei nu va rodi asemeni. Când tu însuţi te vei ridica până la înalţimea acelora pe cari azi, abia de-i poţi pricepe, atunci şi numai atunci îi vei înţelege. Da, când eu voi fi Dumnezeu, voiu crede în El.

— Destul!... destul... Şi Adrian îşi astupă cu amândoua mânile urechile sa nu mai auda nimic.

Era povestea lui, povestea lui pe care numai voia să o auda şi pe care fără să vrea o continuă în gând, cercetând pâna la amanunt viziunea lumii ce îi sta aevea parca în faţă, observând ca toţi oamenii, aceiaşi, erau aidoma lui ca şi cum s'ar fi privit în mii de oglinzi... Şi cu ochii mari, halucinaţi, cu fixitatea privirii ca de sticla, privea fundul paharului golit, în proporţiile uriaşe ale unei ţări, ale unui continent, ale unui pamânt şi buzele îi repetau mereu cuvântul:

— Destul!... destul!...

Se ridică dela masa. Pe masa era un pahar gol şi unul plin...

Destul Demian, destul!...

Işi strânse capul între mâni, simţea cum tâmplele ii svâcnesc.

Ochii i se luminară de ură şi lovi cu piciorul în scaunul .din faţă.

Calea Victoriei, mai puţin galagioasa, îşi desfaşura asfaltul punctat cu luminile felinarelor şi umbrele îndragostiţilor întârziaţi, ca o reconstituire a unui papirus rămas neatins de flăcarile ce au mistuit biblioteca din Alexandria, papirus ce însemna o alta civilizaţie. Dintr'o gradina de vara, lumea se revărsa patând papirusul ca picături de ploaie abia începuta într'o rapaiala. Picăturile de ploaie au căzut şi s'au uscat de fierbinţeala asfaltului iar lumea a disparut lasând urme: ici un sergent, colo doi îndragostiţi şi un om beat, dincolo o femee...

Calea Victoriei suna ca o cutie de reezonanţa. Adrian se căuta în noapte, prinzându-se cu mâna ca pe altul, ca Harpagon ce îşi cauta hoţul banilor.

— Demian!... Demian!...

Şi Demian nu era.

— Demian!...

Cu intermitenţe de clipe, câte o maşina goala cu şofeurul înţepenit la volan, îşi horcaia glacsonul de parcă oraşul tot adormit, sforaia lung şi greu de oboseala zilei.

Adrian râdea, Adrian plângea şi Adrian îşi spunea mereu:

— Dacă aşi putea să scriu povestea aceasta... dacă aşi putea să o zugrăvesc, dacă aşi putea sa o trăesc, dacă...

Şi gândurile îi rămasera în loc...

Işi opri pasul, se clătina pe picioare şi facând sforţări, se pierdu în noapte...

Adrian privind ţinta în ochii lui Vidraşcu, îl întreba:

Ei, ce zici de povestea adevarata, povestea lui Demian?

Ştiu şi eu ce să zic...

— ?...

Bogaţia prea mare e mai greu de suportat de cât cea mai cumplita saracie.

Crezi în Dumnezeu?...

— Mă închin Lui.

Şi în viaţa viitoare?

Cine crede în El trebuie sa creada în tot, indiferent dacă este sau nu este.

Ma nelinişteşte persistenţa acestui personagiu inexistent, spuse Adrian privind în gol peste umerii lui Vidraşcu.

— De ce?...

Pentruca... pentruca am crezut şi eu odata şi acum nu mai cred.

— Daca numai crezi, de ce te simţi neliniştit?

— Hm!... şi Adrian tulburat făcu câţi-va paşi în dreapta şi în stânga, apoi ca şi cum ar fi voit sa fie mai convingător apăsă pe cuvinte:

Numai cred... Vreau să numai cred. Aşa îmi spune raţiunea... Ma ucide însa îndoiala acestui vreau.

Atunci crezi.

Nu. Am crezut şi aşi vrea să cred încă, dar dacă voi ajunge la convingerea aceasta, atunci eu numai însemn nimic şi eu cred, vreau şi trebuie să cred în mine şi nu în El.

— ?...

Nu sunt nebun... Nu. Daca este El, eu numai însemn nimic. Arta numai exista iar opera desavârşita e o ficţiune ce numai poate fi creata... Inţelegi de ce nu cred în Dumnezeu?...

?...

...pentruca însaşi viaţa pe care o traesc şi o cred a mea, numai îmi aparţine... Nu, căci numai traesc eu, ci un altul traeşte în mine... Şi Adrian, începu sa masoare camera în lung şi în lat. Vidraşcu se uita la el şi după câtva timp spuse:

Un altul... Acest un altul traeşte în mine, ma face să-mi aduc aminte de un caz ciudat de pe când eram magistrat.

Stareţul unei mânăstiri a fost gasit în chilia sa asasinat, ciopârţit cu un foarfece, ca o bucată de postav. Uşa încuiata nimic deranjat în casă şi dupa cum s'a dovedit în urmă, motivul asasi-

natului n'a fost nici furtul, nici răsbunarea, nici ura sau vre-o altă neînţelegere ce ar fi existat între omorâtor şi omorât... Intr'un cuvânt, nimic din pasiunile omeneşti, deşi la început se putea crede ceva din toate acestea de oarece stareţul era pe cale de a părasi mânastirea sa se ducă în lume după o femee.

Cadavrul era aşezat într'un jilţ, iar între degetele mânii i se aşezase, aşa ca şi cum ar fi fost în rugăciune, mătăniile şi o biblie veche picată de ceară şi sânge, murdarita pe la colţurile filelor de degetele celor ce o rasfoise în decursul anilor. Era deschisă la distrugerea templului lui Solomon.

S'a făcut autopsia cadavrului pe loc, de catre medicul de plasă şi acesta afirma că nu era nici o urmă de violenţă. Crima probabil a fost făcuta în timpul când stareţul dormea ameţit de rachiul de melisă din care mai ramasese foarte puţin pe funduul sticlei de pe masa. Era vara, cald şi cum stareţul fusese gras, se împuţise de stricase tot aerul mânăstirii Cercetarile mele n'au dus la nici un rezultat. A doua zi aveam de anchetat o tâlhărie ce facuse mare sgomot în oraş — eram la Craiova — era vorba de o femee frumoasă, soţia comandantului garnizoanei.

Erau orele şase seara, ne pregateam sa ne urcăm în maşină, — eu şi medicul — când sa plecăm, în faţa noastră, de sub bolta arhondariei, ca dintr'o gură de pivniţă, ne eşi înainte un

călugăr bătrân. Era plin de sânge pe antereu. Il privii ţintă şi ma rastii la el:

— De ce l'ai omorât?... şi până să-mi raspundă, îl masuraii cu privirea din nou, din tălpi pâna în creştet şi nu-mi puteam lamuri cum batrânul cu barba albă, ochii împaenjeniţi, slab şi de nimic, cu un tremur pronunţat al capului, putea sa fie ucigaşul.

— Nu eu... ci diavolul... diavolul l'a ucis.., raspunse calugarul.

Eşti plin de sânge...

Da...

Ticalos batrân!...

Demonul l'a ucis... Demonul...

Şi ochii calugarului se mariră, capul îi tremura şi mai tare; se cocoşa şi mai mult de umeri, gura i se strâmba şi începu să scuipe într'o parte, numarându-şi mătăniile, spaimântat ca şi cum ar fi avut pe cineva nevazut în faţă, apoi începu să ţipe:

Diavolul!... diavolul!... diavolul!..

L'am întrebat multe, i-am vorbit prieteneşte, m'am rastit şi nu mi-a mai raspuns nimic, de parca nici nu ma mai vedea. Scuipa şi repeta mereu:

— Diavolul... diavolul...

— L'am supus unei comisuni medicale, am crezut că poate o fi vorba de vre-un caz de nebunie... Nu!!... Rezultatul cercetărilor medicale au sta-

bilit că e în toate facultăţile mintale şi deci responsabil de crimă.—Eu nici astăzi nu pot sa să cred aceasta.—L'au judecat şi l'au condamnat la munca silnică pe viaţa... Traeşte şi acum, e la Ocnele Mari, are aproape optzeci de ani. Din celula lui a făcut un fel de paraclis... Se bucură de libertate, se închină în fiecare zi şi noapte, aşa cum era obişnuit să facă la mânastire şi datorită predicilor şi cuvântului lui, închişii traesc o viaţă de pocăinţa. Toţi îl iubesc şi toţi îl ascultă. Ceeace nu pot face gardienii cu asprimea, face el cu vorba. E un apostol care mângâe şi uşurează durerile sufletelor celor pacatoşi. Intrebat de ce este închis, spune ca nu are nici o vina şi ca de buna voie a venit în mijlocul celor nenorociţi şi lipsiţi de mângâere, ca sa împlineasca cuvântul Domnului: „fericiţi cei pocaiţi ca mult se vor bucura".

Atunci e o eroare judiciara, i-am spus eu, facându-ma a nu-l cunoaşte, iar grefierul închisoarei se rasti la el.

Ia aduţi aminte... ai ucis pe stareţul... Ai uitat?...

Nu ştiu... Diavolul l'a ucis pe stareţ şi eu am fost de faţa.

Adrian privea în ochii lui Vidraşcu ca într'o oglinda în care se reflecta crima calugarului şi tacu fară sa spuna nimic şi fara sa clipeasca macar.

— Ce zici de povestea aceasta?... îl întrebă la rândul lui Vidraşcu pe Adrian.

In capul lui Adrian se amesteca povestea lui Demian cu povestea calugărului din care făcea una şi, uitându-se în ochii prietenului, întrebă încă odată:

— Ce crezi de povestea lui Demian?...

Vidraşcu se mişcă din loc, săltă din umeri, aprinse o ţigară si dupa o clipă de gândire, ca şi cum şi-ar fi recapitulat cele auzite, amintindu-i cazul calugărului, răspunse aşa ca să răspundă numai:

— Ţi-am spus... Bogăţia prea mare e mai greu de suportat de cât cea mai cumplita sărăcie...

Bine... Călugărul acela trebuie sa fie o minte superioara... Intr'o zi am să-l caut, să-l văd...

Interesant nu?... Eu cred că doctorii au greşit şi călugărul dacă numai e nebun acum, atunci însă, când a omorât, a fost... Aceasta e parerea mea.

A fost nebun atunci când a omorât dar acum când marturiseşte aceleaşi lucru?... Şi-apoi, ia uita-te bine la mine... sunt eu nebun?...

— Ce fel de vorbă e aceasta?...

— Nu ţi-am spus ca daca cred în Dumnezeu numai exist eu?

— Tu ai viziunea geniului. Eşti un artist mare, eşti ceeace nu poate fi altul, pe cât timp el, un biet călugăr...

Un călugar de geniu.

Ei, ei... nu te gândi la aceasta... Ar trebui

să-l cunoşti, un calugar ca toţi... şi Vidraşcu începu să se plimbe prin camera, simţindu-se fàra sa ştie de ce neastâmparat.

Să nu mă gândesc... Dar Demian?...

Cine e Demian?

Demonul...

Vorbe... şi clatina capul ca sa nu spună nimic mai mult.

Nu mă înţelegi Iorgule, mai bine... Eu n'aşi fi putut fi niciodată magistrat... Niciodata... Am oroare de oamenii cari vor sa dea vieţii alt înţeles de cât acela care este, aşa dupa cum prescriptele articolelor din lege, înşirate unele lânga altele, se potrivesc sau nu şi totuşi se aplica.

Eu cred ca nu sunt...

Te rog sà ma erţi, nici nu m'am gândit la tine, de altfel tu nu mai eşti judecator.

In camera de alaturi, Eleanor cânta la pian. Uşile se deschiseră larg şi servitoarea veni cu serviciul de ceai. Discuţia se curma şi imediat aproape, se continua în salon în consideraţiuni generale asupra artei, muzicii şi asupra lui Beethoven a carui bucata umplea casa.

Pisicile torceau, lumina venea mereu pe fereastră şi Adela înţelegea tot mai bine şi tot mai mult că se înstrăinase d2 toată încaperea şi de tot ceeace altădată i se păruse ca al ei este. Adrian numai vorbea, aşa cum nu vorbea scaunul din faţa şevaletului la care se uita ca la ceva straniu. Nu lucra nimic, mintea îi era preocupată cu altceva de cât până atunci, era tot aşa de înstrăinat ca şi Adela.

Lua evanghelia după noptieră, o răsfoi, se uita ceasuri întregi în ea şi, ca şi cum ar fi căutat să înţeleagă mai bine slova tipărită, cercetă dincolo de rânduri şi înţelesul lor, lumea moartă şi cugetarea vie a credinţii. Inchise cartea cu scoarţele negre pe cari săpate erau două cruci de aur chenăruite în flori şi eşi din casă cu capul plecat şi bărbia în piept, să se plimbe pe trotuarul din faţa porţii, ca un îndrăgostit pe sub ferestrele iubitei, îngrădindu-şi pas cu pas spaţiul şi gândurile ca să trăiască numai în el.

„Este Dumnezeu sau nu este?..."

Ferestrele de peste drum erau oarbe, cu storurile lăsate. Pe strada, nimeni...

— Este Dumnezeu sau nu este?... Şi întrebării acesteia ritmate în paşii ce loveau asfaltul trotuarului, Demian şi povestea lui îi sta mereu în faţă vie şi adevărată ca însăşi fiinţa lui. Cunoştea poporul acela ciudat şi îl frământaa şi pe el ca şi pe ei, aceleaşi gânduri ce-i sugrumau viaţa facându-i respiraţia tot mai grea şi tot mai înăbuşitoare.

Există Dumnezeu sau nu exista?...

Credinţa în cele sfinte, credinţa cu care se nascuse şi al cărei sluijtor sortit fusese sa fie, se topise ca bruma în raza răsaritului de soare.

— Este Dumn.....

Şi cineva îi răspunse încet, aşa de încet încât abia de ghici mai mult:

— Nu este!...

In clipa aceia pentru Adrian, Dumnezeu îşi diminua proporţiile luând înfaţişarea unui om, ca ori ce om, pus într'o perspectiva de cale lunga şi îngustă în care se pierdea cu fiecare clipire a ochilor. O fărâma de ceară în dogoarea focului, ceara se topeşte şi asemeni ei, Dumnezeu.

— Dumnezeu, Dumnezeu, Dumnezeu... Ha, ha, ha... Creaţiune a unei minţi bolnave... creaţiunea a mii de minţi bolnave, creaţiunea a milioane, a miliarde de minţi bolnave... Ha, ha, ha....

„Dacă nu-l ai pe Dumnezeu în tine nu încerca sa-l cauţi aiurea..."

„Dumnezeu e pretutindeni şi nicăiri..."

— Nicairi... nicairi...

Se opri în poartă. De sus, din fereastră, îl privea Adela. Intra în curte şi urcă scările două câte două trepte.

M'ai chemat?... întrebă el intrând în camera.

Nu raspunse Adela.

— Şi totuşi... mi se pare că m'ai chemat sa-mi spui... De ce te uiţi aşa la mine?... Am ceva?... par schimbat?...

?...

Vorbeşte!... Din ziua în care ţi-am spus că trebuie sa pleci, că drumurile noastre se despart, de-atunci...

?...

Adrian se privi în oglindă, îşi dete parul peste cap şi afară de oboseala ochilor încercuiţi în vânat din cauza nesomnului, nu observa nimic, apoi ca şi cum despre altceva ar fi fost vorba şi nu despre cercetarea chipului său, se întoarse brusc spre Adela şi o întrebă:

— A fost Demian pe aci?... Ţi-a spus povestea adevarata a poporului din Asia?... Unde e?... Şi ochii înceţoşaţi de febră, priveau aiuriţi în toate parţile ca şi cum ar fi cautat ceva. Şezu pe divan şi îşi trecu amândouă mânile peste frunte ca şi cum ar fi vrut să se şteargă de ceva.

Eşti obosit Adrian... eşti bolnav... ce ai?... ce

vorbeşti?... Şi Adela se apropie de el îngrijorata ca o mama de copilul ei.

— Spune-mi este Dumnezeu?... şi daca este crezi în el?...

— ?...

Spune!...

Am crezut în tine...

Şi?...

Mă alungi...

Hm!... ai crezut în mine şi te alung... Când doi oameni se despart pentru o zi, pentru un an sau pentru totdeauna, nu înseamna ca se alunga unul pe altul... Dar, spune-mi de Dumnezeu, este Dumnezeu?...

Pentru alţii poate ca da, pentru mine însă...

Pentru tine?... spuse repede Adrian, aşteptând cuvântul.

Nu...

Dar viaţa viitoare?

Viaţa viitoare... Şi Adela îşi acoperi faţa cu mânile şi începu sa plânga.

Nu este nimic, nimic... Ai dreptate. Nu mi-ai vorbit niciodata până acum despre aceasta. De ce nu mi-ai vorbit? M'ai lasat sa ma pierd în erezia care am moştenit-o... De ce plângi?...

Şi Adrian se apropie de ea şi începu sa o mângâe pe par, pe obraji...

— De ce plângi?...

Pentruca nu mă mai pot închina Dumnezeului meu, pentruca...

Taci!... Mi-a spus Demian... Ştii şi tu?... Ştii?... Eram sigur. Ştie toată lumea.

Işi prinse capul în mâni şi stete o clipa locului de parcă ar fi vrut sa-i simtă svâcnelile, apoi ca şi cum şi-ar fi spus sie-şi, continua.

— Da, trebuie sa ştie şi el, şarlatanul de popa din Vitioara, omul puţintel, cu barba şi parul neîngrijite, omul de nimic care minte de două mii de ani... Tata... Ha, ha, ha.., A trai înseamna a-ţi crea viaţa, el o suporta... Un Sisif cu potcapiu, cu rasa şi cu barba... Ha, ha, ha... Iar tu, adresându-se Adelei, ca şi Prometeu, plăteşti focul iubirii. Numai eu sunt Cronos, trăesc ca el şi îmi manânc...

Adela se opri din plâns şi se uita la el. Se sperie. Faţa lui Adrian era toată congestionata şi broboane mari de sudoare îi umplea fruntea.

Adrian!...

Şi femeea se apropie de el, îl cuprinse în braţe, îl scutură cu putere şi îl întreaba mereu:

Ce ai? Ce ai?...

Adrian tacea, privea coperta evangheliei pe care o avea pe masa şi zâmbea inconştient, strain de tot ceeace era pe lângă el.

I-a vorbit Adela, a încercat să-l desmierde, l'a lovit cu palmele uşor peste obraji ca pe unul ce vrei sa-l faci sa-şi revină dintr'o ameţeafa, şi n'a fost chip. Adrian privea mereu la cartea sfântă pe literele căreia cetise tată-su, bunicul, rasbunicul şi toţi ai lui de când îşi cunoştea neamul.

A venit un doctor, a venit al doilea, a venit al treilea şi toţi i-au prescris aceiaşi reţeta:

Curaţenie, pentru a împiedeca o eventuala congestie, bromură şi pilule negricioase cu miros urât de tabăcărie, pentru potolirea nervilor.

— „O criză nervoasa..."

„Puţină linişte..."

— „Nimic grav, o sa-i treaca..."

Şi. au plecat doctorii.

A doua zi Adrian s'a sculat de dimineaţă, a luat Evanghelia şi a aruncat-o în foc iar în locul ei a aşezat pe aceiaşi masuţa de lângă divan, „Infernul" lui *Dante* şi „De Profundis" al lui *Wilde*. A desprins din pärete icoana de argint a Maicii Domnului şi a aruncat-o pe fereastră, peste acoperişurile caselor, într'o curte pustie cu balariile mari crescute cât un stat de om şi în locul ei a pus o reproducere fotografica a statuei lui „Moise" a lui *Michel Angelo,* dupa ce mai întâi o mângâe, încercând parca să-i simta plasticitatea formei pe chiar faţa hârtiei. Ochii îi erau iluminaţi şi toata faţa avea ceva din seninatatea şi fericirea pe care o are bolnavul care îşi simte crescându-i puterile şi e în afară de primejdia morţii.

Adela a tacut şi a privit, iar când Adrian îşi lua palaria sa plece, sfioasa, fara sa se aştepte la raspuns, îi zise:

— Nici azi nu lucrezi?... au trecut saptamâni, luni şi n'ai mai facut nimic.

— Am să lucrez altadata...

— Mereu altădata...

— Când mă voi regasi pe mine.

— Te împiedec?

— Nu te aud... Câtă vreme nu ştiu sa-mi impun voinţa, înseamnă că nu m'am ridicat mai presus de omul de rând care crede ca scopul în viaţa este să se umilească şi sa se purifice cu acte de slabiciune... Eu nu sunt bun, nu vreau sa fiu bun... Nu-mi omor sufletul, ci vreau să-l înalţ... Aseara am fost bolnav, ai chemat doctori, puteai să-i chemi pe toţi câţi sunt în lume, mi-ar fi scris reţete, la fel sau nu şi... uite, vezi, aci e ceeace tu nu poţi înţelege sau nu vrei... Povestea lui Demian e adevarata. Dumnezeu e acela care l'a creat pe el...

Şi arăta cu mâna spre gravura cu care înlocuise icoana.

...Şi l'a creat nu dupa chipul şi asemanarea Sa, ci dupa înţelegerea mare pe care a avut-o... Daca într'adevar a suferi e a te curaţi sufleteşte şi a crede în Dumnezeu din ceruri, e a te mântui, sa creada toata lumea în el, sa sufere şi sa se mântuie... Credinţa mea este alta... In ziua în care voiu ajunge sa înţeleg pe toţi Dumnezeii pe cari i-a avut omenirea, îl voiu înţelege şi pe cel din ceruri, caci eu însumi voiu fi Dumnezeu, până atunci însă...

Eu am crezut în tine.

— Ca om, nu ca Dumnezeu. De aceia nu ma

poţi înţelege. Pleacă!... trebuie... de ce zăbovești?...

Pentrucă te iubesc şi pentrucă pe tine singur te am pe lume. Singur pe tine şi afară de tine pe nimeni... Şi Adela isbucni din nou în plâns.

Ştiu.. toate femeile şi nu numai femeile, dar şi unii barbaţi şi printre ei Iisus însuşi, a propovaduit iubirea între oameni. Iisus a fost un simplist. Fapta şi cuvântul Lui erau proslavirea Creatorului fara să fi putut înţelege El, creaţiunea. A fost şi n'a fost Dumnezeu, s'a închinat altuia şi nu Lui şi ca El au fost întotdeauna şi vor fi orbi cari îşi vor pipai o mâna cu alta ca sa-şi dovedeasca existenţa. Eu nu mă închín nimanui... Daca Iisus ar fi fost Dumnezeu, sau dacă Dumnezeirea ar fi fost în El, altele i-ar fi fost preocuparile. Cesarului i-a spus ca n'a venit să strice legile, ci sa le întărească. Adevăratul Dumnezeu nu cunoaşte legi, oricâte vor fi ele, şi numai creaţiuni. Creaţiunea nu cunoaşte îngrădirea nici atunci când este a Cesarului... El a mai spus că nu toţi cei chemaţi sunt aleşi, pe câtă vreme Dumnezeu cel adevarat de care îţi vorbesc i-ar fi ales fara sa-i cheme, căci numai astfel „margaritarele vor fi ferite de a cădea prada porcilor..." Daca aşi fi fost preot aşa aşi fi cuvântat din amvon.

Te uiţi la mine mereu cu aceiaşi ochi banuitori... Cum aşi mai putea să te cred?...

— Doamne. Doamne!...

Te îndoieşti de sanatatea mea ca Ofelia de sănatatea lui Hamlet... Nu, nu sunt Hamlet... Ai fi în stare să chemi din nou doctorii, ca aseară, ca din nou sa-mi prescrie purgativ, bromură şi linişte, ca şi cum liniştea ar fi în afară de mine... Doctorii, toţi doctorii nu sunt vrednici sa se lecuiască nici pe ei, nici pe alţii. Credinţa lor e în afară de ei, credinţa lor stă în picăturile doctoriei şi nu a puterei de creaţiune. Toţi doctorii din lume nu i-ar fi putut da nici vazul şi nici nu i-ar fi putut spori cu milenii zilele sfârşite ale lui Omer şi ceeace n'au putut-o face ei, a făcut-o el. Iliada e mărturisirea vie a unei vieţi fara de sfârşit... Crede în Dumnezeu din ceruri, nu în mine, acela care îţi fagadueşte lapte şi miere pe lumea cealalta cu preţul renunţarii la viaţa aceasta vie... Iubeşte-L pe El şi nu pe mine. Pe mine ma iubesc eu însu-mi şi ma vor iubi cei aleşi cari fara sa fie chemaţi, vor veni în veacul veacurilor sa se proslaveasca operei mele. Cred în mine... Pe Dumnezeul vostru l'aşi accepta cu o singura condiţie, când aşi şti ca opera Lui sunt eu, câta vreme însa nu-i gasesc semnatura ma consider opera mea... Piatra ca sa fie statue trebuie cioplita...

Vino sa te sărut, sarutul meu poate îţi va aminti pe cel al lui Iuda înainte de a fi vândut pe fiul Domnului, eu nu te vând, îţi dau libertatea... Iuda n'a fost chiar aşa de ticalos precum încearcă popii sa-l înfaţişeze. Nu,

ci din contra, a fost singurul dintre apostoli care a avut o personalitate, care a ştiut sa trăiasca în el şi nu sub puterea de sugestie a altuia. A fost cineva şi dovadă e că astăzi nu poţi vorbi de Iisus făra să te gândeşti imediat la Iuda... Şi Adrian, cu pălaria pe cap pentru a pleca, se plimba cu paşi rari pe din faţa Adelei şi paşii cadeau greu pe podina, lasând urme sgomotoase ce se loveau de pareţii camerei şi camera sbârnâia ca pântecul de vioară... Se opri din mers, ascultă liniştea tulburata de mersul lui şi roti ochii ca o pasare închisa ce vrea sa sboare.

— Cred că nu ne vom mai vedea, spuse el încet. Intr'o zi îndepartata sau apropiată, când nu vei mai fi nici tu, nici eu iar mie mi se va pomeni numele alaturi de opera mea, se va vorbi şi de tine ca de o Magddalena neispaşita... E singura rasplata pe care o pot da iubirii tale şi e mult. E mult pentruca drumul poate sa fie lung. Lui Ahasverus i-au trebuit toiag şi opinci de fier, ţie, pentru drumul tău,. toata avuţia pe care am dobândit-o făcându-ţi chipul şi trupul... Ştii că în povestea adevărata a lui Demian, omul lui a avut tot aurul de pe pamânt...

Adrian...

Adela plângea, îşi frângea mânile şi tot mai încet, tot mai fara de putere, repeta mereu:

Adrian... Adrian. . Adrian..,

Şi Adrian se duse şi deşerta o ladiţa pe pian,

şi aurul roş şi aurul galben zornaind şi luminând, se risipi din belşug...

Al tau e...

Adrian... Şi Adela cazând în genunchi ca Magdalena la lemnul crucii lui Iisus, îi cuprinse cu amândoua mânile picioarele şi el s'a smucit şi a plecat...

Se ducea spre cafenea.

Calea Victoriei era plina de lume şi lumea vorbea şi râdea abia mişcându-şi paşii în promenada sau grabind sa ajungă acolo unde îi chemau treburile.

Adrian parea ca picase din lună şi privind pe de-asupra capetelor celor mulţi, singur, mai singur ca oricând, cauta un prieten, un cunoscut în gloata celor mulţi de care se simţea înstrainat ca într'un foaier de teatru, la a zecea reprezentare a unei piese, între doua acte unde nu avea cu cine schimba un cuvânt sa vorbeasca de opera sau de interpreţi. Era plictisit de el şi în el. Calea Victoriei îi parea pustie şi străina de lumea preocuparilor lui. Când şi când îşi încreţea fruntea sau îşi marea ochii, de parca ar fi vrut sa vada mai bine.

Gândurile îi erau încâlcite, vorbea singur şi repeta de câte douazeci de ori în şir un cuvânt, un cuvânt oarecare pe care apucase să-l pronunţe întrerupând pentru o clipa înţelegerea unei idei,

ca apoi să revină iar la prima framântare a gândurilor, având mereu în faţa viziunea limpede a lui Demian, a Adelei şi a poporului ciudat dela poalele muntelui sfânt.

Dintr'un fond roş, aprins ca soarele în scăpatatul unei zile de toamna, se desprinse figura blândă a unui moşneag cu barba albă ce sta pe o minge uriaşa, cu capul prins într'un triunghi de foc şerpuitor şi moşneagul clipea rar din ochii mari albaştri şi cu gestul mânii, încremenit într'o binecuvântare, se mişca într'o leganare continua de fulg plutitor între doi curenţi de aer. Inchise ochii şi imagina disparu pentru o clipa ca sa reapara mai puternica şi mai aevea, apropiindu-se tot mai mult de parca ar fi voit sa-i intre în ochi. Se dete un pas înapoi, calca pe un trecator pe picioare, acesta se uita lung la el şi spuse ceva, Adrian nu auzi nimic. Inchise din nou ochii şi din nou privirea albastra a batrânului cu capul chenaruit în foc, se apropia cu glob cu tot, mereu, mereu, mereu...

Işi freca fruntea şi tâmplele, deschise ochii mari, forţându-i, şi imagina disparu.

Işi dedea perfect de bine seama ca nimic nu este, motivând halucinaţiile pe cari le avea cu starea de slabiciune şi oboseala în care se găsea, deşi ştia bine ca nu umblase prea mult şi ca venea de acasă.

Mută gândul în alta parte, ca pe o mobila dintr'un colţ de odae într'altul şi gândul era acelaşi.

A încercat să cetească toate firmele magazinelor pe unde trecea, să-şi numere paşii, să-şi amintească ce anume faţa aveau doctorii cari îl vizitasera cu o zi mai înainte, pe cari îi cunoştea şi pe cari totuşi nu-i vazuse niciodata. Şi mereu, mereu chipul batrânului în care acum vedea limpede pe tata-su, se amesteca şi între literele firmelor şi în numarul paşilor şi, mai temeinic, în chipul fiecaruia dintre doctori.

O imagina ce se precipita între altele.

Incepu sa vorbeasca tare, tare aşa ca să se audă, şi în urechi îi sunau propriele-i cuvinte în glasul Adelei, într'un amestec de scene de timiditate trăite pe când era în seminar, pe când i se împurpurau obrajii şi îi ardeau urechile când printre zabrelele împrejmuirii internatului, zarea rochia sau şorţul albastru al vreunei şcolariţe.

Internatul... biserica... bi se ri—ca...

Da, batrânul Dumnezeu ce-mi sta în faţa, e El... E acelaşi din turla bisericii Radu-Voda... Şi în aceiaşi clipă, de zece ori în şir, credea ca e când tata-su şi când bătrânul Dumnezeu din turla bisericii. -

Se opri brusc în faţa cafenelii de parcă cineva l'ar fi tras de mâneca.

Intra...

Inauntru, la o masa din fund, cu spatele în oglinda, unul dintre doctorii cari îl vazuse, cetea un ziar.

Chemă un chelner şi întreba:

Cine e domnul acela care ceteşte?...

?...

Domnul acela din faţa oglinzii?...

Doctorul Man...

E doctor?...

Da...

Se duse şi se aşeza la aceiaşi masa.

Bună ziua...

Buna ziua... Şi doctorul se uita pe deasupra ochelarilor...

A!.., dumneata eşti?... Ce-i?... Cum te mai simţi?..

— Eu?...

Nu eşti dumneata pictorul Adrian?...

Poate ca da.... N'am nimic...

Acum nu, dar...

N'are nici o importanţa... ma simt puţin cam obosit... Uite, privesc la ceva şi acel ceva imediat se încercuie într'un cerc de culorile curcubeului, iar pe pupila parca aşi avea în permanenţa, un fulguşor pe care. oricât aşi vrea sa-l înlatur persista...

Şi fãra sa aştepte raspunsul doctorului, continuă mecanic, ca din obişnuinţa:

N'are nici o importanţa...

Apoi, ca şi cum ar fi cautat pe cineva în cafenea, se întoarse pe scaun şi privi la celelalte mese... Lânga el se opri un chelner... Doctorul plecă capul în gazetă şi ceti mai departe.

— Doriţi ceva domnule Adrian?...

Da Titule... Un ceai...

Se întoarse din nou cu faţa spre masă şi abia acum observă că lângă Doctor sta Demian care se uita la el şi în ziarul întins pe masa.

Ceteau amândoi şi el se uita la ei. Doctorul mişca buzele, îşi încreţea fruntea şi îşi tot potrivea ochelarii pe nas, să nu-i cada. Demian sta liniştit de parcă ar fi fost cioplit în piatra. Adrian râse şi în acelaşi timp ca o înţelegere comună între el şi Demian, râse şi acesta. Se strâmbă Adrian şi se strâmba Demian, lovi cu pumnul în masa şi la fel facu Demian. Incepu să râdă sgomotos ca şi cum şi-ar fi adus aminte de ceva şi întoarse capul, vorbind singur aşa ca sa nu-l auda nimeni, la fel făcu şi Demian.

Ce cafenea idioata... In fiecare zi trebuie sa vin aci pentrucă mă aduc picioarele şi în fiecare zi, ziua trecuta se repetă aceiaşi, cu nici o alta variaţiune de cât a şvarţului care uneori e mai fierbinte, alteori mai rece... Aceleaşi figuri ce garnisesc încaperea cafenelei ca un mobilier vechi şi demodat, aceleaşi discuţii, acelaşi tot... Şi vin la cafenea, vin mereu pentrucă mă aduc picioarele, pentruca numai am cap şi pentruca simt nevoia de a ma imbeciliza în faţa mai multor ochi. Se bea cafea, se fumează şi se pierde vremea, aceasta o observ mai bine de câte ori sunt aci şi mă gândesc cât de mult aşi putea sa fac acasa, lucrând... Şi totuşi, vin, vin mereu ca sa ma plictisesc pentruca aşa vor picioa-

rele... N'ar fi de mirare ca într'o buna zi vre-un învaţat sa descopere că omul în viaţa se calauzeşte, nu numai de creer, care de multe ori poate sa şi lipseasca, ci şi de picioare...

In clipa aceia parea că visează... Cafeneaua se transformă într'o bibliotecă şi cineva dintr'un colţ întunecat de fum, vorbeşte sau ceteşte:

„Primele începuturi de apropiere între indivizi, cu câteva milioane de ani în urma, tot aşa s'au facut, la cafenea... Nevoia de a te simţi într'un cerc al tau, ca într'o cămaşă..."

— Destul!... si Adrian lovi cu palma în masa... Doctorul privi pe deasupra ochelarilor 'o clipă, apoi urma sa cetească mai departe în vreme ce Adrian îşi spunea singur răspunzând celui ce vorbise:

...Cunoşti oamenii şi oamenii te cunosc, vorbeşti cu ei şi ei cred că tu schimbi idei şi ideea e totdeauna absentă... Vorbeşti cu ei şi azi şi mâne şi poimâne... Ii întâlneşti pe stradă, îi saluţi sau te salută şi nu ştii cine sunt şi cum îi cheama... O cunoştinţa de cafenea...

Clatină capul cu sila şi privi într'o parte, cam peste umeri ca apoi să-şi reia ţinuta pe scaun, ca să se uite când la Demian care tacea, când la Doctor care cetea mereu ca şi cum acolo ar fi găsit isvorul nesecat de adevarata ştiinţa. Privind aşa mereu şi la unul şi la altul, observă că doctorul are un neg ca o sgrabunţă pe tâmpla stângă şi ca printre firele de barba în-

cărunțită se furișau câteva fire roșii, deși barba părea sa fi fost odată neagra... Când se uită spre Demian, Demian dispăruse, numai era, în schimb se vedea pe el în oglindă ca o imitație de fabrică... părea că e de hârtie. Ar fi voit să prinda fața celui din oglindă, între degete, sa vadă cum se boțește. De două ori a încercat și de două ori și-a retras mâna. Incepu să râdă și întoarse capul să privească din nou la doctor. Staruia însă în el curiozitatea de a pipăi obrazul de hârtie, poate că nu era el, poate că era un altul... Liniile săpate în obraji păreau tăiate cu cuțitul de o mână nepricepută. Pomeții neregulați, umflaturile de sub ochii, barbia, capul tot părea a fi opera naiva, neisbutita, a unui ovrei fabricant de mașți, papier maché —

Sunt eu!...

Și isbucni în hohote:

Ha, ha, ha...

Ti-ai adus aminte de ceva?... îl întreba doctorul.

Poftim?...

De ce râzi?...

De mine...

Doctorul lăsa ochii din nou pe gazetă.

Ciudat, vorbea singur Adrian, nici doctorul nu e doctorul... Am să mă scol dela masă...

Titu îi aduse ceaiul. In aceiași clipă în fața lui sta șofeurul lui Vidrașcu.

— Domnule Pictor...

Adrian se uită la el şi nu îi raspunse.

— Sunt şofeurul de peste drum de dumneavoastra... şofeurul...

Bine, bine... şi ce vrei?...

Şi pentrucă şofeurul tacea, Adrian urma:

— Nu te cunosc... lasa-ma în pace... Şi mestecând cu linguriţa în ceaşcă se aşeză mai bine pe scaun cu spatele spre cel care îi vorbise.

Sunt Neculai, şofeurul domnului Vidraşcu.

— Ei şi?...

Am venit sa va spun...

Spune!...

— ?...

— Vorbeşte!...

— ?...

Ce vrei domnule?... se rasti Adrian... te-ai recomandat caşi cum eu aşi fi noul stapân al dumitale... Ce vrei?...

Trebuie sa mergeţi.

Trebuie sa merg... Şi unde sa merg?...

Cucoana dumneavoastra... nu e nimic grav... cucoana... Trebuie sa poftiţi numai de cât... sunt cu maşina...

— Lasa-ma domnule în pace sa-mi beau ceaiul.

Doctorul lasase gazeta şi privea atent pe deasupra ochelarilor... Şofeurul se framânta, era nervos şi grabit de a spune ceva fara sa ştie cum anume. Dupa câtava vreme de framântare se decise şi spuse, repede, aplecându-se deasupra scaunului pe care sta Adrian:

S'a otrăvit...

Adrian lăsă linguriţa şi fară sa înţeleaga nimic se întoarse pe scaun privind lung la omul ce-i sta în faţa şi se uita din când în când pe fereastră, la maşina.

Cucoana dumneavoastra, s'a otravit...

Cum?... întrebă doctorul.

Adrian tresari la început, apoi liniştit, fara ca nici un muşchiu al feţei sa i se fi contractat, privi în gol...

O clipa în urma, se scula greoi sa plece.

Doctore, eşti bun ca sa ma însoţeşti?...

Da... şi surprinderea doctorului era cu atât mai mare cu cât Adrian nu scosese nici un singur accent de spaima sau de îngrijorare.

Când s'au urcat în maşina, Adrian întreba:

A murit?...

Nu ştiu, raspunse şofeurul...

Maşina alerga pe strazi şi şofeurul sufla de parca el ar fi tras-o.

Adrian tacea iar doctorul care încercase sa-l întrebe câte ceva, se minuna fara sa poata înţelege nimic din cele ce se petreceau, şi nedumerirea lui creştea cu atât mai mult cu cât Adrian privea în dreapta şi în stânga drumului ca într'o cursa de placere.

Descoperea printre trecatori figuri cunoscute altadata şi uitate. Cu prilejul acesta facu remarca pentru el ca vede foarte bine şi are memorie

vizuală tot aşa de bună... Ii număra în gând pe toţi câţi îi vedea şi îi cunoştea:

Un model... O doamna măritata al cărei bărbat era magistrat; o salută şi zâmbi cu milă pentru soţ, clătinând capul cu scârbă ca şi cum ar fi spus: „ce dobitoc!!..." O domnişoara plina de ea şi proasta pe cât era de frumoasa, trecu pe lângă maşină... un servitor... o altă doamnă, sentimentala, şi îşi aduse aminte de un anumit tic nervos, al acesteia, pe care îl avea în momentele de nestapânire a intimităţilor trupeşti. Iar clatină capul, de data aceasta cu placere şi poate regret; se maritase cu un doctor, trăiau bine... şi dintr'o curiozitate nejustificata întreba pe doctor:

Cunoşti doctore pe doamna care a trecut?...

?...

In gris...

— Ai văzut-o?... Era nevasta mea.

O altă doamna i-a zâmbit şi el a salutat... era o femee bună şi moale ca o bucata de cârpa aruncată în marginea divanului... Alta, o isterică... Un coleg de şcoala, un bulgar Dumitroff, cântà minunat la chitara şi Adrian în aceiaşi clipa începù să fredoneze Serenada lunei pe care o cântase de atâtea ori acest Dumitroff. In faţa minţii, îi apărù atelierul şcoalei de Belle Arte, cu scaunele în desordine, cu statuiele de gips, cu şevaletele vârîte unele în altele în jurul modelului care sta pe o estradă, goală, cu carnea albă sau

brună, veşteda, cu sâni spânzuraţi de o pieliţă seacă de sânge şi încreţita ca o rufă murdară... Atelierul... atelierul pe pereţii căruia fresca desemnurilor şi a picturilor foştilor elevi medaliaţi, îl chemau sa-l întrebe unde se duce?...

Ar fi vrut şi el să oprească maşina, să-l strige pe Dumitroff şi sa-l întrebe la rându-i: ce face, unde traeşte dacă mai cântă la chatira, daca picteaza, daca are femee, dacă e frumoasa, dacă...

Maşina sbura şi Dumitroff ca şi celelalte chipuri cunoscute se pierdu în valul lumii ce se rostogolea pe ambele trotuare ale căii Victoriei. Şi Adrian fredona mereu serenada lunii privind aevea parca, din pragul uşei, atelierul cu aceiaşi colegi şi aceiaşi viaţă plina de tinereţe...

N'a apucat bine sa se dea jos din maşina şi toţi câţi erau, femei, copii, barbaţi şi îl cunoşteau cine e, strigara în cor:

A dus-o la spital...

Şi pe faţa fiecaruia dintre cei gramadiţi, spaima şi îngrijorarea lasase urme de parca fiecaruia dintre ei se întâmplase nenorocirea. Toţi o vazuse, toţi îi auzise gemetele şi toţi ştiau ca internul dela Salvare, ducea un cadavru.

Printre oamenii depe strada, câte un trecator, nou venit se oprea sa întrebe:

Ce s'a întâmplat?...

Şi imediat se gasea cineva care sa spuna tot ce ştia, completându-şi cuvintele cu gestul, aratând cât era de frumoasa, cum a luat paharul cu otrava şi câte şi mai câte. Ar fi fost în stare sa marturisească şi gândurile sinucigaşei.

Adrian privea la toţi cei ce se adunase în faţa curţii lui, asculta vorbele sau şoaptele celor ce numai conteneau din spus şi auzea când şi când

numele lui, pe lânga acela al Adelei. Şi totuşi, parea ca uitase pentru ce venise, pentru ce era lumea adunata şi pentru ce numele lui era pe buzele tuturor. Puţin a lipsit ca sa nu întrebe şi el ca trecatorul după uliţă:

Ce s'a întâmplat?... Cine e?... Cum o cheama?...

N'a spus nimic, a privit în înaltul cerului, la cornişa caselor, observând amanunte asupra căror nu s'ar fi oprit niciodata şi cari acum pareau al interesa. Ar fi vrut sa ştie ce arhitect făcuse casa şi cât costase... Apoi îşi opri privirea pe capul blond al unui copil de vre-o opt ani, care se învârtea şi el printre cei mari de parca l'ar fi prins într'un joc de hora ce-l interesa. Era copilul bucataresei familiei Vidraşcu. Ar fi vrut sa-l întrebe ceva, sa-l întrebe de stapâni, copilul însă se pierdu şi Adrian ramase fara de gânduri, fara să vada, fara sa auda... Era absent. era atât de strain de parca niciodata nu cunoscuse pe aceia pentru care lumea se adunase să se framânte. Unele cucoane se aşteptau sa-l vada că îşi smulge parul din cap, altele ca ţipa şi altele credeau ca, cu un cuvânt şi o mângâiere sa-l faca şa-i para nenorocirea mai puţin grea. Şi aşteptau femeile sa le întrebe, sa le vorbeasca şi Adrian nu le-a întrebat şi nu le-a vorbit...

Au dus-o la spital...

La Filantropia, indica locul un glas din mulţime.

Ba nu... La spita'ul de copii... Caz grav... E mai aproape, spuse o femee.

— La Colţea, strigă servitoarea familiei Vidraşcu care trecea drumul. Mi-a comunicat domnul, dela spitalul Colţea, la telefon... Au internat-o acolo... Adrian naucit de atâta larma, privea în toate părţile şi asculta pe toţi fara sa poată înţelege nimic.

Lumea din strada trecuse în poarta şi din poarta în curte sa se gramadeasca toata, jos, în faţa uşei.

— Ce facem?... întreba doctorul.

Să intram, raspunse Adrian.

Uşile erau deschise, scaunele rasturnate şi pe divanul deranjat, ca dupa o noapte de petrecere, pe perne, pieptenii de baga ai Adelei. Pe pian un plic închis fără de adresa lânga sticla cu cerneala. De pe scara, se auzeau vorbe şi tropot de picioare... Venea lumea curioşilor sa afle, sa vada, să ştie cât mai precis ce se întâmplase şi cum era interiorul casei şi în deosebi, sa iscodeasca cum iscodesc judecatorii de instrucţie, pentru a afla cauzele cari au dus la sinucidere sau numai pentru o completare a parerilor lor deja fixate.

Adrian desfăcu plicul şi ceti pentru el:

„Mama a murit aşa, o soră a ei, la fel şi ca ele trebuie sa sfârşesc eu... E o fatalitate... Adio..."

Trecu scrisoarea doctorului şi dupa o clipa, fara să privească macar în ochii acestuia, o reluă şi o băgă în buzunarul hainei şi amândoi au ră-

mas în mijlocul odăei tăcuţi şi lipiţi unul de altul ca doi stâlpi aplecaţi de vânt şi vreme.

Pe pian o gramada de bani, banii pe cari îi daduse el. Pe scara sgomotul şi vorba suiau mereu odată cu paşii necunoscuţilor cari treceau pragul casei. Şi din tot zumzetul acesta se desprindea limpede:

„Au dus-o la spital... la Colţea".

Alaturi de borcanul de lut, păstrător de pensule şi de un pahar băut pe jumatate de apă, era o cacheta de farmacie golită de conţinut, pe care era imprimat cu roş un cap de mort şi dedesubt scris: „otravă... Arsenic..."

. . . .

Sgomotul paşilor cobora scara până în curte, asemeni unei ape ce a rupt zăgazurile şi curge prapăstioasă, lovindu-se de pietre şi stânci.

Adrian şi doctorul, au închis uşa şi au plecat fără sa-şi fi vorbit nimic unul altuia.

Din bulevard, doctorul se despărţi, înţelegea bine ca e de prisos lânga omul a carui stare sufletească nu o înţelegea.

Adrian se duse spre spital.

Nu se simţea vinovat cu nimic de cele petrecute şi privea lucrurile ca desfăşurarea unei acţiuni normale la care nu se gândise niciodată care însa trebuia să se producă într'un fel sau altul.

Toată aceasta întâmplare părea ca o văzuse

într'o casă straina cu ferestrele joase în încaperea careia privise fara sa vrea.

„Nenorocirile altora, ramân totdeauna ale altora, şi ori cât am cauta sa le înţelegem, sa le simţim, tot neînţelese ramân".

Pâna la spital, Adrian a fost incapabil de a mai gândi la altceva. A repetat de o suta de ori constatarea aceasta pe care o facea şi careia credea a-i fi dat forma definitiva a unei cugetari proprii de şi se controla de câte ori repeta fraza sa-şi aduca aminte de nu va fi citit-o când-va în vre-o carte. Prea era vulgar adevarul. Nenorocirea era a Adelei, nu a lui.

La intrarea în curtea spitalului, l'a intâmpinat portarul.

Ce poftiţi?... Nu e voe...

Eu sunt Adrian... sunt... Am venit pentru femeea pe care au adus-o...

Aceea otravita cu arsenic?...

Da...

— Nu se poate sa o vedeţi...

Nu?...

Eu va las, dar... şi ridicând din umeri şi deschizând larg mâinile, amândoua, ca şi cum ar fi voit sa-l faca sa înţeleaga ca tot nu are ce vedea, îi întoarse spatele. In clipa aceia telefonul sună în ghereta de scânduri, portarul intra înauntru şi ridica receptorul...

Da... da... E domnul intern de serviciu... Nu... Nu... Arsenic... ar-se-nic... arsenic... Şi lasa receptorul. adresându-se lui Adrian:

Tocmai ma întreba domnul Profesor... Credea ca e ceva interesant... Eşti ruda cu sinucigaşa?...

Da...

Acum tot nu o poţi vedea... Ii face spălaturi stomacale, dar daca voiţi.... Şi deschise iar braţele, de data asta cu semnificaţia că daca vrea poate sa intre.

Nu...

Aprinse o ţigara, oferi şi portarului una şi ramase tacut apoi privind la cladirea şi pavilioanele spitalului, liniştit şi mirat în acelaşi timp ca un provincial venit pentru întâia oara la Bucureşti, spuse ca pentru el:

Mare spital!...

E cel mai mare... Serviciile de clinica şi hirurgie cele mai complete... Pavilioane pentru boli de ochi, de piele, sifiligrafie, laboratoare...

Frumos, frumos... Foarte frumos!...

Patruzeci de saloane, şaizeci de rezerve, bucatarie mecanica, nu funcţionează, dar o avem crematoriu de pansamente, trei până la cinci sute de paturi... Mare... Opt pogoane numai locul... cincizeci de surori de caritate...

Frumos, frumos... şi Adrian se minuna şi parea mulţumit şi interesat de relaţiunile pe cari i le da omul cu şapca galonata ca a unui maior de marina.

Cei mai mari doctori la mine sunt, adica la noi... Profesori, foşti miniştri, savanţi... Nici la Paris n'ai sa găseşti zece spitale ca ăsta... Numai

leafa noastră e cam mică, ei... Dar dacă cucoana va avea zile... Cu arsenic zici ca s'a otrăvit?...

— Da...

— Au fost şi cazuri de însănatoşire.

— Au fost?...

— Dacă spălaturile sunt făcute în grabă... dacă cantitatea a fost mică şi daca arsenicul n'a fost tocmai arsenic... în sfârşit daca, cum să spun, are zile... Nevastă-mea e îngrijitoare de douăzeci de ani, le ştie pe toate ca o doctoriţa... Pentru cei ce vor sa-şi puna capat zilelor, ar fi mai recomandabil arma de foc... dacă nu moare imediat şi nu se ivesc complicaţii şi daca glonţul se opreşte în muşchi sau nu ataca inima, creerul sau plamânii, sinucigaşul poate fi sigur ca a scapat... I se extrage glonţul şi a doua zi poate sa plece acasa... Ei, dar femeile totdeauna sunt mai proaste ca barbaţii, le e teama de revolver şi se curaţa cu otravuri... Ce vrei? n'au curaj. Din pricina asta şi suferă mai mult ca barbaţii...

Ai dreptate, ai dreptate, dar eu ce trebuie sa fac?... Intrebă Adrian, privind în ochii portarului.

Să va vedeţi de treaba... Mâine dimineaţa la opt, la noua, vom vedea ce va fi... daca scapa sau nu... Ştiinţa îşi face datoria... Daca va avea zile...

De sigur... Buna ziua.

Vă salut... Mâine la opt... la noua...

Adrian trecu drumul pe partea cealaltă a strazii şi se opri în loc cercetând faţada spitalului cu

ferestrele mari cautând sa ghicească în care salon va fi fiind Adela... Şi n'a vazut nici o mişcare, nici o umbra dincolo de geamurile întunecate în cari se oglindeau nourii şi albastrul de oţel al cerului.

Doamna Vidraşcu şi Mabel lipsisera de acasa şi acum, dupa ce auzira cele petrecute prietenilor, triste, cu ochii plânşi şi nerabdatoare de a şti mai mult de cât le spusese slugile, se uitau una la alta frângându-şi mânile ca apoi tacute sa se plimbe din odae în odae când şi când privind pe ferestre, nerabdatoare de veşti.

Când Adrian deschise uşa şi se apropie de ele, amândoua cu ochii mari deschişi, cu respirarea oprita, pareau ca sunt de ceara. O clipa în urma întrebara deodata:

Ce-i?...

Adrian pleca ochii în pamânt la început, apoi privind la amândoua ca şi cum atunci le-ar fi vazut pentru întâia oara, observa la Mabel bluza întredeschisa şi rotunjimea sânilor albi, pietroşi, feciorelnici. Şi pentru ca Adrian întârzia raspunsul, din nou aceiaşi întrebare a femeilor se auzi:

— Ce-i?...

Nu stiu nimic... Mâine la noua...

Mâine la nouă...

Da, sa ma duc sa vad... acum n'au putut sa-mi spună nimic.

Şi au ramas câte trei tăcuţi, făra sa-şi mai vorbeasca. Mabel şi Eleanor gândind la Adela iar Adrian rotindu-şi mereu ochii în descheetura bluzii, simţea cum i se aprind obrajii de navala sângelui. In clipa aceia venea şi Vidraşcu.

Ei?... spuse acesta întrebând din ochi pe Adrian.

?...

— Vorbeşte! Scapa sau nu?... Eu n'am putut vorbi cu nimeni.

Nu ştie nimic... Mâine la noua... răspunse Mabel în locul lui Adrian... Până mâine la noua nu se poate şti nimic...

Mâine la nou... repeta Vidraşcu şi îşi strânse buzele arcuind sprâncenele.

In casa linişte apasatoare... Toţi se fereau parca sa vorbeasca sau sa mai întrebe ceva, fiecaruia în parte începuse sa le miroase a flori, a tamâie şi a cadavru descompus.

Lui Adrian îi parea ca se împânzeşte în faţa-i toate obiectele din casă şi el se pierde într'o abureala vânata de fum de tutun, numai ochii prietenilor, şase ochi se rotunjeau şi luminau privindu-l fara sa clipeasca... Se uită în pământ şi ascultă tacerea din jurul lui care trebuia sa se

spargă ca un pahar. Se aştepta să fie întrebat să i se vorbească, deşi bucuros ar fi fost ca nimeni să nu-i spună nici un cuvânt. Ii parea rău că venise, trebuia să întârzie în oraş şi abia noaptea târziu, sa intre la el, să nu-l vadă nimeni, să nu-l mai întrebe nimeni şi să nu-l mai priveasca ochii aceia bănuitori... La un moment dat a vrut să se ridice în picioare şi sa strige ca nu el a ucis-o, că ia singură a făcut ceeace a facut şi n'a lipsit o clipă ca sa spuna, când deodata, Mabel îşi acoperi faţa cu amândouă mânile şi isbucni în plâns.

Ce-i?... Mabel!... Eşti copila?...

Şi. Eleanor o lua de braţ şi trecu cu ea într'o cameră îndepărtată, să o liniştească.

Pe scaunele lor, ca şi mai înainte, rămasera Adrian şi Vidraşcu, mereu tăcuţi, uitându-se unul la altul ca doi straini într'o cafenea la mese îndepărtate, ca şi cum nimic nu se petrecuse şi pe niciunul dintre ei nimic nu-l atinsese. Fiecare gândea la ceva sau la nimic şi se fereau unul de altul de parcă vinovaţi ar fi fost amândoi.

Adrian gândea că omul din faţă, prietenul, putea fi foarte bine un hipnotizator care ar putea să-l adoarma şi sa-i afle gândurile, să-i afle partea de vinovăţie în otravirea Adelei şi de aceia coborâ privirea în pământ uitându-se la vârful picioarelor pe cari le tot mişca încet ca şi cum ar fi descris cercuri cercurii în jurul unui punct închipuit.

Vidraşcu aprinse o ţigară, oferi şi lui Adrian una şi trecu în camera vecină, lăsând uşa deschisă. Se ducea să-şi caute cumnata să vădă ce e cu ea.

Adrian se sculă dupa scaun şi se îndreptă spre bufet, era în sofragerie. pipăi lemnul lustruit al mobilei ca şi cum ar fi voit să-i cunoasca esenţa, apoi se duse la fereastră, se uită afară şi din nou netezi cu mâna toate scaunele, masa, şi un pahar ce era pe masă, simţind cum scârţâe sub vârful degetelor luciul cristalului... Mişcă scaunele din loc şi observă că între el şi obiectele din casă se aşeza tot mai deasă, tot mai de nepatruns, ceaţa fumului de tutun şi liniştea goală... Lângă el era Demian.

— Ce cauţi?... ce vrei?... Pe unde ai venit?... Ştii ceva de Adela?... De ce râzi?...

— ?...

Ai dreptate, Vidraşcu vrea să vadă dincolo de mine, a fost magistrat, el nu ştie că nu va vedea nimic, nimic...

In uşă sta Mabel. Demian dispăruse. In urma Mabelei sta Eleanor şi cum amândouă păreau obosite şi îndurerate, lui Adrian i se păru ca vede două din femeile ce plângeau la picioarele lui Crist, răzimate în loc de lemnul crucii de pe Golgota, de cadrul uşii... In ce muzeu văzuse tabloul nu-şi aducea aminte.

Se apropie de Mabel şi mângâindu-i fruntea cu latul mânii, îi spuse blajin, ca unui copil:

— Nu fii tristă...

Şi Eleanor spuse aceleaşi cuvinte:

— Nu fii trista... poate ca nu e nimic sau poate... uite Adrian nu e atât de îngrijat...

Adrian se uită la Eleanor cu răutate, ar fi vrut să-i spuna ceva şi nu ştia ce... Intoarse capul şi privi mereu la acelaşi mobilier şi pe fereastră afară. Din nou în camera începuse să se lase ceaţa groasa, alburie, aşa ca în dimineţile de toamnă când după coama dealurilor priveşti în vale la şoseaua satului sau la albia râului. In ceaţă Demian apărea şi disparea ca să reapara, suprapunându-se imagină peste imagina.

N'a lăsat nici o scrisoare?... întreba Mabel.

Nici o scrisoare. Raspunse Adrian.

Nu ţi-a spus nimic înainte?... n'ai înţeles nimic din ceeace trebuia sa se întâmple?...

— Nimic...

Şi Adrian privea ţinta într'un loc, privea la Demian. Aceasta facu pe ai casei sa vada cât îi de mare durerea pictorului.

— Şi totuşi, mai spuse Mabel, nu ştiu de ce, dar... Şi nu termina ceeace avea de spus, îşi muşca buzele şi reveni din nou la prima întrebare:

N'ai ştiut nimic... n'ai bănuit nimic?...

?...

Adrian numai auzea, Demian nu-i da pace, era în uşă, îl chema, nu-i da voie sa vorbească, ii facu semn sa se ridice de pe scaun şi se

ridică, îşi freca ochii cu mânele, ca un copil. Plecă capul în jos şi stete aşa o clipă, apoi spuse:

— Mă doare capul... iertaţi-mă...

Şi fara să mai auda ceva, pleca.

In casa, cu lampa stinsă, Adrian întins pe divan aştepta să-i vina somnul să doarma, sa doarma mereu, sa nu-l mai deştepte nimeni. Era plin de el şi de toate şi în aşteptarea somnului, întins pe divan, asculta tacerea nopţii, bataile inimii în pulsul mânii varâte sub capătâi, în tâmple, în vinele gâtului şi în beregata unde sângele şi respiraţia loveau, împingând ca într'o tamponare de vagoane, un nod ce l'ar fi sufocat daca la fiecare lovitura mai puternică, nu s'ar fi sculat sa răsufle la început greu şi întretaiat, iar mai apoi, încet şi rar până ce respiraţia devenea normala.

Şi somnul nu venea, întârzia afara în noapte şi în încaperea odaei.

Cu ochii mari căscaţi privea întunericul în care încerca sa desluşească, până la amănunt, întreg mobilierul şi tablourile cu chipurile zugravite pe pânzele ce îmbracau pereţii interiorului.

Când şi când se uita pe spărtura mare a fe-

restrei culcate ca şi el, la stelele vii şi luminoase ce scăpărau în volbura nourilor mici şi răriţi ce treceau în noapte ca năluci pe faţa unei ape liniştite.

Toată lumea dormea, toată lumea numai el nu...

Niciodată noaptea şi insomnia nu i-a părut mai mulţumitoare, mai dătătoare de noi senzaţii ca atunci.

Se asculta pe el şi auzea frecarea sângelui de pereţii arterelor. Era uşor, uşor şi diafan... Părea că se desprinsese cu totul de trup şi era numai spirit. Era o boare de eter. Inţelegea şi vedea mai clar ca niciodată.

Dacă ar fi ridicat mâna în sus sau dacă ar fi gândit numai să plutească între tavan şi podeaua casei, ar fi fost destul şi gândul s'ar fi împlinit în realitate. N'a încercat, i-a fost frică. I-a fost frică de noapte şi de el şi frică sa înţeleagă că într'adevăr spiritul se poate detaşa de corp.

Şi noaptea îşi rostogolea întunericul tot mai departe.

Linişte... linişte... linişte...

Auzea cum întunericul îşi ţese pânza ca un păiajen uriaş şi i se parea că întunericul se freaca de ziduri foşnind ca rochea ce cade la picioarele fecioarei goale care pentru întâia oara va simţi fiorii dragostei.

Dumnezeu tot aşa ca şi el va fi privit minunea şi va fi ascultat vâjâitul pământului ce rotea în El şi în afara de El...

— Cine a vorbit?... ţipă Adrian sărind în picioare.

— „Dacă nu ai pe Dumnezeu în tine nu încerca să-L afli aiurea...“

— Dumnezeu e în mine, Dumnezeu sunt eu, Dumnezeu...

Şi chipul batrânului ce sta pe globul rotund îi apăru din nou în faţă străjuit ca de două lumânări, în dreapta şi în stânga, cu literele de foc α şi ω.

— „La început a fost cuvântul şi cuvântul a fost la Dumnezeu şi Dumnezeu a fost cuvântul...“

— „La început a fost cuvântul şi cuvântul a fost la Dumnezeu şi Dumnezeu a fost cuvântul...“

— „La început a fost cuvântul şi cuvântul a fost la Dumnezeu şi.....

— Destul!... Ajunge!... Strigă Adrian lovindu-se cu palmele peste gură.....

Fereastră era toata acoperită cu păcură. Nici o stea, nici un nour, nimic, nimic... Era întuneric, mai întuneric de cât bezna. Pamântul vâjâia crescându-şi globul fir cu fir, globul pe care se odihnea bătrânul Dumnezeu în chipul căruia se vedea pe el îmbatrânit cu milenii.

Pământul l'a prins şi se învârteau împreună ca un titirez, fără sa se poata sprijini de ceva. Facu sforţări uriaşe să se regasească. Nodul îl sufoca, respiraţia era tot mai grea şi tot mai înceată.

Nu vedea la un deget în fața ochilor, părea că orbise, iar năduşala curgea şiroaie pe frunte şi-l ardea năduşeala ca râuri de apă fierbinte...

Trăia absolutul...

. . . .

Fereastra s'a luminat şi ochii lui au văzut, mai bine ca în lumina soarelui, toate chipurile de pe pânză. Nudurile Adelei coborâseră din păreți şi multiplicate la infinit, prinzând viață, se plimbau prin odae, îi făceau cu ochiul asemeni femeilor de stradă şi îl priveau batjocoritor, cu aceiaşi batjocoră pe care o înțelesese în viață pe atunci pe când numele lui nu exprima mai mult de cât o literă într'un anuar al populației... Şi Demian era cu chipurile coborâte din perete şi Demian râdea, şi râdeau scaunele şi masa şi pereții... Işi încordă picioarele şi se scutură de parcă ar fi vrut să-şi scuture o sarcină grea din spinare. Intoarse butonul electric şi se făcu lumină... Casa toata era deranjata, scaunele rasturnate şi pe pian grămada de bani, paharul golit pe jumătate de apa şi toate tablourile în părete, la locurile lor se clătinau în şireturile de cari erau aninate de parcă cineva umblase la ele. In oglinda era el, în oglindă era Demian, el şi Demian cu fața boțită de hârtie.

Se urcă pe scaun, deschise fereastra şi privi afara înghițind aerul curat al nopții ca apa care are să umfle pe înecat ca pe o minge.

Cerul era senin, stelele luminau, nici un nour

şi liniştea se ridica de pe acoperişurile caselor şi depe întinsul străzilor găurite de luminile felinarelor.

Pleoapele i se îngreuiară şi îl cuprinse o oboseală ca de umblet lung în arşiţa soarelui pe o şosea pustiită de vegetaţie. Picioarele i se îndoiau de la genunchi sub greutatea corpului, muindu-se ca două lumânări de ceară pălite de căldura celorlalte lumânări aprinse în faţa iconostasului într'o zi de sărbătoare. In creştet îl apăsa ca o greutate ce avea să-l strivească.

Se dete jos din faţa ferestrei, stinse lumina şi se întinse din nou pe divan unde adormi greu şi nesimţitor ca un sătul de bunurile pământeşti.

. . . .

Când se deşteptă, prin fereastra deschisă pătrundea lumina vânătă a dimineţei de înainte de răsăritul soarelui. Păsările cântau... Pe străzile albe, proaspăt măturate de maşinile primării, câte un trecător grăbit. lovea în cadenţă, cu tocul ghetelor, bazaltul trotuarului, de parcă ar fi spart nuci.

Oraşul îşi desfăşura largi şi pustii, drumurile şi bulevardele, într'o împânzire neregulată. Pe fondul siniliu al tăriei se proectau acoperişurile caselor, pomii şi turlele bisericilor.

Soarele rotund şi roş de oboseală, îmbrăţişa cuprinsul tot, dând viaţă unei noui zile şi oamenilor aceleaşi bucurii, aceleaşi necazuri şi acelaş miragiu al aspiraţiilor de totdeauna. Lumina

creştea odată cu sgomotul şi străzile începură a-şi desfunda furnicarul de oameni, automobile şi trăsuri.

Cântecul păsărilor amuţi şi oraşul tot începu a hurducăi în goana grabita a unei uzine uriaşe ce începuse lucrul.

In focul soarelui aprins, albicea atmosfera cu praful şi căldura uscată a începutului de Iulie.

Adrian cu amândouă mânile în buzunarele pantalonilor, cu capul plecat în jos, măsura odaia în lung şi în lat, privind crăpăturile scândurilor şi desenul colorat al velinţelor aşternute. La jumătatea încăperii, două scânduri gemeau sub greutatea pasului şi de câte ori ajungea în dreptul lor, ca şi cum le-ar fi încercat rezistenţa, apăsa de două trei ori cu toată greutatea corpului. Târziu, îşi aduse aminte de cele petrecute în ajun. Se uită la ceas... erau orele opt şi jumătate. Işi puse pălăria, încue uşa şi plecă.

Pe stradă alerga aproape, alerga şi fluera iar când nu fluiera, îşi fixa un punct îndepărtat în cale, o casă, o intersecţie de strazi şi dintr'o aruncătură de ochi încerca să ghicească lungimea distanţei.

— Două sute de paşi...

Şi începea să numere...

— Unu, doi, trei, patru, cinci, şase... cinzeci, o sută...

Se opri, înaintea ochilor aevea parcă, îşi înfăţişa interiorul casei vecinilor de peste drum. Trecuse de punctul indicat şi de cei două sute de paşi fixaţi de mai înainte şi număra mai departe...

Uitase.

— De ce număr?... A, da...

Şi din nou îşi luă un alt punct ca sa înceapă iar:

— Unu, doi, trei, cinsprezece...

Şi iar trecu fluerând mai departe fără să ştie încotro.

— De ce a plâns Mabel şi de ce a eşit afară toţi şi l'au lăsat singur în casă?... Poate cred ei că eu am... Ştiu eu ce cred ei?... Şi se gândea Adrian stăruitor:

— De ce a plâns, de ce?...

Ştia bine unde se duce şi pentruce se duce. Ar fi dorit să gândească numai acolo, la casa aceia mare cu ferestrele largi şi mute în cari se oglindea albastrul cerului. Şi gândul îi fugea în altă parte să-l întârzie, sa-l ţină pe loc... Nu era chip. Mintea îi era preocupată de toate şi de o melodie idioată a unui cântec de lume pe care voia sa-l uite ca şi obsesia număratoarei.

Nu vedea pe nimeni, nu auzea nimic. In piaţa Universitaţii era să-l calce întâi o trăsură, apoi tramwaiul şi apoi un camion automobil. Când a trecut drumul şi ochii lui văzură cupola de plumb de deasupra intrării principale a spitalului, cu o prajină înfipta în ea ca un paratrasnet, îşi înceteni brusc mersul. Din nou gândi la Adela şi îi apăru în minte imagina, nu a ei, ci a numelui scris cu litere mari aurii, ca pe o firmă de croitorie:

„ADELA"

Picioarele abia de-l mai târau... ar fi vrut să nu mai vadă, să meargă orbeşte, îi era însă teamă că se va lovi de oameni şi se întrebă imediat:

— De ce?... de ce să închid ochii?... de ce sa merg orbeşte?... de ce?...

Şi n'a putut să-şi răspundă întrebării.

Cineva trecu pe lângă el şi l'a lovit cu cotul... Cineva a trecut înainte şi el a rămas pe loc să întrebe mereu:

— De ce?...

Se oprise în faţa spitalului, se rezimă cu spinarea de grilele de fier ale unei împrejmuiri de casă mare şi a stat acolo mai mult de o jumătate de oră, apoi trecu drumul şi se află din nou în faţa aceluiaşi portar cu şapca încercuită de galonul de aur.

— Pot să intru?...

Portarul îl privi un moment, apoi ca şi cum şi-ar fi adus aminte de cine era şi ce vrea, îi răspunse:

— Da... dumneata eşti cu cazul de eri...

Intră.

Pe sălile Spitalului şi în faţa atâtor uşi ale saloanelor numerotate, se opri neştiind unde să intre.

— Pe cine cauţi dumneata?... îl întrebă o supraveghetoare.

— Eri a fost adusă o femee...

Care s'a otrăvit cu arsenic?...

Da...

— Dumneata eşti bărbatul ei?...

Da...

— Când cineva ea arsenic...

— Da, arsenic...

Supraveghetoarea îl privi lung clătinându-şi

capul, poate cu milă, poate cu răutate pentru omul ce-i sta în faţă.

Ca sub puterea sugestiei, Adrian clătină şi el capul.

— Ieşi dumneata afară şi ocoleşte spitalul pe stânga, pe strada Sfinţilor, până la poarta de din dos... Este la autopsie...

— La autopsie?... Şi Adrian eşi repede fără să aştepte să i se mai repete cuvântul, ocoli spitalul aşa cum îi spusese şi zicea mereu, mecanic, ca bătăile regulate ale unei pendule:

— Autopsie... arsenic... autopsie... ar..

La poarta de din dos a spitalului, îl întâmpină tot dintr'o gheretă de scânduri, un alt portar.

— Unde te duci?...

— La autopsie... s'a otrăvit cu arsenic...

— Nu e voie.

Nu e voie... repetă Adrian.

— Nu...

Adrian se opri şi se uita la omul ce-i sta în faţă... observă că acesta n'avea şapcă de ofiţer de marină, ca cel din faţă, că e îmbracat prost, ghetele sparte şi mânile murdare ca ale unui muncitor pălmaşi.

In clipa aceia, un batrân ca de vre-o cinzeci de ani, cu ochelari de sticla groasa legaţi cu cârpe pe după urechi, om de rând şi el, cu faţa aspră, nebărbierit de săptămâni cu o mustaţă albă îngalbenită de necotina tutunului şi cu nişte mâni mari crăpate, cu degetele scurte, noduroase,

îmbrăcat într'un halat murdar, pătat de sânge, trecu pe lângă el.

Era autopsierul.

— Domnule Costache, spuse portarul, dumnealui vrea să mearga la autopsie...

— Da, domnule, vreau să merg la autopsie...

— Pentru femeea care s'a otrăvit cu arsenic?...

— Da, pentru...

— Păi... trebuie sa o deschid acum... Veniţi dupa masa la doua...

— Te rog domnule... starui Adrian, am sa stau într'un colţ şi am sa privesc...

Nu se poate. Eşti neam cu moarta?

— Nu, nu mi-e frică; se grabi sa spuna Adrian.

Autopsierul clatina uşor capul, îl privi prin sticla ochelarilor şi nu spuse nimic, ca şi cum tacerea era încuviinţare şi amândoi intrară pe uşa unei case mici, jupuita de tencuiala exterioară, ce parea a fi mai degraba o spalatorie neîngrijita de cât o sală de autopsie.

Inauntru, sub tavanul scund cu sticlele sparte şi murdare ale unui luminator, pe o masa îngusta de tinichea, acoperită cu un cearşaf, era Adela. Pe lânga pareţi, alte trei mese la fel, goale, îşi aratau tinicheaua rupta şi scândura putrezită. Intr'un colţ, un dulap de lemn vopsit cu roş. Aer umed de igrasie şi miros înţepator de acid fenic şi formol.

— Aceasta este autopsia?... întrebă Adrian.

— Da... Aci e sala de disecţie a cadavrelor... Muzeul îl avem în altă parte... Muzeul e frumos şi bogat... Avem peste cinci mii de piese...

Şi vorbind domnul Costache, ridică cearşaful de sub care se ivi corpul Adelei... Dreaptă, cu mânile lipite de coapse, goală, goala aşa cum numai el o văzuse, cu sânii tari, cu formele împlinite şi carnea albă catifelată... Ochii îi erau mari deschişi şi priveau şters geamurile din plafon, nesimţitoare ca un exemplar rar într'un bordel ordinar în care lumea multă şi proasta, aştepta să-i vina rândul la o clipă de plăcere...

Autopsierul parea unul dintre aceştia care mai înainte de o avea, îi cercetează frumuseţea, netezindu-i cu mânele noduroase sânii, ca apoi să coboare mâna, ca şi cum ar fi tras o linie imaginară de sus, din capul pieptului, până jos, acolo unde pasiunile omeneşti se topesc în spasmul carnii.

— Frumoasă femee!... spuse ca pentru el, autopsierul... Foarte frumoasă!... Şi o privi toata, în întregime ca şi până atunci... Apasă cu degetele cele mari, pleoapele, şi ochii moartei se închiseră, îi aranjă părul pe la tâmple şi...

Subt ochelarii cu sticla groasă, ochii autopsierului se tulburară o clipă de aducerea aminte a celor uitate ce se redeşteptară pentru o clipă...

— Parcă doarme!...

Suspină fara sa ştie de ce bătrânul şi liniştit ca în faţa atâtor cadavre, altădată, luă din du-

lapul roş şi desfăcu o trusă de piele veche şi murdară din care lipseau mai multe instrumente.

Scoase două cuţitaşe şi vre-o câteva cârlige în formă de S ca boldurile întoarse bune de prins peştele cu undiţa.

Adrian era numai ochi...

Domnul Costache mai trase cu mâna peste goliciunea trupului de sus din capul pieptului, până jos sub rotunjimea pântecului unde îşi opri mâna chibzuind parca.

Infipse vârful bistiriului şi atent, aplecat deasupra corpului ca un îndrăgostit la prima iubire, începu să taie scurt, ferind parca să nu adâncească cuţitul mai mult de cât trebuie.

In urma cuţitului se desfacea carnea albă pe aceiaşi linie imaginară, pe care îşi trecuse mâna mai înainte stăpânul ochelarilor. Pe grosimea cărnei, câteva boabe albe ca de măzariche şi în lung, pe sub piele, ca o fâşie îngustă de panglică gălbue, se întindea grasimea.

— Nici o picatură de sânge, observă Adrian... Nici o picătură de sânge!...

Pântecul se revărsase şi în trupul deschis al Adelei, ca într'un cuib de şerpi, intestinele se încolăceau rotunde şi sugrumate unele de altele.

O apă roşietică, murdară, se prelingea în linii tremurate pe tot trupul şi pe tinicheaua mesei de unde picura jos pe ciment...

— Nici o picătură de sânge, îşi tot spunea Adrian, nici o picătură de sânge... In ce stă

viaţa?... în ce a stat?... Şi îşi aduse aminte în clipa aceia că de câteori s'a sgâriat s'au s'a tăiat la un deget, a curs sânge, sângele pe care nu-l vedea aici.

Gândurile i se încâlciră, o ameţeală uşoară îl prinse şi se sprijini cu mânile de păretele de care se răzimase.

Autopsierul îşi şterse degetele de halat, îşi suflă nasul şi scoţând o tabacheră de tinichea neagră şi murdară de veche şi umblată ce era, suci o ţigară, o aprinse şi din nou aplecat peste pieptul împietrit al Adelei, se apucă de lucru prinzând în acele de undiţă, marginea tăiată a pielei pe care o încopcă în părţile laterale ale trupului. Deschizătura se lărgi ca o gaură în care amândouă mânile ale domnului Costache, cu degetele scurte şi nodoroase, se afundau ca mânile unei spălătorese într'o albie cu rufe.

„Nici o picătură de sânge!..."

Şi Adrian privea ca într'o gravură a unei cărţi de anatomie, urmărind mişcările degetelor ce cotrobăiau în cutia cu înfăţişarea exterioară a celui mai frumos corp de femee.

Şi era liniştit şi sigur autopsierul, ca o calfă veche, pricepută în meserie... Lipi capătul de ţigară de buza de jos şi scoase intenstinele cu amândouă mânile, dinăuntru trupului, aşezându-le în două grămezi, în dreapta şi în stânga cadavrului, ca două gheme de sfoară încâlcite.

Lui Adrian i se facu teamă. Ii era cald, îi era

frig, iar cald şi iar frig... Fruntea i se brobonase de sudoare. Ii era teamă, nu de ce vedea, ci de liniştea cu care stăpânul ochelarilor cu sticla groasă, umbla cu mânile în trupul lui şi nu al Adelei... Respiraţia i se curmă, ochii i se măriră rotunjindu-se şi... simţi că se clatina pe picioare ca şi cum pământul ar fi fugit de sub el...

De n'ar fi stat rezemat de zidul încaperei s'ar fi prăbuşit.

Respiră lung de parcă ar fi eşit din fundul apei şi ţipând rupse tăcerea, întrebând pe omul preocupat de ce avea să găsească în lada deşertată:

— De ce nu ţi-ai pus manuşile de cauciuc?... Nu ţi-e frica de infecţie?...

Domnul Costache ridică capul, se uita la Adrian pe deasupra ochelarilor, nedumerit de ce o fi ţipat aşa de tare, apoi, privindu-şi mâna ca pentru control, răspunse:

— Nu... Lucrez mai bine aşa... Nu sunt sgâriat şi-apoi nu e nici un pericol... Numai în cazuri de cangrenă; atunci... Şi iar se aplecă deasupra cadavrului, ca un avar deasupra aurului pe care îl pipăe şi-l mângâie.

— Şi ce faci cu intestinele acelea?...

— Ce să fac... după ce le vede domnul Profesor, le pun la loc...

— Şi pe urma?...

— Pe urmă?... O cos şi... gata...

— Cu ce o coşi?

— Cu sfoară.

Adrian tăcu din nou, tăcu şi autopsierul trecând mereu printre degetele-i noduroase, într'un control minuţios, tot ceeace se mai găsea în cutia roşie, încercuită în dungile alburii ale coastelor.

Târziu, autopsierul îşi mută ochelarii pe frunte, strânse între mâni grămezile de intestine ca pentru a le feri să nu cadă pe jos, le bătu cu palma, ca pe o bucată de aluat dospit înainte de a o băga în formă, îşi şterse mânile de halat, se îndreptă de şale şi privind drept, ca de la înălţimea pe care i-o da ştiinţa, pe deasupra capului lui Adrian, spuse:

— E gata... Acum... — se uita la ceas — e zece şi jumătate, trebuie să vină şi Domnul Profesor...

Scoase din nou cutia de tinichea din buzunarul halatului, suci o ţigară şi leneş, mişcându-se spre dulapul vopsit spuse:

— Ai văzut cum se face o autopsie... Inchise trusa cu cele câteva cuţitaşe şi când se întoarse să întrebe de ce a vrut să asiste la autopsie, ce meserie are?... cine este?.. de unde vine?... Adrian plecase... Numai era.

Cinci minute mai târziu, în curtea spitalului, în faţa sălii de autopsie, domnul Costache spunea domnişoarei Mabel şi doamnei Vidraşcu cari cereau să o vadă pe moartă.

— Nu se poate. După masa la două...

— Să lăsăm doar florile acestea... Să o vedem o clipă măcar.

— Nu se poate... Trebuie să vină domnul Profesor... E deschisă...

Lăsară florile şi amândouă femeile se urcară in maşina care gâfâia încă la poartă şi plecară.

Când se văzu în stradă, Adrian o rupse de fugă. Ii era frig de parcă s'ar fi găsit gol în mijlocul iernii şi totuşi, în acelaşi timp, simţea pe şira spinării o fierbinţeală ce se urca în sus, până în baza craniului unde sângele parea că loveşte ca valurile în coasta unei nave apucate de furtună.

Paşiii îl duceau repede, se uita când şi când înapoi să vada dacă nu cumva autopsierul îl fugăreşte sa-l prindă şi să-l întindă pe aceiaşi masă, să-l tae adânc, aşa cum o tăiase pe ea.

Când trecu prin faţa Spitalului, portarul i-a facut semn cu mâna să se oprească, voia să-i vorbească, el însă îşi încordă muschi, strânse pumnii şi trecu înainte ca şi cum nici nu l'ar fi văzut, nici nu l'ar fi auzit, numai cu coada o-chiului privea în piezişi, mereu acelaşi om cu ochelarii cu sticla groasă legaţi cu cârpe pe după urechi.

Portarul clătină capul, se uită pe urma lui şi

se întoarse să vorbească unui servitor ce eşea pe poarta Spitalului.

La fiecare sgomot de paşi, Adrian tresărea, inima îi bătea cu putere şi respiraţia părea că stă să se curme din clipă în clipă. Când şi când se oprea în loc rămânând înapoia celui dintâi trecător ce-i venea pe urmă, până ce acesta trecea înainte.

Ajuns acasă, a încuiat uşa, a tras pianul în dreptul ei şi obosit, incapabil de a mai gândi la ceva, se desbrăcă până la piele. Işi duse mâna pe goliciunea trupului asemeni autopsierului, odată, de două ori şi rămase aşa în faţa oglinzi.

Se vedea golit de măruntae ca o cutie şi plin de o apă murdară, asemeni apei ce cursese din cadavrul Adelei. Inchise ochii şi căzu pe divan.

Adormi...

Cu intermitenţe de clipe, se deştepta din somn, deschidea mari ochii, se pipăea să se regăseasca aevea şi adormea ca din nou să se deştepte în spaimă şi să adoarma iar.

In vis i se părea că el e domnul Costache şi în lipsă de cadavru, se taia pe el, facând la fel ca autopsierul, aşezând în două grămezi, pe noptieră, intestinele cari nu erau intestine ci fire de tutun iar corpul, o cutie de carton pe care în cele din urmă o rupse bucăţele şi o aruncă după uşă, în făraşul acoperit cu mătura, acolo unde ţinea gunoiul.

A aprins o ţigară, ca şi autopsierul, şi ca el

şi-a şters mâna de halat, şi-a suflat nasul şi...
Terminase lucrul.

Când s'a deşteptat, n'a putut să înţeleaga nici de ce pianul era tras în dreptul uşei, nici de ce el, ca niciodată până atunci, se culcase despuiat de parcă ar fi fost gata să facă bae.

Perna de sub căpătâi şi divanul în lung, atât cât i se îngropase trupul, erau ude de parcă cineva vărsase o doniţă de apă.

— Unde este viaţa viitoare?... Unde este Dumnezeu?...

Şi în faţa minţii îi sta mereu scena dela autopsie, ca mereu să se întrebe:

Unde este Dumnezeu?...

Incue şi plecă.

Coborând scările, auzi miorlaitul pisicilor. Se întoarse, descuie, le lasa afară, încue din nou şi coborâ să se ducă...

Unde?...

Nici el nu ştia. In lume sau afară din lume.

— Am venit tată... Am venit să stăm de vorbă...

Au fost primele cuvinte pe cari Adrian le adresă bătrânului preot care odihnea pe o laviță, răzimat de apostolul Pavel, în tinda bisericuței din Vitioara.

Bătrânul ridica ochii obosiți, întinse mâna pe care i-o sărută fiul și tăcu.

Adrian, neastâmpărat, se mișca în fața preotului ca un copil în fața dascălului, atunci când știe o lecție învățată pe de rost și aștepta sa fie întrebat, repetând mereu:

— Am venit tată, am venit... Am venit să stăm de vorbă... Și se uita adânc în ochii preotului ca și cum ar fi vrut să se asigure de mai înainte de buna dispoziție a acestuia. Bătrânul își netezi barba și fața-i mică și boțită de bătrânețe se lumină o clipă, până în cele mai mici cute ce îi brăzdau fruntea, apoi mai posomorât ca orice bătrân în fața unor fapte mari, privi în jos acoperindu-și ochii cu stuful sprâncenelor. Clă-

tină capul ca şi cum şi-ar fi răspuns singur lui şi după o clipă de tăcere, spuse încet:

— Ştiam...

Şi iar rămase, ca mai înainte, să privească dalele de piatră măcinate de vreme şi frecate de tălpile picioarelor drept credincioşilor.

Adrian grăbit ca un călător într'o staţie de trecere, într'o gară, fără să aştepte şirul cuvântului început, legănându-se când pe un picior când pe altul de nerăbdare, întrebă:

— Ce ştiai?...

— Ştiam, zise molcom, preotul, ca şi cum vecinicia i-ar fi stat în faţă, ştiam că vei veni... Şi ai venit. Nu se putea ca sângele unui neam întreg să se irosească în ultimul vlăstar, fără prilej de moarte... Ai venit să stăm de vorbă... Ai venit să stăm de vorbă...

Şi ochii bătrânului se ridicară în sus, aşa ca în ceasul liturghiei când cu sfintele daruri în mâni, chemă pogorârea duhului sfânt asupra sa.

— Oae rătăcită...

— Tată, vreau...

— Nu strica liniştea şi bucuria sufletului meu, liniştea şi bucuria pe care o aşteptam şi pe care mi-a hărăzit-o Dumnezeu înaintea celor de veci...

„Şi-acum slobozeşte Doamne pe robul tău căci ochii mei văzură mântuirea..."

Adrian încercă să spună ceva, cuvintele însă îi mureau îngâimate, părea că atunci i se deslega limba, pentru vorbă, ca unui copil.

Din ochii bătrânului, două lacrimi mari scăpară şi se prelinseră pe faţa-i uscată, în barba.

— „Pierdut ai fost şi te-am aflat..."

Adrian nu mai auzea nimic. Privea la tată-sau şi se întreba cu desgust:

— La ce am venit?...

Se ridică bătrânul sprijinindu-se în băţ, ca un obosit de cale lungă şi luându-i mâna, ca unuia ce abia se ţinea pe picioare, deschise uşa bisericii şi intrară înauntru.

O răcoare umedă, de pivniţă adâncită în pamânt şi miros pustiu de lumânare stinsă, îi păli faţa lui Adrian care nu pricepea nimic din ceeace tată-su gândea şi voia să facă. Ii părea rău că venise şi îi părea rău că nu înţelesese că odata cu bătrâneţea, omului i se strica şi mintea. Incercă să-şi desprinda mâna, să ramână în urma, strânsoarea oaselor ce păreau înşirate pe sub pieliţa uscată îl încleştasera şi-l trăgeau cu puteri uriaşe...

— Vino!... Vino!... Aici e casa Domnului... aici e casa mea şi a ta şi a neamului nostru, aici să vorbim şi vorba noastra să fie cântecul de slavă pe care îl aducem Celui de pe cruce... Vino!... Vino!... „Osana întru cel de sus".

Incă o smucitura, câţi-va paşi, şi amândoi, tată şi fiu, se opriră în faţa altarului.

Adrian numai gândea la nimic, părea că se uitase pe el şi uitat a stat până ce bătrânul îngenuche pe rotogolul de papură să se închine

şi să plângă. In clipa aceia Adrian se simţea liber, nu-l mai ţinea nimeni de mână, era singur şi privea, cercetător, ca într'o frescă, jurîmprejur pe păreţi, la zugrăveala nepricepută a meşterilor ce înfăţişase în linii stângace şi disproporţionate, chipurile sfinţilor cu bărbile roşii încâlcite, cu ochii înfiorători de mari, tăiaţi ca din hârtie colorată, cu mânile lungi şi subţiri ca cioplite în lemn şi vestmintele, roşii, albastre şi verzi, drapate ca rufe ude pe nişte păpuşi ce vreau să înfăţişeze lumea sfinţilor.

Toţi erau ţepeni, fără nici o expresie, lipiţi în firidele chenăruite cu flori şi linii groase şi subţiri.

Pe iconostas, o Maică a Domnului cu ochii plecaţi, plângea în două şiruri de apă murdară de sărutul buzelor celor mulţi ce i se închinaseră. Icoanele împărăteşti, legate în argint şi poleite cu aur, gătite cu flori de sorcovă şi mărgele de sticlă, lasau prin trei găuri să se vadă în petele înegrite de fum, capul şi mânile sfinţilor.

Niciodată mai bine ca atunci, Adrian nu văzuse o biserică şi niciodata nu înţelesese, mai bine ca atunci, barbaria care se făcea în numele artei şi credinţei.

Pe doi metri patraţi de zid, în spatele unei strane izolate, zugrăveala voia sa arate Iadul, Iadul cu draci, cu furci, cu cazanele cu smoală topită, Stixul şi balaurii ce suflau foc pe nările deschise în două cercuri şi o gaură înfierăstră-

iată de dinţi lungi ca de lup. Şi în tot decorul acesta, sufletele rătăciţilor înfăţişate în femei goale cu părul despletit, înţepate de furci, se îmbăiau în apa noroioasă a Styxului. Un drac înfăşurase trupul uneia cu o coadă ce nu se mai isprăvea de lungă ce era şi sta femeea ca în cea mai înfocată sărutare şi dracul era aşa de caraghios, cu coarnele frumos răsucite şi ochii însprâncenaţi şi barba ascuţita, încât Adrian nu se mai putu stăpâni şi începu să râdă, la început reţinut, cum însă nu-şi putea lua ochii de la zugrăveală din părete şi diavolul părea că vine spre el cu tot convoiul ce-l înconjura, greşelile picturii erau tot mai uriaşe şi nepriceperea meşterului ce zugrăvise tot mai rară...

— Iadul... iadul...

Şi isbucni într'un râs aşa de sgomotos că biserica toată hăui.

Fugi...

— Cum de te poţi închina unor astfel de sfinţi?... întrebă Adrian pe preot când acesta eşi din biserică mai supărat şi mai obosit ca totdeauna ştiind că în locaşul Domnului, fiul sau, singurul pe care îl avea, a cutezat să râda.

— Şi Adrian întrebă din nou pe preot cu batjocură:

— Cum de te poţi închina?... Cum?.. Tu n'ai ochii, nu vezi?...

Nu răspunse nimic bătrânul. Ii tremura capul,

ii tremurau mânile, tremura tot de parcă ar fi fost scuturat de friguri...

Sudoarea îi curgea pe faţă şiroaie... Se sprijini cum putu cu mâna de părete şi se aşeză pe laviţă. A încercat Adrian să-l ajute şi n'a primit bătrânul. A scuturat capul şi s'a ferit de fiu-su să nu-l atingă de parcă se temea de vre-o boală molipsitoare. Şi a rămas tacut şi n'a mai ridicat ochii din pământ, să nu-l vadă.

Adrian se aşeză lângă el, aprinse o ţigară şi uitând de supărarea ce i-o pricinuise căută să-i vorbească întrebându-l de anumite lucruri fără de nici o importanţă. Şi n'a răspuns preotul de parcă numai avea urechi de auzit, atât era de mâhnit şi închis în el.

Şi Adrian vorbea:

De ce s'a uscat nucul din faţa casei?... Ce s'a făcut câinele Ciobanul?... a murit?... Tot mai bea dascălul Ghiţa?... Cine e primar?...

Şi tăcea bătrânul de parcă mort era şi nimeni împrejurul lui.

Adrian se ridică în picioare, îşi vâră amândoua mânile în buzunarele pantalonilor şi se duse sa privească peste gardul aplecat al împrejmuiri, spinarea dealurilor ce se arcuiau, legându-se unele de altele, pâna departe, departe... Şi dealurile erau împădurite de livezile de pruni din mijlocul cărora se ridicau ici, colo, ca străjerii, nucii uriaşi...

Era cald, soarele ardea albicind văzduhul... Undeva, departe, se auzeau strigătele a doi oameni nevăzuţi ce îşi vorbeau de după dealuri... şi au tăcut oamenii nevăzuţi... In vecini, un cocoş moleşit de căldura, picotea în mijlocul a vre-o zece găini ce se îngropaseră, pe o parte, în ţărână.

Şi liniştea creştea, creştea în miez de ziuă, de parcă pustiu era. Cerul fără pic de nour, iar casele albe, sub răvăşirea stufului murdar sau a tinichelelor negre ce le acopereau, păreau vite răsleţite ce odihneau departe de cireada.

Intoarse capul şi privi spre biserica veche în faţa căreia, pe aceiaşi laviţă, ca o legaturica saracă lăsata de o credincioasa bătrâna ce intrase să se închine, odihnea tata-sau, nemişcat ca în clipa în care se aşezase dintr'un început.

Sătul de singuratate ca de vecinicie, Adrian se întreba de cum poate cineva să trăiasca în atâta izolare.

Işi aminti de vacanţele petrecute în copilărie, pe dealurile şi văgaunele ce i se desfaşurau în faţă... Jocul copiilor şi urâtul pe care l'a simţit atunci când, imediat după moartea mamă-si, se hotărâse preotul sa vina aci, în Vitioara, de la biserica Sfinţii Apostoli din Bucureşti... Pe-atunci era abia în clasa întâia a seminarului...

Şi liniştea seacă, fără nici o picatura de viaţă alta de cât a lui şi a popii dupa laviţa, — viaţă moarta, — il apasa. Il apasa liniştea în creştet

ca o durere de cap şi prinsese a-i măcina urâtul în suflet, odată cu singurătatea ce îl strângea, de parcă mâni nevăzute ar fi vrut să-l fărămiţeze.

— Cum de ai putut trăi aci tata atât amar de ani?...

— ?...

— Singur el şi cu sfinţii din biserică!... spuse Adrian pentru el..

Din nou începu să râda de dracii şi de sfinţii tăiaţi din hârtie colorată, aceiaşi hârtie cu care îşi împodobea el altădată, în copilărie, smeurile. Se batjocorâ pe el ce fusese sortit să slujească şi să-şi mângâe ochii, ca şi tată-său cu aceleaşi zugrăveli pe cari asemeni lui, le-ar fi cădelniţat în cuvioşie...

— Ha, ha, ha...

Intra în casă.

Pustiu şi miros de candelă aprinsă. Odăile aproape goale, un pat de fier, o masa, două scaune, o canapea ruptă cu droturile eşite, o velinţă întinsa pe jos şi... linişte... Linişte de parcă s'ar fi găsit într'un cavou.

Pe păreţi câteva fotografii, pe masa un smoc de busuioc, un ceaslov, patrafirul vechi cu firele de aur înegrite şi ţesutul de matase rupt iar alaturi, o cruce mică de argint, înflorită şi ciocanita, pe care odihnea răstihnit, Mântuitorul.

Adrian privi cu silă la sărăcia din odae şi nu i se opri ochii la nimic, nimic ce ar fi putut să-l reţină locului... Eşi afară, deschise portiţa prinsă

între doi salcâmi piperniciţi şi o bucăţică de gard.

Soseaua satului curgea ca o apă moarta, dreaptă, tivită de două şanţuri cu bălăriile mari crescute, brumate de praf.

O porni spre inima satului, voia să găsească un om, o vietate şi nu află pe nimeni şi nu se află nici pe el. Şcoala, primăria, hanul şi casele învăţatorului, toate vopsite de zugravi tot aşa de nepricepuţi ca şi cei de au făcut biserica, păta satul ca o cutie cu scrobeală albastră răvăşită pe un cearşaf.

— Nici un om!... Nici un om...

Părea că toată lumea murise şi rămăsese numai satul să spuna rarilor călatori, că altădata, pe-aci, au fost aşezări de oameni. Altădată... Când?... Nu se ştie... Şi molime sau sguduiri de pământ, pucioasă sau foc, omorâse viaţa.

Soarele începu a scăpăta, dealurile roşeau şi albăstreau. Adrian părea că se pierduse prin locuri necunoscute şi se uita cu ochi neştiutori încotro să o apuce... Şi nu era nimeni pe cine să întrebe.

Se opri în faţa hanului cu uşile larg deschise. Nici un semn de viaţă. Intră. Nimeni... Se uită jurîmprejur, la sticlele aşezate în rafturi, la mesele vopsite cu roş, murdare, cu scaunele apropiate ca şi cum atunci s'ar fi ridicat de-acolo muşterii deşi de atunci trebuie să fi fost mult. Vinul ce pătase masa era uscat şi, deasupra,

praful se aşezase ca bruma în dimineţile de toamnă.

Intr'un colţ al prăvaliei o casă de fier şi alături, într'un dulapior cu uşile de sticlă, pachete cu tutun şi ţigări. Bătu cu piciorul în duşumea şi se opri în mijlocul prăvăliei aşteptând să vină cineva şi nu venea nimeni, nimeni...

In dreptul tejghelei, deasupra unei ferestre oarbe, „luarea Smârdanului", într'o litografie pătată de muşte, iar alături, trei şiruri de cârnaţi uscaţi şi negri de vechi ce erau, păreau trei vergele strâmbe ce spânzurau din grinda tavanului.

Trase un scaun, se apropie de o masă şi tropăi din nou cu picioarele în duşumea... Nu venea nimeni. Bătu şi cu pumnul în masă şi tot nu venea nimeni... Se sprijini în coate şi rămase sa privească pe uşa deschisă, aceiaşi şosea liniştită şi cei câţiva salcâmi piperniciţi şi prăfuiţi ce picoteau şi ei în marginea şanţului. Venise să vorbească cu cineva, să audă un cuvânt şi nu găsi pe nimeni. Se simţea atât de străin şi atât de singur în cât şi mai stăruitor îi sta în minte gândul să găsească pe altcineva în afară de el, pe un altul în ochii căruia să se oglindească ascultându-i cuvântul, în cât începu să vorbească singur închipuindu-şi că ascultă cei trei ce-şi lăsară urmele pe scaunele apropiate de masă în vinul vărsat şi uscat peste care se aşezasese praful.

Şi a vorbit Adrian cât a vorbit şi nimeni nu i-a raspuns, nici macar hauitul încaperei, aşa ca nu se putea auzi nici pe el. Pleca capul pe masa gata, gata să adoarma.

Târziu, se ridică sa plece. Il înspaimânta liniştea şi într'o clipă îi trecu prin minte gândul unei nenorociri...

— Poate la omorât cineva pe negustor în odaia de dincolo sau în pivniţa... Ba nu... în odae, staruia gândul, în odae l'a omorât cineva şi eu îl aştept aci... vor veni oamenii, au sa ma vadă şi au să creada că eu sunt ucigaşul...

Şi în faţa minţii i se desfaşura limpede, ca într'o gravura ce ar fi putut face pareche „luarei Smârdanului", un om omorât, jumatate în pat, jumatate pe duşumea, — ochii holbaţi, cu privirea înţepenita în tavanul scund al încaperii şi pumnii strânşi, iar pe jos şi pe pat, sânge, sânge...

Se grabi sa iasa şi n'a auzit scârţâitul uşei de dintre rafturi, uşa ce atunci se deschisese, sa lase sa treaca cârciumarul cu şorţul alb murdar de dinainte.

— Buna ziua...

Adrian tresari, era în prag... Se întoarse speriat ca şi cum într'adevar tâlhar era şi fusese surprins asupra faptei.

In faţa ochilor avea pe omul pe care şi-l închipuise asasinat în odaie şi fără să poata răspunde la ziua buna ce i se daduse, a rămas aşa

sa priveasca mereu nedumirit în ochii cârciumarului...

— Avusei niţică treaba în pivniţa cea mare din fundul curţii, am tras nişte vinuri, spuse cârciumarul ca şi cum ar fi vrut să-şi scuze întârzierea şi lipsa din prăvălie şi vorbind, trecu de după tejghea aşteptând cuvântul lui Adrian, facându-şi de treaba cu nişte sticle de rachiu ce le tot învârtea.

Adrian tacea şi se uita mereu la negustorul ce-i sta în faţă. Nu ştia de ce dar i se părea că îl cunoaşte din alta parte de cât din gravura care îl arata omorât, ca l'a mai văzut cândva în alt loc şi nu în cârciumă şi în altă poziţie de cât aceia pe care o vedea aevea şi în gravură.

— Ce poftiţi?... îl întreba cârciumarul gata să-şi serveasca muşteriul, văzând că acesta nu comanda nimic.

Şi Adrian răspunse gândurilor lui şi nu cârciumarului:

Da, da... Da, domnule Costache...

— De unde mă cunoşti?

— Aşa te cheamă?

— Aşa. — Costache Buducea. Şi eşind de după tejghea trecu afara, în faţa prăvaliei, arătând cu mâna sus la firmă:

— Uite... „La hanul verde. Costache Buducea..." Costache. Sunt proprietar, am...

Şi revenind în cârciumă îl întrebă pe Adrian:

Dar dumneata nu eşti de pe aci?...

— Nu, adică... da.

— ?...

— Sunt fiul preotului.

— Aha... Dumneata eşti acela care trebuia să te faci popă.

— Nu...

— Păi noi ştim ca părintele nu te are de cât pe dumneata...

— Da...

— Atunci?

— Era să mă fac popă, adevărat...

— Şi nu te mai faci?... Cu ce să vă servesc?...

— Un vin.

— ...vin... Dar unde sunt oamenii din sat?

— Unde să fie, răspunse cârciumarul neînţelegând bine întrebarea.

— N'am văzut pe nimeni în sat de parcă e pustiu...

— Da de unde. Vitioara noastră e sat mare, lume multa...

— Dar oamenii?

— Pe-aci, pe la case, pe la muncă...

— Afară de dumneata eu n'am văzut pe nimeni...

— Cum!... Şi lăsând paharul cu vin pe tejghea, eşi în uşa prăvăliei:

— Ia uite...

Peste drum se deschisese o poartă şi într'adevăr, apăru o femee. Trecu un car pe şosea... nişte copii alergau şi se jucau prin praful dru-

mului... o căruţă se opri în faţa cârciumii şi de pretutindeni veneau oamenii şi umblau, care încotro...

— Ciudat, îşi zise Adrian, până mai adineaori, ţipenie de om şi acum... Inchise ochii şi căuta să-şi aducă aminte de tot ce făcuse până atunci şi nu isbuti de cât să se vadă mereu cu ani în urmă, pe când era seminarist.

Pe dealuri începu a se înegri.

Intr'o clipă cârciuma se umplu de oameni. Cârciumarul aprinse lampa din mijlocul tavanului şi fiecare ochi de fereastră, pe la casele din sat, se lumina slab şi galben ca şofranul.

Oamenii vorbeau, vinul se turna în pahare, unii plecau, alţii veneau şi domnul Costache nu mai avu vreme de vorbă. Spala paharele, cobora treptele în pivniţa şi când şi când, glumea cu câte un muşteriu. Lumea bea şi cârciuma toată era vorbă, tropot de picioare, batai în masă, clinchete de pahare şi scaune mişcate.

Peste sat se lăsase seara...

Departe, vitele mugeau. In porţile curţilor, pe laviţe şi buşteni, flăcăii şi fetele râdeau, se ciupeau şi povestea ca mereu să râda.

Adrian plăti şi plecă.

Când a ajuns acasă, tată-său popa, sta la masa în faţa unei lumânărele subţiri înfipte într'un sfeşnic de arama. Se aşeza lângă el. Lumina galbenă tremura pe feţele lor gonind doua umbre uriaşe ce se lipeau de ziduri. Mânile preotului

împatura patrafirul şi închise ceaslovul în care părea ca cetise şi acum aşeza crucea şi busuiocul deasupra.

Adrian privea la mişcarea degetelor slabe şi uscate ale batrânului şi fară să ştie de ce, îi părura ca nişte ghiare de pasăre rapace ce scurmă. Işi aduse aminte de strânsoarea lor din care nu se mai putuse desprinde, atunci când îl trăsese în biserică, şi se uita la el cercetator, ca la un lucru de preţ, şi îi paru aşa de puţintel şi de nimic... O mână de câlţi. Şi se nedumirea de cum a putut sa-l târasca pe el, om mare, ca pe un copil. In clipa aceia simţi în spatele lui, şezând ca şi el pe scaun, pe Demian...

Târziu de tot, batrânul întoarse capul încet catre fiu-sau şi, privindu-l o clipa în ochii, îl întrebă:

— Ce aveai să-mi vorbeşti?... Ce aveai să-mi spui?... Şi îşi mişca degetele pe patrafir, pe ceaslov, pe cruce, şi ca şi cum şi-ar fi adus aminte de ceva de seama, clatina capul gândind că lui fiu-sau îi era sortita sa-i ramâna crucea, crucea de pe masă pe care o avea de la tată-sau şi acesta de la bunicu şi bunicul de la...

Suspina. Işi opri mâna pe ea şi privi tacut la picioarele Mântuitorului.

Adrian se întoarse catre Demian şi aştepta sfatul acestuia ca să ştie ce sa raspundă. Demian făcu cu ochiul şiret şi Adrian înţelese ca trebuie sa taca şi ca tacerea să fie cât mai în-

târziata, închise ochii ca şi cum ar fi voit sa-şi aducă aminte de anumite lucruri, sau sa pună rânduială în gânduri.

— Vorbeşte!...

— Am uitat ce vream să-ţi spun. Şi Adrian închise din nou ochii.

Preotul se uită la el, se uită la focul lumânării care cercuia în albastru galben şi roşu şi iar se uită la fiu-său ca şi cum ar fi vrut să-i patrundă în suflet şi în gând.

— Ce ai tu Adrian? Spuse întârziat tată-sau... Ai venit sa-mi vorbeşti, aşa mi-ai spus, şi m'am bucurat şi sufletul în mine s'a luminat ca cerul în noaptea bobotezei. Veniseşi tu, Adrian, veniseşi tu şi bucuria mea a fost aceiaşi ca la întoarcerea fiului risipitor şi te-am chemat, te-am dus în casa Domnului, în biserica unde în fiecare zi ma închinam pentru sufletul tau nadajduind şi cerând Celui de sus ca înaintea sfârşitului zilelor mele, să te întoarca la calea cea dreapta... în casa Lui te-am dus ca închinându-ma Lui să aud cuvântul tau şi tu... tu ai râs... ai râs şi ai fugit afară... Ce e cu tine?...

— Nimic.

— Nimic... Aşa spune tot omul... Invredniceşte-te fiule şi spune tatalui tau tot ce vrei şi tatal tau te va asculta, poate ca înca va fi timpul ca mânile acestea slăbănogite, sa te opreasca din calea răului.

— Tu?... Şi Adrian începu sa râdă.

— Eu.

— Tu să ma opreşti?... Tu?... Ha, ha, ha... Tu vrei să ma pierzi... Tu vrei sa ma ucizi şi în mine, încrederea pe care...

— A te închina lui Dumnezeu înseamnă...

— A ucide.

— ?...

Adrian ridică degetul aratător ca şi cum l'ar fi făcut atent la ceva, curmând vorba bătrânului.

— Auzi!...

— ?...

Ascultă!... N'auzi nimic?...

Nimic.

Ha, ha, ha... Acelaşi cântec, acelaşi câtec... Dumnezeu... Bine! Invârteşte manivela...

Apoi scurt, ca şi cum ar fi avut o hotarâre de seamă de luat, plictisit de el şi de toţi, se rasti aproape la tată-său:

— Să taci!...

Şi bătrânul tacu aşa ca şi mai înainte.

— Tata, nu cred în Dumnezeu, nu cred în biserică, nu cred în viaţa viitoare, nu cred în tine, nu cred în nimic, în nimic afara de mine... Nu cred în cărţile pe cari le-am învaţat în seminar şi în facultatea de Teologie, nu cred. Nu cred de cât în mine şi numai în mine. Inţelegi?... Numai în mine... Am venit să-ţi cer să-mi ei înapoi tot ceeace mi-ai dat. M'ai crescut în legea ta şi zi de zi, ca un tâlhar ai turnat în mintea mea slabă de copil, de cum am început a înţelege

cuvântul, ca într'o bute, aceiaşi băutură cu care m'ai ameţit de nu mă mai pot desmetici nici astăzi... Ia-ţi înapoi tată sfaturile, ia-ţi înapoi otrava pe care mi-ai turnat-o în vinele acestea odată cu viaţa pe care mi-ai dat-o... Ia-ţi înapoi tot ceeace alcătueşte fiinţa mea aşa precum tu ai vrut să o faci şi nu aşa cum sortită a fost să fie... Spune-mi că eşti un şarlatan, spune-mi că înşelăciunea a fost meseria ta cu care mi-ai otrăvit sufletul... Spune-mi adevărul adevărul pe care îl caut şi pe care îl vreau şi care pentru tine minciună va fi... Lumină vreau să se facă în mine aşa cum lumină am creiat în jurul meu... Un singur cuvânt: Spune că ai minţit toată viaţa şi cuvântul tău va ridica negurile cu cari m'ai învăluit ca într'un zăbranic. Pentru cuvântul acesta am urechi şi cuvântul acesta vreau să-l aud... Spune-mi ce vrei, dar mărturiseşte-mi adevărul pe care îl caut... Ceeace am strâns pe urma ta în capul acesta, am lepădat. Tot ceeace alţii mi-au spus ca şi tine de mereu acelaşi Dumnezeu, am lepădat... De toate aceste învaţături m'am lepădat, nu mă pot lepada de tine, de ceeace tu m'ai facut să simt şi sa cuget. De aceia am venit să-ţi vorbesc, de aceia am fugit din biserică şi de aceia nu-mi găsesc odihna sufletului meu pe care îl sdrobesc între credinţă şi necredinţă...

Eşti bătrân, zilele tale sunt pe sfârşite, spune-mi adevărul pe care îl caut, pe care îl vreau de la tine, chiar dacă adevarul acesta ar fi minciuna.

Il vreau!... Spunne-mi ca Dumnezeul tău a fost mijlocul de a câştiga bani împarţind cuvinte de mângâere acelora cari niciodata n'au isbutit în viaţă şi pe cari i-ai înşelat ademenindu-i cu o altă viaţa, aceia viitoare. Spune-mi ca mângâierile acestea au fost minciunile pe cari le împarţeai cu darnicie şi celor cari ţi le cereau şi celor cari nu ţi le cereau, până ce ai ajuns sa crezi şi tu în ele simţindu-te aşa de bogat în vorbe ca aproape n'a fost un altul mai bogat ca tine în lume, tu însu-ţi împlinind minciuna, minciuna pe care o adoptaseşi ca o învăţătura... Ia-ţi tata bogaţia înapoi şi pleacă cu ea acolo unde zici ca te aşteaptă o alta viaţa şi lasă-mi mie viaţa aceasta pe care mi-ai îngreuiat-o cu tot ce m'ai făcut sa cunosc în chipul poveştilor cu judecata de apoi care ne aşteapta... Ziua judecaţii de apoi a venit tată şi te întreb: Ce-ai facut?... Spune-mi ca toate poveştile, minciuni au fost, minciuni pe cari le-ai spus fara sa le înţelegi rostul şi pe cari tot spunându-le, ţi-ai tocit mintea şi ai început a le crede şi tu... Marturiseşte-mi adevarul tata, numai mie şi eu nu voiu spune altora de unde îl ştiu. De aceea am venit tata. M'am desbrăcat pe jumătate de vestmântul întunericului, întunericul însă sta în preajma mea.. Ia-ţi tot ce e al tău şi lasă-mă sărac de credinţa care numai e în mine, dar care e în afară de mine şi care mă chinuie făra sa-mi pot găsi o clipă de odihnă nici ziua, nici noaptea...

Tată, tată...

Capul bătrânului se plecă şi mai mult peste faţa mesei, ca şi cum junghietura gâtului i se rupsese sub povara unei greutaţi ce i se pusese în spate şi pe care nu o mai putea duce... Mâna i se întinse moale peste cruce şi ceaslov şi nu i se mai mişcau degetele ce păreau oase înşirate pe sub pieliţa sbârcita şi pàtata de bătrâneţe.

Adrian se plimba prin camera mică cu paşi mari, lovindu-se de păreţi, legându-şi fiinţa vie de umbra ce se mişca asemeni lui pe scaune, pat şi tavan, până ce lumina se sfârşi clipocind în buzele sfeşnicului de aramă în care se topise.

Se făcuse întuneric şi Adrian se plimba mereu prin camera. In mintea lui prindeau sa se înfiripe fragmente de viaţă, altele de cât cele cunoscute şi traite. Parea ca lumea în care se vedea e aşa de veche în trecut sau intrată în viitor în cât abia de se mai recunoştea în silueta slaba şi plapânda a unui tuberculos cu respiraţia scurta şi întretaiata ce sta gata să-şi dea sufletul.

Tresări, abia acum se vedea ca e în întuneric şi în cameră linişte, linişte... Aprinse un chibrit, aprinse o lumânare şi o înfipse în sfeşnic...

— Tata!... Şi puse mâna pe umerii bătrânului ca şi cum ar fi voit sa-l trezeasca, să-l scoale...

— Tată!...

Şi tată-sau nu raspunse.

Il cuprinse o frica, frica neînţeleasă de copil... Se uită la batrân, îi lua mâna şi mâna cazu...

Murise...

— ...Ingropată?!...

N'a reclamat-o nimeni, iar la adresa indicată drept locuinţa, s'au găsit uşile închise... S'a lăsat avizul şi... Intendentul spitalului împreună cu domnul Costache ridicară din umeri privind lung şi neînţelegători la doamnele ce se interesau de moartă, neştiind ce au mai putea spune.

Mabel şi Eleanor se uitară una la alta fară sa-şi vorbeasca nimic. In urma lor sta şofeurul, lânga o coroana mare de flori albe sprijinită de zidul măcinat de igrasie al sălii de autopsie.

— Ce facem?... întrebă întârziat Eleanor.

— Ce facem?... repetă mecanic Mabel...

Şi amândouă mişcara buzele ca şi cum ar fi voit să-şi spună câte ceva, lasară ochii în pământ şi încet, cu mişcări leneşi de îngândurare se îndreptară spre maşina, lăsând în urma lor miros suav de parfum, coroana cu regretele de pe panglici şi bucuria celor doi oameni cari preţuiau bacşişul bogat, frecându-şi mânile.

— Straşnică coroană... Şi domnul Costache se uită lung în ochii intendentului cu altă înţelegere de cât aceia de admiraţie.

— Cel puţin şase mii de lei... O vindem cu două, la „Crisantema", spuse intendentul.

Se împlineau doua saptamâni dela moartea Adelei şi Adrian nu se vedea nici acasa, nici în oraş, nicăiri... I se pierduse de urma.

La staruinţa Mabelei, Vidraşcu a anunţat poliţia de dispariţia pictorului. Dar tot degeaba, poliţia n'a putut nici ea afla mai mult de cât ca Adrian nu se întorsese înca şi zilele treceau mereu fara sa se ştie ceva despre el. Ochii albaştrii ai Mabelei, se încercuira de semnele nopţilor de nesomn şi de unde la început parea ca evita sa vorbeasca despre el, impunându-şi de a gândi la Adela, încet, încet, pe nesimţite, sfârşi prin a nu face altceva de cât toata ziua sa vorbeasca şi sa se întrebe cu soru-sa împreuna:

Ce se va fi facut?...

— Unde va fi?...

— De nu s'ar fi întâmplat ceva...

Şi ochii fetei coborau, închizându-se sub pleoape, fara sa raspundă întrebarii ca imediat aproape sa-şi faca ceva de lucru, sa-şi schimbe

şirul gândurilor. Renunţase la plimbările cu maşina, la jocul de tennis, nu făcea şi nu primea vizite, era bolnavă... Sta toata ziua în fereastra cu o carte în filele căreia cetea fara să ceteasca nimic, în toată clipa cu ochii la toţi cei ce treceau pe din faţa porţii de peste drum, ca şi cum aştepta ca cineva sa se oprească, să aducă veşti de la el, şi el nu venea şi nimeni nu se oprea... Fereastra atelierului era mereu aceiaşi, cu sticlele înşirate, atât cât se vedea între cele două perdele albastre decolorate de soare, trase în două părţi... Şi perdelele erau nemişcate şi nici o mână care sa le împreune sau să le atinga...

La fereastră sta Mabel, ziua toata, pâna seara târziu când ceilalţi ai casei se culcau în timp ce ea privea din întuneric, de dupa reţeaua perdelelor, mereu aceiaşi poarta de casa pustie şi aceiaşi fereastră întunecata în sticla căreia doua nopţi în şir s'a oglindit luna.

— Ascultă!... Ii spuse Eleanor într'o seară târzie, pe când amândoua stateau în camera întunecată cu ferestrele deschise, fiecare gândind la el şi privind la rarii trecători şi la bolta înstelata: Tu îmi ascunzi ceva!....

Mabel nu răspunse, se facu a nu fi auzit, apoi întârziat suspină mişcându-se pe scaun şi cu ezitări, de trei ori deschizând gura sa vorbească şi de trei ori oprindu-se, sfârşi prin a raspunde ca şi cum şi-ar fi vorbit sieşi:

Poate ca da...

— Te gândeşti la el?

— Da.

— Il iubeşti?...

— Altădată am iubit-o pe ea, acum pe el... Il iubesc pe el... Poate că l'am iubit şi atunci... Nu ştiu... O iubeam pe ea, iubeam pensulele, casa de peste drum, atelierul, tablourile, viaţa lor?... Da, iubeam viaţa pe care o vedeam închisă acolo sus ca pe cea mai frumoasă floare timpurie într'o glastră... Acum îl iubesc pe el şi numai pe el. Mâine sunt şaisprezece zile de când...

— Ai întrebat poliţia la telefon, astăseară?...

— Inutil.

Şi amândouă ramasera tacute fiecare gândind la ceva fără sa-şi mărturisească gândurile deşi erau aceleaşi: o nenorocire întâmplată lui.

Mabel suspină din nou, mereu suspina dela moartea Adelei şi ridicându-se brusc în picioare ca şi cum ar fi luat o hotărâre definitivă spuse sori-si:

— Şti ce Eleanor?... Dacă nu vine saptămâna aceasta... săptă-mâ-na aceas-ta...

Şi tăcu.

— Ce vrei să spui?...

— Săptămâna viitoare plec la Londra.

— Eşti copila Mabel.

— Copii spun adevărul.

— Spun copilării.

Soarele mult de aci m'a învaţat să cuget mai puţin şi sa simt mai mult... Ma duc acasă...

— Şi dacă va veni?...

— Dacă va veni... Dacă va veni... Mabel tăcu iar şi privi în gol. Clătină capul, şezu pe scaun, o clipă numai şi se sculă, aprinse o ţigară şi începu să se plimbe îngândurată prin casă când şi când oprindu-se în dreptul ferestrei peste care se apleca în afară şi repeta încet, întârziat:

— Dacă va veni... dacă va veni... Se trânti într'un jilţ din fundul camerei, şi aruncând în juru-i nouri de fum de parcă plutea într'o ceaţă, închidea şi deschidea ochii ca un copil ce nu vrea să doarmă.

— Şi dacă va veni?... repetă Eleanor.

— Dacă va veni?... N'am să-i vorbesc niciodată nimic, niciodată... nici de ea, nici de mine, nici de... Nimic, nimic.

— Nu te înţeleg.

— El ar fi trebuit să mă înţeleagă şi poate că nici el n'a înţeles. Ea a murit şi eu l'am pierdut...

— Şi dacă ar fi trăit ea?

— O... atunci, atunci i-aşi fi spus că îl iubesc, ca nu pot trăi fără de el, ia-şi fi spus multe, multe, aşa cum spun bărbaţii femeilor măritate... L'aşi fi sărutat şi...

— Şi?...

— A doua zi aşi fi plecat... Mă măritam în Anglia şi nu i'aşi fi scris niciodată.

— Aşa ai fi făcut?!...

— Aşa... şi acum vreau să dorm. Şi sculându-se după scaun plecă brusc.

A vrut Eleanor să-i vorbeasca, dar numai era... Se duse să închidă fereastra, în clipa aceia Vidraşcu se întorcea din oraş venind pe jos.

— Nu te-ai culcat?!

— Nu încă, te-am aşteptat pe tine.

— Ce face Mabel?... tot obosită?...

— Mereu obosita. Şi aplecându-se peste fereastră, îi spuse încet aşa ca sa nu auda cineva:

— Il iubeşte...

— Eram convins...

Mabel şi Eleanor erau plecate în oraş.

In holul casei, între scaune şi fotoliuri, Vidraşcu folosindu-se de prilejul de a fi singur, îşi înstruna vioara. Nu mai cântase de mult, de la moartea Adelei, când uşa se deschise şi aparu Adrian.

Adrian!... Şi Vidraşcu lăsă vioara întâmpinându-l cu bucuria de a-l revedea:

Ce faci?... când ai venit?... Şi întinzându-i amândoua mânile ca unui prieten drag îl trase lânga el şi şezura amândoi pe aceiaşi canapea.

— Ce bine ai făcut ca ai venit... ce bine... Şi ochi în ochi, se cercetau unul pe altul ca şi cum ar fi voit să se ghicească în gânduri...

— Haide, vorbeşte, spuse Vidraşcu nerăbdător... Când ai venit?...

— Acum...

— Se poate să lipseşti atâta vreme fară să spui un cuvânt?...

Şi Vidraşcu îl privea din talpi până în creştet,

ca pe o ciudăţenie, în vreme ce Adrian părea că se rătăcise prin locuri necunoscute...

— Ciudat eşti!... Unde ai fost?...

La tata, la Vitioara, răspunse Adrian încet ca un copil sfios.

— De ce?

— Vream să-l întreb daca tot mai crede... Ştii ce mi-a spus atunci când m'am hotărât sa fug de preoţie şi sa ma fac pictor? Mi-a spus că eu nu-mi trăesc viaţa mea ci pe a lui şi a strabunicilor cari toţi au fost popi şi vladici... Am vrut sa-i spun că sunt singur şi nu i-am spus... Nu i-am spus nimic.

— Bine dar de ce ai plecat mai înainte de a fi înmormântat-o pe Adela...

— Cum!... Au înmormântat-o?... întrebă Adrian mirat ca şi cum n'ar fi ştiut nu de îngropăciunea dar nici de moartea ei.

— Aproape trei săptămâni....

— Aproape trei saptamâni... Aproape trei săptamâni... Repeta pentru el Adrian. Şi neîncrezător starui:

— Cu adevarat?... Au îngropat-o?...

— Da.

— Trei săptămâni... Şi ramase pe gânduri privind în ochii lui Vidraşcu. Trei săptămâni... Au îngropat-o... Unde au îngropat-o?... Aţi văzut-o?...

Nu... Te aşteptam să vii să ne spui şi n'ai venit iar când s'a dus Mabel cu Eleanor să se

intereseze de ziua hotărâtă înmormântării, era prea târziu, o îngropase Spitalul ca nereclamată.

— Nereclamată, repetă Adrian... şi cu ochii fixaţi în gol, fără să clipească, rămase un moment pe gânduri, apoi ca şi cum ar fi încurajat pe un altul într'o situaţie similară, zise:

— Mai bine... Eu am văzut-o... Au tăiat-o şi n'a curs nici o picătură de sânge... Nici o picătură de sânge. Uite vezi, asta am uitat să i-o spun tatei... Să-l întreb unde e Dumnezeu?... unde e viaţa viitoare, unde e sufletul când domnul Costache poate umbla în voie în măruntaele noastre facând din trupul nostru o cutie goala de tot ceeace se chiamă viaţa, cutie păstratoare de murdării, o cutie goală înzoiată de o apa murdară şi infecta... I-a scos intestinele aşa cum scoţi dumneata între degete un smoc de tutun dintr'o cutie de tinichea... Am fugit... Am fugit şi nici nu vreau sa ma mai gândesc că într'o zi domnul Costache, sau altul, îşi va spăla degetele noduroase în albia trupului meu... Da, da... Aşa a fost, aşa a fost... aşa se face o autopsie.

— Ai asistat la autopsie?... întrebă Vidraşcu.

— De ce nu?... Pe mine nu m'a preocupat niciodata modelul de cât atunci când a putut să-mi sugerez ideea de artă şi numai atât cât a trebuit să o realizez. Viaţa în sine?... Nu există, de aceia am stat liniştit urmărind nu latura creaţiunii artistice, ci o alta, acea a vieţii ca realitate creatoare. Şi n'am aflat-o... M'am privit

pe mine în interiorul acela în care mă găseam şi cu aceiaşi probabilitate de a fi întins pe masa îngustă cu perina şi cearşaful de tinichea... Mi-a fost oroare, mi-a fost scârbă şi când am auzit cuvântul omului cu ochelari spuindu-mi că pot pleca, că am văzut deşetaciunea deşertaciunilor, am fugit, nu de el şi de ce era acolo, ci de mine.

— N'ai avut milă de ea?

— Milă mi-a fost de mine... Eu n'am tăiat niciodată un pui de găina, totdeauna însa mi-a placut sa mănânc pui... Lumea e faţarnică şi mincinoasă pentruca atunci când îşi plânge morţii ei şi se frământa frângându-şi mânile, închipuind cine ştie ce durere grozavă, în realitate se plânge pe ea în viitor... Egoismul omenesc e atât de mare în cât în faţa celei mai grozave catastrofe, stă el, omul. Să moară toata lumea numai eu sa trăesc, e lozinca fiecăruia dintre noi... Cine spune altcum, minte...

Şi tot vorbind, Adrian se scula dupa canapea şi începu să se mişte prin camera în paşi măsuraţi ca un profesor la catedră sau un politician la tribuna, şi vorbea tot mai tare, însoţind cuvântul cu gestul, ca şi cum o mulţime imensă îl asculta. Ochii i se rotunjira şi era aşa de convins de ceeace spunea încât nici nu mai observa nedumirirea lui Vidraşcu care sta în faţa lui micşorat, ca în faţa unei nenorociri ce se abătuse asupra prietenului.

— Pe Dumnezeu l'au inventat oamenii pentruca

nici unul nu s'a ridicat atât de sus ca prin însuşirile pe cari le-ar avea, să fie Dumnezeu.

— ?...

— Ha, ha, ha... Morţii!... Scadenţa unei poliţe nu se uită, insulta nu se uită chiar dacă pentru a te răsbuna vor trece decenii, — lighioana e în sângele fiecăruia dintre noi, unii îi spun vendetă — se uită însă mai de grabă ca un rendevous, sau ca felul de bucate mâncat cu o zi mai înainte, morţii noştri şi dacă totuşi manifestarile noastre par altcum, aceasta e laşitatea cu poza pe care o luăm în faţa celor ce ne văd cu lacrămile in ochi, lacrami ce ne cresc în faţa lor deşi ne gândim în chiar clipa aceia la placerea de a avea femeea frumoasă care stă alături de noi, sau la blestemăţiile pe cari le-am facut o viaţa întreagă... Plânsul acesta se repetă de când e viaţa şi se va repeta mereu cât va fi viaţa şi om... Te uiţi lung la mine... Nu crezi?

— Ca să cred ar trebui să înţeleg ceva din cele spuse de tine şi eu nu înţeleg nimic... Femeea ta, femeea pe care ai avut-o, pe care ai învăţat-o sa simtă ca tine şi pe care o ai în tine ca propria-ţi cugetare...

— Tocmai de aceia... Mă iubesc foarte mult pe mine şi uit cu uşurinţă toate gândurile mele cele isbutite şi cele neisbutite... Imi vând tablourile sau le dăruiesc pentrucă îmi place mai mult să le văd la altul de cât la mine, pentru că în

mine port isvorul nesecat de mereu altele şi altele, şi dacă ar fi să nu mă despart niciodată de ele, atunci mă pierd pe mine... Pe ea o voi găsi în toate femeile, în toate; pe câtă vreme pe mine, numai în mine mă aflu şi de aceia caut să adopt existenţei mele vecinicia... Vecinicia nu a morţii, ci a vieţii. Problema realizata e mai simplă de cât un meşteşug şi ceva mai grea de cât o copie a naturii. Gândirei acesteia trebuie să-i dau întâetate. Cea mai desăvârşită copie a naturii e ştearsă dacă este numai o copie. Numai Dumnezeu a creiat oamenii după chipul şi asemănarea Sa... Dumnezeu a fost un meşteşugar lipsit de orice altă preocupare mai înalta, a vrut să se privească pe El în milioanele de exemplare ce umple pământul. Piatra filosofala a vechilor alchimişti, era fabricarea aurului şi noi ştim că metalul nobil îşi datoreşte preţiozitatea condiţiunilor moleculare cari au lipsit aramei şi plumbului, iar când aceste condiţiuni vor fi similare, aur'ul nu va mai fi nici el metalul preţios, cum nu mai e preţioasă reeditarea aceleaşi şi aceleiaşi manifęstări de arta, dacă nu aduce nimic nou în alcătuirea ei. Pentru aceasta opera de artă trebuie să trezească în noi emoţiunea pe care o datorim infinitului când infinitul e în noi... Spune-mi unde este Dumnezeu?... Unde?... Sau nu, numai spune nimic... Mă doare capul, am vorbit mult, nu-mi dă pace Demian... E ora când trebuie sa plec...

Ce oră?...

— Nu ştiu...

— De ce nu stai să vina şi Mabel?...

— Daca ar fi venit mai de vreme, poate că aşi fi stat, poate că nici nu m'aşi fi gândit să plec, acum însă, e târziu, mai am de pus la cale câteceva cu mine şi Demian.

Şi sculându-se, plecă lovindu-se de toate scaunele ce-i stăteau în cale.

Vidraşcu rămase în picioare privind pe urma lui, la uşa care se închisese, clătinând capul şi subţiindu-şi buzele. Inchise ochii pe jumătate şi rămase aşa parând că ascultă mereu cuvintele lui Adrian... Clătină din nou capul şi spuse ca pentru el, cu destulă îngrijorare:

— Nu înţeleg nimic, nimic...

Il vedea, îi auzea cuvântul, îi măsura gestul şi căuta sa-i înţeleagă starea de nervi în care se afla şi iar spuse pentru el clătinându-şi capul:

— Nu înţeleg nimic... nimic...

Când au venit femeile, aşa l'au găsit, în acelaşi loc şi în aceiaşi atitudine.

— Ce-i, întrebă Eleanor, ţi-e rău?... ai auzit ceva?... A venit Adrian?...

— Da, a venit.

— A venit!...

Mabel tresări şi într'o clipa se roşi toata, inima începu să-i svâcnească cu putere ca o pasare prinsă de o aripa. In corp simţea o moleşeală şi un tremur necunoscut ei pâna atunci.

— Să trimitem sa-l cheme spuse Eleanor, privind în ochii sori-sale.

— Nu... Mai pe urmă, raspunse aceasta. Şi facând sforţari pentru a-şi ascunde slabiciunea trupeasca, trecu în camera vecina unde se lungi pe pat, îmbrăcată aşa cum era.

— Şi ce a zis?... Unde a fost?... întreba Eleanor pe Vidraşcu stăpânita de curiozitatea de a şti cu o clipă mai din vreme.

— Acasă la ţara... Când l'am întrebat de ce a plecat şi când i-am spus ca au îngropat-o pe Adela, a ramas mirat de parca nici nu s'ar fi aşteptat la aceasta; apoi, ca şi cum i-aşi fi vorbit de altcineva de cât de ea, după o trecere de o clipă, mi-a povestit de autopsia moartei,

de artă şi ca sub obsesia aceleiaşi idei, de Dumnezeu, de viaţa viitoare şi de vecinicia pe care vrea să o trăească, iar când a plecat, mi-a spus că se duce să stea de vorbă cu el şi cu Demian... Am impresia că acest Demian e inexistent. Nu ştiu ce să zic, dar îmi vine să cred că am stat de vorbă cu un bolnav. Hotărât, omul asta are ceva. Şi Vidraşcu tăcu, privind în ochii soţiei fără să clipească, aşteptând parcă răspunsul acesteia care avea să-i întărească sau nu bănuiala. Şi Eleanor tăcu... Işi scoase mănuşile, pălăria şi privind spre uşa camerii pe care eşise soru-sa, spuse drept, făra nici o convingere:

— Să trimitem să-l cheme...

— L'am reţinut şi n'a vrut să stea.

— Totuşi...

Trimete. Fa ce vrei...

— Sa nu ştie Mabel...

In clipa aceia servitoarea deschise uşa antreului bucuroasă şi mirata în acelaşi timp că domnul pictor a cărui urmă i se pierduse, s'a reîntors.

— Bine aţi venit... Ce grije mare pe noi, mai spuse servitoarea şi luându-i pălăria, îl lăsă să treacă.

In uşa camerei ce da în hol îl întâmpină Eleanor.

— V'am văzut... Mă urcasem să deschid fereastra să las aerul proaspăt să pătrundă în atelier, — miros de vopsea, miros de aer stricat— şi v'am văzut... Dar Domnişoara?

— Sunt aci; ți-am auzit vorba... Și grăbind pașii spre el se apropie și îi strânse amândouă mânile, bărbătește, privindu-l luminoasă în ochi.

Adrian era vesel, era bucuros ca unul căruia nu i se întâmplase niciodată vre-o nemulțumire. A vorbit de pitorescul împrejurimilor de la țară, de satul liniștit cu ogrăzile și casele risipite pe sub dealuri și pe dealuri, între cer și pământ, și târziu, șters, ca din întâmplare numai, de moartea lui tată-său.

— Și el!... Se mira Mabel strângându-și mânile.

— Și el... răspunse Adrian... De-acum sunt liber, sunt singur, descătușat... Singur și pot dispune de mine cum vreau.

— Până acum nu?

— Nu... Imi era teama ca într'adevăr viața lui e viața mea. Acum însa...

— Câți ani avea?... Era batrân?...

— Nu știu câți ani avea, dar era așa de bătrân, așa de batrân, ca nimeni altul pe lume.

Și Adrian, făra de griji, senin și curtenitor ca un tânăr la douazeci de ani, vorbea cu o volubilitate necunoscută pâna atunci. Parea că renăscuse ca sa încerce mereu aceiași poveste veche și banală a iubirii ce stapânește sufletele în anii tinereții.

— Daca nu mi-ar fi spus Vidrașcu că am lipsit două săptămâni, mi-ar fi parut că astăzi vă cunosc pentru întâia oara și ca să par altfel de cum sunt, ași fi râs, ași fi vorbit și ași fi

cântat aşa cum sunt gata să o fac acum. Vreau să fiu vesel, vreau să fiu nou, vreau să fiu eu... Sunt eu...

Mabel se îmbujoră la faţă simţind cum se leagă de ochii lui Adrian ca de un miragiu şi ochii îi adânceau sufletul şi ochii îi adânceau fiinţa toată.

— Cântă prietene, cântă ce vrei, spuse Adrian, lui Vidraşcu care răsturnat în spatele fotoliului, picior peste picior, fuma. N'am mai auzit sunetele orgei de mult... „Ave Maria", rugăciunea fetelor cu visuri neîmplinite. Cântă!...

Şi Adrian fără sa clipească, rămase în aşteptare, privind cum prietenul rostogolea ghemuri de fum, uitându-se când la Eleanor, când la el, de parcă ar fi vrut să-şi controleze anumite păreri pe cari şi le făcuse de mai înainte...

— Cântă!... spuse Mabel...

— Cântă. Repetă Eleanor.

Cântă. Stărui din nou Adrian... Cântă rugăciunea pagânilor a căror credinţă e necredinţa... Ceva sălbatec, ceva asemuitor unei furtuni, unei mari ce rupe digurile, unei nebunii, nebunia libertăţii celui pedepsit ca Sisif să poarte în spinare o generaţie întreagă de... N'are nici o importanţă ce... Cântă!!...

Vidraşcu se ridică după fotoliu în braţele căruia se înţepenise ca între două uşi. Absent fusese... Aruncă ţigara în scrumiera depe masă şi se îndreeptă greoi spre orgă.

Incepu să cânte...

Tăcea Mabel, tăcea Eleanor, tăcea Adrian şi câte trei priveau la clape, la orgă, la mişcarea picioarelor lui Vidraşcu şi la foile ce suflau... Ascultau muzica jeluitoare şi prelungă a unui iceput de furtună ce se apropia ca o banuială la început, ca apoi să vină, să vină tot mai puternică de parcă ar fi vrut să năruie pereţii, să infre intr casă şi în sufletele lor, ale tuturor. Au plecat capetele şi înspăimântaţi de groază, nu mai auzeau nimic... Fiecare îşi urmărea şirul unei povestiri începute de mai înainte, de mult, şi fiecare îşi avea povestea lui alta de cât aceia cunoscută de ceilalţi şi nemarturisită... Furtuna se înţetea, furtuna scădea şi iar se înţetea aşa depe cum inspiraţia cântăreţului creea muzica.

Eleanor era fericită de fericirea pe care credea că i-a adus-o Mabelei întoarcerea lui Adrian şi se uita lung la ea şi privirea i se pierdu pe deasupra capului ei, în cadrul uşei de stejar în care se înfipsese silueta svelta a Adelei... Cine o chemase pe ea?... Deschise mari ochii speriaţi de vedenie, clipi de câteva ori şi numai rămase nimic din ceiace i se arătase mai înainte de cât acelaşi cadru de stejar al uşei, cu sticlele geamurilor opace, înflorite, pe cari sta scris cu litere drepte: „SALVE"... Suspină. Adela îi era în minte, îi auzea cuvântul, îi vedea zâmbetul... Şi Eleanor se ciupi de mână, închise ochii şi

abia atunci urechile ei prinseră să audă sunetele orgei ca o implorare a sfintei fecioare... Muzica era liniştită şi sentimentala. Parea că după furtuna cerul îşi risipise nourii şi razele luminoase ale soarelui îşi continua sageţile întrerupte o clipa de negurile învolburate ale nourilor.

Mabel întinsa pe sofa şi sprijinita în cot, cu capul lăsat pe spate parea că ascultă în extaz, cuvintele mângâioase ale lui. Avea impresia că îi pozează nud... Işi acoperi faţa şi strânse picioarele... Muzica se•înfraţea cu visul şi setea de o altă viaţa pe care aştepta să o traiască intens, cu toată pasiunea şi toata vigoarea tinereţii împlinite. Se ruşina de gânduri... şi tot gândurile i-l aratau că sta lânga ea şi se ruga, sa-şi reia poza de mai înainte. Inchise ochii şi încet, încet, începu să se destinda din toate încheeturile într'o moleşeală leneşe. Nu-l vedea, îl simţea însa, îl simţea cum îi mângâe trupul şi-i simţea respiraţia calda ce se apropia şi o ardea ca o boare de soare înfierbântată într'o zi de vara secetoasă, şi ea se topea, se topea...

Sări în sus şi uitându-se ruşinata de gânduri la Adrian, îşi pleca capul prinzându-şi faţa în mâni sprijinindu-se cu coatele pe genunchi... Auzea acum şi ea muzica orgei cu sunetele amestecate de parcă s'ar fi naruit o catedrala cu pareţii de sticla în care clopotele erau de argint.

Era întuneric, cerul biciuit de fulgere şi ploaia cădea deasă, răpăind pe acoperişul...

Adrian singur asculta, nu orga, ci muzica tăcerei dela Vitioara şi linştea pustiului dintr'o cameră mortuară, o clipă numai, atât cât i-a trebuit să se uite şi să se regăsească. Ochii i se opriră la picioarele apropiate ale Mabelei. Cele mai frumoase picioare de femee îmbrăcate în mătasea ciorapilor. Faţa i se aprinsee. Ii era cald şi îi era frig. Se scula după fotoliu unde sta şi se apropie de sofa. Se uită mai întâi prin încăpere ca şi cum ar fi căutat ochi să-l vadă, şi n'a găsit, apoi se uită din nou la picioarele ei de cari era atât de aproape în cât îi vedea pulsaţia unei vine albastre în jos de glesnă. Ii prinse mâna, o strânse şi îi spuse încet, pe şoptite:

— Foarte frumos!...

Vidraşcu cânta înainte...

Când a plecat acasă, era întuneric.

A aprins lumina în atelier şi a stins-o imediat ca şi cum ar fi voit să vestească ferestrelor de peste drum ca e la el şi că s'a culcat.

Deschise pianul, bătu cu degetele în clape, sunetele erau stridente, sunetele erau numai sunete şi nici o melodie şi sunetele îi hăuiau în urechi şi în suflet. Inchise pianul şi rămase multă vreme tacut, pe scaun, fară să gândească la nimic. Era obosit, se sculă şi începu sa umble prin cameră. Işi opri paşii, nu ştia ce să facă, era fără de voinţă... Ar fi vrut să plece şi n'avu tăria nici să se mişte măcar până la uşă. Era aproape sa adoarmă când simţi lângă el pe Demian...

— Iar eşti aci?...

— ?...

— Ai venit să mă cerţi?... Ai dreptate... Nici eu nu ştiu de ce am făcut aceasta... Am crezut că e mai bine să-mi ascund gândurile... aşa cere lumea şi pentru aceasta trebuia să fiu vesel, să

fiu altul, sa fiu ca ei, caci numai aşa mă pot tace înţeles. De aceia vorbim, scriem şi ne exteriorizăm nu gândurile, ci voinţa. Mi-e ruşine de ceeace am făcut... Tu eşti bun, tu eşti eu şi ai sa mă ierţi... Crede-mă ca nu e tocmai uşor. Mi-am închis gândurile în tabacheră, am râs, am vorbit, am glumit şi... am mai facut ceva... Am iubit... şi ma auzeam şi mă vedeam şi am văzut-o pe Mabel aşa cum am vazut-o, şi am înţeles că era fericită. Am înţeles ca i-am daruit o clipa de iluzii, aşa ca unui însetat un pahar cu apă şi toata povestea aceasta de ireal, s'a reflectat în mine ca într'o oglinda. M'am stapânit cu greu, dar m'am stapânit... Tu daca ai fi fost în locul meu ai fi făcut la fel, la fel şi mi se pare că... mi se pare...

Ochii lui Adrian începura a se îngreuia, pleoapele îi împânzeau vazul şi în faţa lui se facu tot mai întuneric, tot mai întuneric până ce disparu şi vânatul ferestrei şi el şi...

— Ce frumoase picioare!...

?...

Ai spus ceva?...

?...

Ai dreptate... Toate picioarele sunt frumoase, toate picioarele... odata, o clipa, atât cât trebuie sa le vezi. Mâine voiu fi altul... Mâine voiu fi eu cel de mai înainte...

— ?...

— Nu cel de mai înainte care trebuia să se preoţească, să se însoare, să facă copii şi să trăiască viaţa străbunicilor, voiu fi cel de mai înainte, de azi, împreuna cu cel de acum... Lasă-ma, lasă-ma... Nu mă întrerupe... eşti rău... Imi vorbeşti de El... de ce îmi vorbeşti?... Abia am răuşit sa-l scot din mine şi El e în jurul meu... îl văd... îl vad multiplicat ca pe o litografie trasă la piatră. A prins chip în tot ceeace e în jurul meu, ba chiar şi în ,chipul meu. Pleacă, pleacă... Pleacă diavole!... Mâne voiu fi altul, mâne...

Toata lumea dormea.

Dormea Adrian, dormea Mabel, dormea Eleanor, dormea Vidraşcu, orga, şi deasupra ferestrelor întunecate de peste drum, deasupra intrărei, în curte, un sâmbure de lumina posomorâtă, un bec electric, veghea ca o candelă în noapte.

In fiecare zi Adrian era la vecinii de peste drum. I-a făcut portretul Mabelei în toate chipurile: cap, în picioare, cetind în grădină, la fereastră, în decor de interior şi nici odată n'a căutat să repete ziua întoarcerei lui de la Vitiioara. Il preocupa mereu existenţa lui Dumnezeu ca pe un ascet şi niciodată n'a mai vorbit lui Vidraşcu de aceasta. In ,schimb, seara, înainte de a se culca, şi ziua, când nimeni nu era ca să-l distragă gândurilor, îi apărea mereu acelaşi Demian cu care vorbea. Vorbea cu Demian pe strada, acasă, la cafenea sau prin cârciumile murdare pierdute în fundul mahalalelor bucureştene unde nimeni nu-l vedea şi unde nimeni nu ştia ca omul ce sta mereu cu doua pahare de vin în faţă, nu aştepta pe nimeni altul de cât pe el. Şi el se găsea şi se pierdea asemeni umbrei de care se desface trecând dela lumină la întuneric. Rar de tot îşi aducea aminte de tată-sau, popa, şi tot atât de rar de Adela şi atunci numai atât

cât îi trebuia să rupa o foaie de calendar, timp în care imagina stăruitoare a domnului Costache se contura definitiv într'un amestec-de întrebări şi răspunsuri privitoare la Dumnezeu, viaţa viitoare şi rar, ca într'o ceaţă fumurie, vedea lumea pierdută ce se închina diavolului în ostrovul din mijlocul dunelor.

Mabel scria mereu scrisori acasă mamei, prilejuindu-şi mărturisiri şi observaţii dorite, găsind mereu noi frumuseţi ţarii însorite din pragul Orientului.

Când nu venea Adrian s> ducea ea să-l cheme şi când venea, cerea să vada ce a mai lucrat. Intr'o zi neaflându-l acasă, a facut ordine în atelier, a schimbat tablourile şi acolo unde erau portretele Adelei, a pus flori în loc, iar chipul prietenei de altadata l'a lasat sa se odihneasca jos, cu faţa la părete, sau în fundul altui tablou... Pe şevalet, şi pe pian razimat de un vas, a aşezat portretele ei. A doua zi i-a spus:

Ţi-am făcut ordine în atelier... Iţi place?...

Da...

Şi Adrian n'a vazut niciodata schimbarea din atelier, în vreme ce Mabel era tot mai mulţumită că nimic nu se schimba din ceeace ea aşezase, de aceia gândurile ei se înoiau mereu cu aceiaşi speranţă de viaţă fericita pe care o vedea în viitorul apropiat, în tovaraşie comuna.

Şi astfel vara trecu ca o femee uitata, târând după ea trena sumbră a toamnei umede şi ceţoase.

Vidraşcu fusese la vie şi se întorsese. Stătuse timp de aproape doua săptămâni. Era mai grav, asemenea toamnei... Mai grijuliu de negocierile pe cari le avea cu samsarii şi cumpărătorii de vinuri. Zilele erau tot mai mohorâte şi mai monotone, ca isonul unui cântec de strană. Mabel singură era veselă, de o veselie dureroasă pe care i-o da imaginaţia că trăeşte la Londra sau undeva aproape de ţărmul oceanului unde atmosfera fumurie mijloceşte împreunarea cerului cu apa...

Adrian nu mai eşea în oraş, îl obosea lumea strazii. Se simţea bine în casa prietenilor,, ca un copil în casa părintească. Ziua şi seara era la ei. Asculta lectura Mabelei şi vorbea sau juca şah cu Vidraşcu, iar când vremea se însenina, cât de cât, încărcaţi ca bagajele în maşină, cu Mabel la volan şi el alaturi, făceau zeci de chilometri la şosea sau prin împrejurimilee Bucureştilor.

Şi zilele se scurtau de azi pe mâne, ca un roman de filele citite... Pomii erau desfrunziţi şi secatuiţi de vlagă ca cerşetorii ce, în uşile bisericilor; ridicau braţele chircite negre şi umezite, spre plumburiul cerului din care burniţa mărunt, des şi monoton... Străzile erau noroioase, trecătorii tot mai rari şi mai grăbiţi şi afară de zâmbetul femeilor, nimic numai lumina cu intensitatea soarelui.

Toamnă, toamnă, toamnă...

Doua zile a batut vântul, a uscat străzile şi a gonit ceaţa ca iar să se vadă cerul albastru în •

marginea căruia soarele obosit, încălzind pământul ca nadejdea de viaţă sfârşitul apropiat al tuberculoşilor ce eşisera să-şi facă ultima plimbare pe aleele şoselei, alaturi de limuzinele sau taxicourile închise ce gâfâiau rar târându-se pe şosea ca iluziile stăpânilor sprijiniţi de braţul surorilor de caritate, sau de resistenţa bastoanelor eftine şi solide ce le ajutau la umblet.

Cerul se limpezea tot mai mult, adâncindu-se dincolo de infinitul capacului de cristal albastru ce acoperea oraşul, zare în zare, ca pe o chisea păstrătoare de relicve şi nimicuri ale unei familii bolnave de avariţie.

5 Octomvrie.

Orele şapte dimineaţa. Ultimul care se urca în maşină e Vidraşcu... Mabel la volan, lânga ea Adrian, în fund Eleanor. Maşina svâcni nerăbdătoare... In urma lor se închisera porţile de fier... Maşina coti la dreapta, la stânga şi înainte... Câteva minute numai şi străzile şi casele se ascundeau înapoia lor, unele după altele, până ce dreapta şi nesfârşită se întindea în faţă şoseaua neagră, jilavă şi pustie...

Mabel era numai ochii. Maşina sbura cu o sută de chilometri pe oră. Vidraşcu şi Eleanor se legănau şi vorbeau destul de tare ca să poată fi auziţi de cei din faţă, vorbeau nimicuri, vorbeau ca să nu tacă.

Mabel numai gândea la nimic şi nu vedea altceva de cât zarea unde şoseaua părea că urcă în cer. Adrian număra pietrele chilometrice şi între ele, movilele de pietriş răsturnate în marginea şoselei. Drumul era neted şi bătatorit ca o podişcă.

Departe, pe şosea, un punct negru ca o pălărie furată de vânt, creştea şi pălaria se făcu umbrelă şi umbrela o maşină zorită, poate de aceiaşi sută de chilometri pe oră. Venea ca o nălucă. Şi-au potolit mersul amândouă, s'au salutat în urletele glagsoanelor, s'au ocolit şi... ochii călătorilor şi dintr'o parte şi din alta, se căutau prin ferestrele automobilelor. Maşinile grabite au schimbat între ele calea bătută şi poate punctele de destinaţie: Bucureşti-Sinaia.

6 Octomvrie.

Cerul făra pic de albastru, fara fărâmă de nour, părea o apă tulbure şi murdară.

Ploaia răpăia pe stradă, pe tinicheaua de pe casă, pe tinicheaua din faţa ferestrei şi în geamuri...

In casă toată lumea tăcea... Asculta ploaie şi îşi asculta gândurile.

7 Octomvrie.

Ziua de eri se repetă şi azi, cu mici variaţiuni de interior. Mabel croşetează, Eleanor citeşte iar Vidraşcu şi Adrian schimbă figurile la şah...

8 Octomvrie.

La fel...

9 Octomvrie.

Lipseşte Vidraşcu. Eleanor serveşte ceaiul pe o măsuţă în faţa canapelei în fundul căreia stau îngropaţi Adrian şi Mabel.

Adrian vorbeşte şi Mabel ascultă, priveşte în ziua de mâne şi loveşte măsurat cu palma în palma mânei lui Adrian pe care o ţine pe genuchi...

10—15 Octomvrie.

Afara ploaie şi vânt, înauntru visuri, ceai, cântec, tăcere şi necunoscut...

Incă o zi frumoasă, încă o clipă de reîntoarcere, ultima poate, dintr'o toamnă întârziată.

Porţile de fier se deschisera din nou să lase drum liber maşinei care pleca lăsând în urmă miros de benzina arsă şi sbârnâiala motorului, ce se pierdu ca un tăun scăpat pe o fereastră deschisă.

Pe aceiaşi şosea lunga şi dreaptă, fugeau stâlpii de telegraf şi curgea şanţul şoselei, pe dreapta şi pe stânga, mărginind drumul ca două linii groase de cărbune. Pe câmp, pe-alocurea, băltoacele apelor de ploaie, ca sfărămături uriaşe de oglinda, reflectau albastrul cerului şi pomii desfrunziţi.

— Unde mergem?... întrebă Adrian pe Mabel care conducea automobilul.

— In infinit, răspunse ea, preocupată să ocolească o ridicătură de pietre răsturnată în marginea şoselei.

In infinit?...

— In zare... Acolo unde se împreună cerul cu pământul.

— Pentru cei ce vin în urma noastră poate că am ajuns, răspunse Adrian.

— Pentru ei, nu pentru noi...

In fundul maşinei, ca de obicei, Vidraşcu şi Eleanor, împovărau maşina ca doua obiecte uitate. Cu ochii mereu pe fâşia şoselei ce năpadea sub sticla parbrisului, cu mânile bine prinse pe volan, Mabel vorbea în cuvinte rarite, fara să se uite spre Adrian... Indicatorul chilometric, arăta nouăzeci pe oră.

— Ai... că-la-to-rit... vre-o data cu... vaporul... pe ocean?...

— Nu...

Pacat... sa fii singur pe coverta vasului... singur... între cer şi apă... un sâmbure de lu-mi-nă... într'o catedrala de întuneric... Abia atunci poţi înţelege nemărginirea şi... puterea ei, aşa cum nu ţi le poate spune nici o carte din lume... Pământul... pamântul are prea multa variaţiune de frumos şi de urât... e prea complex... prea e viaţa... Pretutindeni vezi urmele oamenilor şi... nicăiri nu te poţi gasi singur... e destul să... găseşti o floare, un fir de iarbă şi... te regăseşti pe tine în toate... Şi-apoi... ceeace face frumosul pe ocean, e frica... Ştii tu Adrian, ce e frica?... Frica e Dumnezeu şi pe Dumnezeu nu-l poţi afla de cât în singurătate... In fiecare casă de englez, se găseşte o biblie...

— In fiecare casă?...

— Nu uita că ţara noastră e bătută de valurile oceanului şi... fiecare englez... îi simte briza.

Lui Adrian i se lumină toată faţa şi uitând pentru o clipă că se gaseşte în maşină, încercă sa se ridice în picioare. Se lovi cu capul de sus, prinse mânile Mabelei pe volan şi spuse:

— E adevărat ce spui?... Adevărat?...

— Stai că ne răsturnăm în şanţ. Şi Mabel bruscă motorul să-şi încetineasca mersul.

— Ai dreptate... ai dreptate... Dumnezeu sunt eu... şi Adrian îşi relua locul de mai înainte liniştit şi sigur de o constatare făcută.

— Toţi câţi cred în El şi...

— Eu nu cred.

— ...şi le e frică. Beduinii cari trec Sahara pe cocoaşele cămilelor...

— E exodul Dumnezeilor.

Da, da... Exodul Dumnezeilor...

— Sahara, Sahara...

Maşina îşi iuţi mersul sgomotos, aruncând nouri de fum în urmă şi tot aşa de repede îşi înceteni goana. Soseaua curgea în spirală ca sburdălnicia unui copil. Sus pe creasta unui deal se profila pe cerul incolor picat de albastru, zidurile greoaie ale unei împrejmuiri ce cuprindea o adunare de case sumbre, văruite în galben.

— Doftana!... Spuse Vidraşcu din fundul maşinei...

— N'am văzut niciodată o închisoare raspunse Adrian.

— Să o vezi acum.

— ...Şi n'am vorbit niciodata cu un închis... Te poate interesa? întrebă Mabel.

— Cum!... Trebuie sa fie ceva specific felul de a judeca, de a înţelege şi a motiva faptele lor... Psihologiceşte mi se pare că cele mai interesante tipuri sunt criminalii.

De loc, raspunse Vidraşcu. Ori unul, ori o sută, sunt aceiaşi...

Maşina opri în marginea unui parc de casa veche boereasca. Jur împrejur, mai aproape sau mai departe, se vedeau satele cu casele albe, sondele dela Câmpina, şosele şi drumuri, apa Doftanei şi dealurile încalecate unele peste altele, până departe în fund, unde se ridicau munţii vineţi în cari se vedeau distinct scobiturile vailor şi mai vinete, patate de paduri ca cerul de cârpele nourilor.

— Frumos domeniu!... Spuse Adrian cuprinzând cu ochii împrejmuirile.

Şi trist, răspunse Mabel.

Liniştit...

Trist... trist... Nu simţi cum apasa cerul?...

Ca şi pe ocean. Poate ca şi aci sunt Dumnezei...

Pagânule!... şi prinzând braţul lui Vidraşcu. Mabel trecu înaintea lui Adrian şi a Eleanorei, îndreptându-se spre cancelarie unde se opriră sa vorbeasca cu directorul închisoarei.

Cinci minute mai târziu, calauziţi de Grefier

şi un gardian, vizitatorii trecură printr'o curte care nu avea nici o altă destinaţie de cât aceia de trecere, un fel de hol de unde intrară într'o altă curte, aceia a închisoarei propriu zisă,, în care condamnaţii, unii liberi iar alţii în fiare, se plimbau ca bolnavii în convalescenţă în curtea unui sanatoriu.

Chipuri comune, posomorâte, chipuri senine şi chipuri imbecilizate, absente, se plimbau rasleţi, privind în pământ sau în slava, fără de gânduri, sau cu unul singur, acela al libertăţii. Toţi păreau ciopliţi în lemn de brad, papuşi mari, ţinte bune pentru soldaţii ce priveau din foişoarele înfipte în creasta zidurilor de împrejmuire. Intre ei un grup de şase, cu lanţuri grele de mâni şi de picioare, legaţi unul de altul, păreau mai veseli, mai vorbăreţi şi mai straini de închisoare. Plimbându-se, se opriau, când şi când, în faţa zidurilor, cercetându-le ca nişte colecţionari de lucruri rare sau ca adevăraţii cumpărători de imobile. Adrian îi plăsă cu imaginaţia într'o sala de expoziţie.

— Aceştia sunt mosafiri în trecere, spuse Grefierul... Condamnaţi la munca silnică pentru crime... Diseară pleacă... se întorc la ocnă.

Cum în trecere?... întrebă Adrian.

— Li se urăsc sub pamânt şi atunci se ofera ca martori în diferite procese, — pretext — De nouăzeci şi noua de ori la sută, nu ştiu nimic... Se mulţumesc cu puţinul de a fi făcut o călătorie

de agrement de două, trei, sau patru zile şi dacă împrejurările sunt favorabile, dacă nu sunt suficient păziţi, încearcă să-şi recapete libertatea cu fuga şi cu preţul vieţii, — îi împuşcă sentinelele — de altfel, viaţa nu are nici un preţ pentru ei de cât numai când sunt liberi... Uite-i... vin spre noi... au să vă ceară ţigări...

— Se poate vorbi cu ei? întreabă Mabel.

— Da...

In clipa aceia zornăiala lanţurilor se apropia şi cu ea, în linie dreaptă ca soldaţii, câteşi şase ocnaşi. Intre ei era un băiat tânăr, subţire şi înalt, cu faţa trasă. Parea a nu avea mai mult de nouăsprezece sau douăzeci de ani. Ceilalţi, un bătrân cu faţa sbârcită şi mânile mari, noduroase, om la şaizeci de ani, cu privirea ascuţită şi mişcările trupului svelte. Toţi încărunţiţi, chipuri comune de bandiţi, mărunţi, osoşi, ochii mici, braţele lungi şi frunţile înguste tăiate de linii. Erau îmbrăcaţi în uniforma vărgată a închişilor şi pareau a fi şase zebre aşezate pe picioarele de dindărăt.

— Domnule Grefier, cu ce tren plecăm diseară?... întreba batrânul.

— Cu cel de şase...

— „Cu cel de şase..." repetă ocnaşul şi se uită la ceilalţi tovarăşi, apoi se adresă lui Adrian drept, aşa ca unuia dintre ai lor:

— Dă-mi o ţigară...

— Şi mie...

— Şi mie...

Şi cei şase ocnaşi, închiseră pe Adrian la mijloc, întinzând mânile.

Adrian scoase cutia din buzunar şi luând un pumn de ţigări, le dete la fiecare, apoi întrebă pe cel mai batrân:

— De mult eşti închis?

— De când m'a făcut mama...

— ?...

— Nici eu nu ştiu de câte ori am fost închis... Dacă ar fi să fac socoteala anilor de puşcărie şi de ocnă, trei părţi din viaţă... Ei, dar cine se mai gândeşte la asta. Acum sunt de cinci ani...

— Şi cât mai ai?

— Până într'o zi... Nici pasarea nu ştie când i se deschide uşa coliviei, dar când i se deschide, o să sboare...

— Dumneata de ce eşti închis?... întrebă Adrian pe cel mai tânăr.

— Am omorât un tutungiu bătrân...

— Câţi ani ai?...

— Douăzeci şi doi şi de unul sunt închis.

Adrian tăcu şi privi la mânile slabe şi fine ale tânărului; păreau mâni de femee.

— Nu te uita la el că-i tânăr, spuse bătrânul, dar a lucrat bine... Dacă nu lăsa urme nu-l mai prindea cât îi lumea, ei, dar ce vreţi, şi pe mine de câte ori m'a prins, tot cu urme lăsate m'au găsit... Mai uită omul... totdeauna eşti grăbit şi atunci, ori laşi una, ori laşi alta... Când

ai plecat îţi aduci aminte dar e târziu... Eu am omorât cinci oameni...

Cinci!...

Pai ce e mult?...

Eu doi...

Eu trei...

Eu unul şi jumatate...

Cum asta? întrebă Adrian.

Pe unul l'am omorât eu şi la celalt am ajutat.

— Şi nu va fost frica?... îi întreba Adrian.

— Frică?!... De ce?... De închisoare?... Cui e frică nu trăeşte şi apoi vezi dumneata, meseria noastră o fac numai cei tari...

— Şi dumneata tot aşa crezi?... se adresa Adrian celui tânar.

Eu cred altceva... A ucide pe un altul în totdeauna e o nevoie. Cine nu omoara, nu e om... Când ai plecat la treabă, fa-o!... In razboi dezertorii sunt împuşcaţi. De ce?... Pentru ca sunt slabi, pentru ca nu vrea sa omoare ei, la rândul lor...

Aceia îşi apăra ţara... Patria...

Patria... Patria o fac eu şi ca sa omor m'am aparat pe mine. Viaţa mea preţuieşte cel puţin tot atât cât preţueşte patria.

Adrian scutură capul fara sa spuna nimic, apoi după o trecere de vreme îl întreabă din nou:

— Dar remuşcari?... N'ai avut remuşcări?...

— Nu cunosc ce e aia.

— Ai putut să dormi liniştit, n'ai avut visuri?..

— Hm!... şi clătinând capul cu mila pentru lipsa de înţelegere a lui Adrian, spuse încrezut în el:

Numai femeile au vedenii... Şi începu să râdă... Dumneaei poate sa aibă vedenii şi arătă cu mâna spre Mabel.

Mabel se facu a nu înţelege vorbele ocnaşului ai cărui ochi albaştrii o pătrundeau cu lumini de bestie înfometata. Strânse braţul lui Adrian şi îi spuse:

Te aştept la cancelarie, şi plecă.

Ocnaşul cel tânar râse pentru el, clătinându-şi capul ca şi cum şi-ar fi răspuns unor gânduri ale lui...

Adrian părea ca urmareşte un şir întreg de socoteli şi, ca şi cum nu i-ar fi păsut de vorbele ocnaşului, il întrebă tot mai stăruitor:

— Şi nu-ţi pare rău?...

Ehei, domnule, raspunse batrânul. Cu cât eşti mai înfometat, cu atât manânci mai mult fără sa-ţi para rau de bunataţile pe cari le mesteci... Inainţe de a omorâ, am ştiut ce mă aşteaptă... Cum poate dar sa-mi para rau?...

— Nu te-ai gândit la Dumnezeu, la sufletul dumitale şi al celor pe cari i-ai ucis?... la viaţa viitoare?...

— Vă gândiţi dumneavoastră şi pentru noi... Statul întreţine popi şi biserici... ce altă treaba

au de cât să se închine pentru noi... Ia uite ce păziţi suntem să nu ni se întâmple ceva rău... Şi începând să râdă cu poftă, urmă:

— Ziduri înalte, lanţuri şi escorte regeşti... Nu zău, e prea mult, prea mult... Şi iar începu să râdă şi împreună cu el toţi cei şase.

— Viaţa viitoare? zici dumneata... Ptiu!... Scuipă şi frecă cu piciorul...

Ochii bătrânului se ascuţira şi abia de se mai vedeau de sub arcuirea sprâncenilor ca două tăeturi în vârf de cuţit.

— Viaţa viitoare a fiecăruia dintre cei pe cari i-am ucis a stat în cele cinci degete ale mânii, şi strângând pumnul ca într'o plasă de vine umflate, urmă:

— Fiecare deget îmi spune de existenţa de altădată a celor cinci... Uite, vezi?... şi răshirându-şi degetele mânii, începu ca pentru numărătoare:

— Asta a fost un cârciumar scurt şi borţos, turtit în cap, aşa cum e degetul meu cel mare... Asta, al doilea, a fost o sentinelă, ceva mai înalt de cât mine şi legat... semăna foarte bine cu arătătorul... Asta a fost unul lung şi slab pe care dacă nu-l omoram eu, s'ar fi prapădit bolind, i-am facut un bine, ce vrei, suntem şi noi oameni. Asta, a fost o iubită, n'ar mai fi fost să fie, iar ăsta, încheind cu degetul cel mic, ăsta a fost un copil. Cu el am început meseria şi cum vezi, nu mi-a mers tocmai rău. Şi mişcându-şi

mâna cu degetele desfăcute, o ridică până în dreptul ochilor lui Adrian, spunându-i, mândru de ispravile sale:

— Cinci!... Cinci!...

Adrian tăcea şi se uita la cel care îi vorbise ca unui prieten la un pahar cu vin, într'o cârciumă de mahala în vreme ce ocnaşul bătrân, agitat, se mişca nervos scuipând în dreapta şi în stânga ca şi cum ar fi punctat cuvintele cu dispreţul lui.

— Dumnezeu, viaţa viitoare şi tot ce mai spuseşi dumneata mofturi.... Dumnezeu poţi fi dumneata că ne-ai dat ţigari şi poate ne vei da şi bani, aceasta ar fi o adevărată minune şi minunile le face numai El, dacă este; Dumnezeu mai putem fi noi fiecare, pentrucă fiecare dintre noi a ridicat viaţa unui altul şi popii şi legile spun şi cred că dreptul acesta e numai a lui Dumnezeu... Cu toate acestea ei nu vor să ni se închine nouă, în schimb însa se roagă pentru noi şi ne ţine la umbră să nu ne pălească nici vântul, nici soarele...

Adrian scoase portofoliul din buzunarul hainei şi golindu-l, le dete toţi banii...

— Ce faceţi?... spuse grefierul uitându-se în ochii lui Adrian.

Minuni... raspunse acesta liniştit.

Mulţumim, spuseră ocnaşii deodată.

— Apreciem darurile, spuse cel tânăr.

— Poate că ne vom mai întâlni când-va, completă bătrânul. Dumneata eşti un om cumsecade,

un om cu care lesne se poate înțelege cineva..
Imi pare rău că nu pot să-ți dau o verigă din lanțul acesta, ca amintire, așa cum dau ca legământ bărbații fetelor, când se logodesc... N'am altceva, dar dacă vrei, pune mâna încearca-le, greutatea lor au să-ți aduca aminte de noi.

Adrian fara sa spuna un cuvânt, apucă lanțurile cu amândouă mânile, le cântari parca și se uită în ochii ocnașului, apoi le zornai și le lăsă încet să cadă...

Pe palme îi ramăsese o urma fină de rugină...

Ați venit să vizitați închisoarea?... întreba cel tânar.

— Da, raspunse Adrian oglindindu-se în ochii aceia mari albaștri, ochi de copil blajin, nevinovat.

— N'ați prea nimerit bine, spuse batrânul clătinându-și capul... Nu-i așa domnule Grefier?... N'aveți ce vedea... Aștia sunt înșelatorii, fariseii... Deținuți politici, zic ei, adevărul însa e altul, sunt oameni de nimic cari vor să guste bunurile vieții fară sa dea nimic în schimb... Eu i-ași ucide pe toți...

Adrian nu spuse nimic, asculta ce i se vorbea și totuși în același timp, gândea la altceva... Era obosit. Fața își schimbase culoarea de tot atâtea ori ca și gândurile, cu fiecare cuvânt în parte pe care îl auzea, cu fiecare privire.

Cine îi vorbea?...

Cel mai bătrân dintre ocnași, ar mai fi vrut să-i spună ceva și l'a oprit Grefierul:

— Destul!...

Destul! îngaimă Adrian.

Şi cei şase condamnaţi, ca personagiile lui *Pirandelo,* înşiraţi unul după altul, fară să spună o vorbă mai mult, ca şase umbre legate între ele, se îndepartara fara un salut, zornăindu-şi lanţurile sa privească mai departe zidurile închisorii pe care o cercetau ca adevaraţi cumpărători de imobile.

L'am văzut pe Bujor, spuse Mabel când Adrian se apropie de Automobil.

— I-ai vorbit?...

— Da...

Rau ai facut.

De ce?... Un ideolog care...

Un fariseu, un înşelator...

De zece zile o ploaie marunta şi deasa, ţinea oraşul ca într'o reţea de pânză de nu se putea vedea mai departe de cincizeci de paşi. Cerul şi pământul erau tot una, noroi şi apa. Umezeala pătrundea până la oase.

Adrian era răcit, tuşea, bea ceaiuri şi bea vin cald privind pe fereastra aburită a atelierului sau la portretul Mabelei aşezat pe scaun în faţa divanului. Gândea şi vorbea în acelaşi timp cu Demian.

— Da, am înţeles de mult, de mult... Totdeauna mi-au plăcut femeile frumoase şi totdeauna le-am uitat. Am să o uit şi pe ea... Imi vorbeşte de ţara ei, îmi vorbeşte de arta mea, îmi vorbeşte de mine şi de ea; de toată lumea. Imi vorbeşte ca un prieten şi totdeauna îmi ascunde ceva ca o iubită pacatul unei alte iubiri... O înţeleg şi tac şi poate că la rândul ei, mă înţelege şi ea şi tace.

— ?...

— Ştiu, mă iubeşte... Ce naivi sunt unii oameni. Se împuşcă sau se aruncă dela al treilea sau al patrulea etaj, ca să dovedească cu moartea lor că iubirea e scopul vieţii...

Idioţi!...

— ?...

— Cum?... N'am dreptate?... Te înşeli. Toţi oamenii se iubesc pe sine şi eu nu văd catastrofa unei sinucideri în masă. In schimb, însă, fiecare om, tocmai fiindcă se iubeşte vrea să fie un altul, vrea să fie... Uite, vezi, dacă paşii noştri în loc să ne ducă înainte sau înapoi pe străzile oraşului şi peste tot pe coaja pământului, ne-ar purta în sus, ca în sbor de pasăre, te asigur că în cel mai scurt timp viaţa ar fi în altă parte şi nu pe pământ... Aşa ne iubim noi, aşa mă iubesc eu.

Adrian se sculă în picioare şi neastâmpărat, fară să ştie de ce, începu să se plimbe prin odae măsurând-o în lung şi în lat cu paşi mari...

— Am uitat să încui uşa!... şi deodată se opri învârtindu-se pe călcâe ca la comandă. Se îndreptă spre uşă şi învârti cheia în broască de două ori. Apasă clanţa, era închisă.

— S'ar putea să vina şi va veni. Va veni. Va veni...

Făcu ochii mari, numai sufla, asculta...

— Da!... urcă treptele. Taci!... taci Demian!... Vino să ne culcăm, să dormim, să nu auzim nimic, nimic...

Şi într'o clipă se arunca, acoperindu-şi capul cu o pătură şi reţinându-şi respiraţia, gata, gata să se înăbuşe. Paşi uşori, paşii regulaţi în graba cu care urcau treptele îl făceau să gândească la ea, să simtă cum i se umflă vinele gâtului şi stau plămânii să-i plesnească ca unui înecat... Respiră... Uşa se deschise şi apăru Mabel.

— De ce stai pe întuneric?... Ce faci?...

Adrian tăcea. I se parea că doarme, şi viseaza că e în altă parte, undeva departe, unde numai fusese niciodată... Mabel învârti butonul de la electricitate şi se făcu lumină...

— Ce ai?... Il întrebă ea apropiindu-se de divan, descoperindu-i faţa.

— Dormi?...

Şi mânile micii ale Mabelei, ale unei Mabele nervoase, îi despachetară capul dintre perinele în cari se afundase. Adrian dormea cu gura deschisă, capul îi era brobonat de sudoare şi mânile îi ardeau. Mabel, speriata, îi netezi fruntea, îl lovi uşor cu palmele peste obraji, îi prinse pulsul mânei şi ciupindu-l, cauta să-l deştepte mereu întrebându-l şi tot mai tare:

— Ce ai?... Ce s'a petrecut?... Adrian!... şi mânile mici ce-l mângâiara, ca pentru vis, la început, prinsera a-l sgâlţâi din toate puterile, lovindu-l mereu cu palmele peste obraji, strigând desnădăjduită:

— Adrian!... Adrian!... Adrian!...

Când Adrian deschise ochii, ea tremura şi faţa îi era albă ca o coală de hârtie... Se

sculă buimac, se freca la ochi şi rămase năucit parcă, neînţelegând nimic din cele ce se petrecuse.

— Ţi-e rău Adrian?... şi Mabel îşi şterse ochii de lacrimi.

Nu... am dormit... am... Şi se uită la uşa care era deschisă, întrebând sfios, ruşinat parcă:

— Cine ţi-a deschis?...

— Nimeni... Era deschis.

— L'ai văzut pe el?

Pe cine?

— Pe Demian?... Nu era nimeni?

— Nimeni...

— Nimeni?... repetă Adrian nedumirit. Nimeni?...

— Dormeai, capul îţi era îngropat în perine, respiraţia grea... M'am speriat.

Adrian se uita la tablou şi tacea, întrebându-se în gând: de ce l-a pus în faţa mea?...

— Să vina doctorul?

— De ce?

— Eşti răcit... Ai racit când am fost la Doftana... şi luându-i mâna în a sa urmă:

— Ai febră... puls...

— Când ne-am întors dela Doftana... repetă Adrian şi cu ochii mari de curiozitate cerceta atelierul ca şi cum ar fi voit sa descopere ceva, o taina, taina care facea ca ea să se găsească lângă patul lui. Incepu să zâmbească şi se uita mereu la uşă ca şi cum ar fi voit să întrebe clanţa: cine a pus mâna pe ea şi a lăsat-o să

treacă?!... apoi, greoi, ascunzându-şi mirarea, întrebă din nou obsedat de ciudata întâmplare:

— Şi... era deschis...

— Deschis.

Privi o clipă în pamânt ca şi cum ar fi voit să-şi adune gândurile risipite ca nucile şi nu află nimic. Clătină capul, se duse să închidă uşa şi spuse:

— Am visat... iartă-mă te rog, parcă sunt zăpăcit, nu ştiu ce am. Am visat că vorbeam cu mine, că eram un altul şi un altul era... Nu ştiu, nu ştiu... Poate că visez încă. poate că...

Şi lungindu-se pe divan închise ochii.

Din ziua în care Adrian a fost la Doftana, în fața minții îi stau mereu nedespărțiți cei șase oameni cu lanțurile grele de mâni și de picioare, lanțuri pe cari le auzea mereu zornăind. Ochii senini ai celui mai tânăr și buna dispoziție în cuvânt a acelora ce nu aveau nimic să-și reproșeze, siguri pe ei ca cei mai tari și hotărâți experimentatori ai laboratoarelor, îl însoțeau ca umbra. Ii vedea aevea, pe stradă, în atelier, și în saloanele prietenilor de peste drum. Ii vedea în fiecare om și în el, iar dintre toți răsărea mai viu și mai luminos chipul deosebit al tânărului ce se desprindea sculptat ca un basorelief pe fondul celor cinci tovarăși și lânga el, aproape pe același plan, puțin mai șters, chipul bătrânului.

Ceeace nu putuse face el, făcusera aceștia.

Gonise pe Dumnezeu din preajma lor, — îl gonise sau îl omorâse — dar Dumnezeu numai exista pentru ei, pe cât timp pentru el, Dumne-

zeul din turla bisericii Radu Voda şi cel căruia i se închinase tată-său, ca şi cel pe care învăţase să-l cunoască din cărţi şi care se amesteca în viaţa lui ca un fir de lână roşie ce se încâlceşte într'un smoc de alte fire de lâna albă, Dumnezeul acesta ce se amesteca printre lucrurile din casă şi în gândurile lui, traia...

Demian era lânga el şi pe Demian nu-l vedea nimeni, nimeni nu se uita la el deşi el era acela care îl susţinea de braţ ca pe un om beat ce abia se mai ţine pe picioare. Şi Demian îi arăta mereu pe cei şase şi Demian îi spunea mereu în urechi, ca unui prieten bun, aşa ca şi cum s'ar fi temut de alţii:

„Incearcă!..."

Şi în învalmaşeala aceasta de gânduri şi vedenii, ca un tablou prăfuit, sta tata-sau în doua poze deosebite, aşa cum l'a văzut în uşa bisericii din Vitioara, răzimat de apostolul Pavel şi aşa cum l'a văzut aplecat de şale în faţa mesei, cu mâna întinsă, nu pe cruce, ci pe nişte cărţi de lume cu chipuri obscene. Şi batrânul era luminat de un sfârşit de lumânare ca şi atunci... Adrian îşi mişca buzele cu silă şi întoarse capul aşa, ca să nu mai vada nimic. Era obosit.

Cu fiecare clipire a ochilor, lucrurile capatau tot alte înfaţişări. In locul batrânului, se vedea pe el şi în locul lui pe cei şase, nemişcaţi ca şi cum ar fi fost turnaţi în bronz de mâna unui meşter sculptor. Tablourile coborau din parete,

oamenii le luau locul ca iar să coboare şi iar să intre în cadru ramelor ca picturi... Toţi vorbeau, toţi plângeau şi toţi râdeau...

Ii vuia capul de atâta larmă...

Ar fi vrut să fugă, era însa legat de toata încaperea şi toată încăperea ar fi fugit cu el odată. Pe duşumea, în umbra ce o proecta pianul, în marginea peretelui, domnul Costache, cu ochelarii legaţi pe după urechi, umbla cu mânile în trupul Adelei şi Adela se întindea leneşă, senzuală, ca după bae.

Scoala Adela!... striga Adrian şi Adela se scula şi veni la el cu pântecul deschis... L'a îmbraţişat şi apoi, mângâindu-l uşor cu amândouă mânile peste faţă şi pe frunte, dând deoparte şuviţele de păr ce-i acopereau fruntea, îi prinse capul în pălmi şi îl privi în ochi, iar el îi simţea umezeala rece a trupului şi mirosul de formol şi acid fenic ce-i gâdila nasul ca pentru strănutat.

Obrajii îi ardeau, picioarele îi tremurau şi Adrian se clătina ca o crenguţa slabă, abia înmugurită, încarcata de omizi... Demian mereu îl susţinea şi mereu îi spunea:

„Incearcă!..."

In clipa aceia, cei şase se înşirară unul după altul în faţa sa.

Capul îi era greu, mânile îi erau grele şi el tot, părea că e aşa de greu încât, ca să se mişte, ar fi trebuit să-l urnească alţii cu pârghii uriaşe...

— Mânile... mânile... Unde îmi sunt mânile?...

Mi le-au legat cu lanţuri... Ha, ha, ha... sunt lanţurile lor... de mâni şi de picioare... Mă trag în jos, sunt grele, mă afundă în pământ ca în clisă... pâna la glezne, mai sus de glezne, până la genuchii... până la...

Ar fi vrut să strige, să cheme ajutor şi nu putea, amuţise. Lanţurile îl trăgeau mereu la fund şi pământul luneca sub picioarele lui ca nomolul din fundul bălţilor. Se îneca, era în lac, într'un lac puturos cu faţa albă de lintiţă... O clipă numai, o clipa şi dacă braţul lui Demian nu l'ar fi smuls, ca pe un fir de iarbă dintr'un pământ afânat, s'ar fi înecat, s'ar fi dus la fund...

In faţa divanului, în picioare şi pe scaune, stăteau: Doctorul, Mabel, Eleanor şi Vidraşcu iar mai departe, servitoarea acestora din urmă şi un copil al ei ca de vre-o opt ani, copilul care de obicei aducea ţigări lui Adrian. In casa miros de eter şi amoniac...

Adrian deschise ochii şi văzu desordinea din casă şi îngrijorarea celor de faţă.

— Ce s'a întâmplat?... Intrebă el, liniştit şi mirat în acelaş timp.

Doctorul ascultă, se uită la el şi respiră lung ca şi cum i s'ar fi luat o greutate după piept...

— A scăpat...

— Ce a fost?... Ce s'a întâmplat?... Mi-a fost rau?...

— Da... Ai avut un somn agitat, greu, spuse Vidraşcu.

— O criză de nervi, complectă doctorul şi îi lua mâna sa-i cerceteze pentru a suta oara pulsul.

Puţin accelerat... n'are nimic... N ar strica dacă ai face o serie de duşuri reci... In tot cazul ar fi bine să eşi chiar acum din casa, să fii în tovaraşia oamenilor.

Nu totdeauna e bună singuratatea... Pari a fi foarte preocupat de gânduri. E bine să evitam un început destul de temeinic, de neurastenie... Noaptea dormi?...

Adrian se uită lung la el şi nu răspunse nimic. Ii făcea rău vorba omului acesta şi pe deasupra îi era antipatic... Nu-l văzuse niciodată. O barbă mare rară, ochelari pe nas şi o vorbă îngaimata, un belfel de şcoala ovreiască mai de grabă, de cât doctor. Nimic ce ar putea să te facă să crezi în seriozitatea ştiinţei lui.

— Noapte dormi?... Intrebă din nou doctorul.

Adrian se uită la el, întoarse capul şi nu răspunse.

— Dormi domnule?...

— ?...

— Eşti poate şi anemiat... continuă doctorul. Aer mult, plimbare multă şi gânduri mai puţine... Munca brută n'ar strica... Să tai lemne, să sapi la pământ, sa... în sfârşit să faci ceva ce n'ai mai facut niciodată... Apoi, întorcându-se către cei din casă, încercă sa le explice fenomenele boalei, revenind de două şi trei ori, asupra aceloraşi observaţii şi presupuneri. Avea aerul unui

profesor ce vrea să fie cât mai înţeles de studenţi, bine înţeles şi preţuit, pentru aceasta îşi accentua cuvintele, făcea pauze, cita cazuri adevărate sau citite în tratate şi când şi când, se trăgea de barbă ca şi cum din firele ei ar fi scos ideile şi înţelepciunea ştiinţei pe care o practica... Prinse din nou pulsul bolnavului şi nu găsi nimic deosebit, ceeace îl făcu să şi spună:

— Perfect!... N'are nimic.... nimic...

In atelier se făcu frig şi Adrian începu sa tremure. Mabel plecă sa conduca pe doctor şi să pregatească ceaiul.

Afară era ceaţă şi burniţa mereu...

Afară era noroi şi monotonia obsedanta a toamnei moarte peste care se va aşterne cearşaful alb al zăpezii.

Mabel n'a închis ochii toata noaptea, fel şi fel de gânduri cu Adrian, îi treceau prin minte. O îngrijora boala acestuia şi o îngrijora liniştea cu care privea la propria-i viaţă ca la desfăşurarea unei acţiuni straine de el în care eroul principal se stingea de la zi la zi, făra să încerce nimic pentru salvarea sa. Şi o durea pe Mabel pentruca simţea bine ca în ea traeşte şi omul şi opera deopotriva. Aşteptase clipa când sa fie singuri împreuna sau în tovarăşia alor ei, când el îi va spune cuvântul care sa stabilească legaturile definitive, altele de cât cele ale unei prietenii de familie. Il iubea, îl voia şi aştepta ceeace întârzia mereu sa vină. De aceia suferea şi mai mult în închipuirea ei, împletindu-şi gândurile luminoase ale unei bucurii aşteptate cu gândurile negre ale unei nefericiri ce se arată.

Toata noaptea a stat treaza.

Catre ziua se hotarâ, ca în chiar dimineaţa aceia, sa-i spuna ea întâiul cuvânt de iubire,

să-i spună în vorbe, nu aşa ca pâna atunci din ochi.

O femee poate fi şi ea bărbat când barbatul e un visator intârziat într'o lume nouă...

Aşa i-a zis altadata cumnatului ei, şi el a tacut la început ca sa-i răspundă mai apoi, rar şi batrâneşte:

Dar daca te va refuza?...

Nu, pentruca nu înţeleg de ce ar mai veni la noi în casa.

Poate ca... Ştiu eu... iubirea lui va fi mai curata de cum gândeşti tu.

Oricât de curata ar fi iubirea, sfârşitul e acelaşi...

Am sa-i spun... am sa-i spun...

De atunci au trecut zile şi Mabel se certa mereu de lipsa de curaj. In fiecare zi vorbeau despre frumos, despre înţelegerea între oameni, se plimbau cu maşina, ca şi mai înainte, stateau aproape, confundându-se de multe ori în atitudini intime, glumeau, râdeau şi alergau împreuna în gradina desfrunzita ca şi în gradina abia înmugurita. Se loveau peste mâni cum se lovesc copii în jocurile lor, se aparau unul pe altul, se mângâiau daca se loveau şi... atât.

Toate acestea sunt mai puţin de cât...

Şi Mabel suspină, închizând ochii pe jumatate.

Intre timp, boala ameninţa şi mai mult pe Adrian şi boala aceasta o punea ea pe seamă sfiiciunii omului care o iubea de o potriva, fara

să aibă curajul gestului, dacă nu al mărturisirii. Şi în completarea acestor gânduri îşi aduse aminte că odată i-a zis, pe când ea cetea şi el asculta zugrăvind un colţ al parcului, că nu înţelege cum cineva mai poate să iubească atunci când iubirea e vorbită.

— Eu niciodată n'am spus în viaţa mea, nimănui, te iubesc şi niciodata n'aşi putea-o spune. Mi-ar părea ca în clipa aceia aşi arde de ruşine de a nu fi surprins ca mint... Iubirea nu se marturiseşte, iubirea se simte, iubirea se trăeşte.

Dar atunci cum poate şti cineva că e iubita.

Sa înţeleaga.

Şi daca n'a înţeles sau a înţeles greşit?...

Nu ştiu... Se zice ca ochii...

Te-ai uitat vreodata în ochii mei?..

I-am şi zugravit.

Şi Mabel a cetit mai departe fara sa fi înţeles prea mult din paginele ce le întorcea. Nici el n'a făcut nimic atunci din pânza aceia.

Mabel îşi amintea de toate scenele, de toate amanuntele, de toate nimicurile şi ramase sa se gândească mereu asupra lor.

Câteva luni trecuse de la moartea Adelei şi ei îi păreau ani. Ii parea aşa de mult de atunci, de parcă n'ar fi cunoscut-o niciodata...

Se scula, era diminează... a trimes servitoarea sa-l cheme şi aştepta... Aştepta ciocanind cu degetele în masă, în fereastra, în scaune şi pretutindeni pe unde trecea şi de ce se apropia.

— Am sa-i spun te iubesc... Uita-te în ochii mei... nu mint... Te iubesc şi vreau sa-mi fii barbat... Dumineca, sau, nu, n'am sa-i ficsez nici o zi a logodnei... Am sa-i spun: La noi în Anglia când cel pe care îl iubeşi nu are curajul sa-ţi ceara mâna, atunci... Nu... Nu... Nu ştiu şi totuşi, trebuie... Am sa-i spun: Eu te iubesc, vrei sa-mi fii barbat?... Sau...

Şi Mabel, repeta fraze deosebite cu aceleaşi cuvinte, cu acelaşi înţeles, gesticulând ca o actriţa în repetiţie, înainte de a intra în scena.

Când a venit Adrian, Mabel îi lua mâna şi îl aşeză lânga ea pe aceiaşi canapea pe care stateau de obicei.

Azi noapte m'ai facut sa nu dorm deloc...

Nici eu n'am dormit, raspunse Adrian.

Nu?!!... Şi Mabel începu sa zâmbeasca de bucuria acestei coincidenţe, apoi uitându-se în ochii lui, clatinând capul ca şi cum ar fi vrut sa-l întrebe, urma:

N'ai sa-mi vorbeşti nimic?... nimic?...

?...

Ia gândeşte-te bine.

— ?...

Am sa-ţi spun eu... Eşti un copil cuminte. Şi cuprinzându-l cu braţele pe dupa gât, începu sa-l sarute. Apoi, ca şi cum ar fi continuat o discuţie începuta, vorbi:

— Ne cununam şi plecam... Plecam în Anglia sau ori unde vei voi... Trebuie sa te refaci... Ai slabit... Vom vizita expoziţii... vom...

Adrian îşi plecă capul deasupra mânei Mabelei şi o saruta ca unul ce îşi cere ertare de o vina grea.

Dumineca ne logodim, urmă Mabel şi plecam... sau nu Dumineca, azi... Vrei azi?...

— Am de terminat ceva.

— Atunci mâne.

Nici mâne... Saptamâna viitoare... Vreau sa scap de o grijă...

— Tot mai ai griji?!!...

— Ca tine am gândit astănoapte şi aşa urma sa-ţi vorbesc saptamâna viitoare. Mi-ai luat înainte.

— Lucrezi la ceva?

— Da.

Adrian nu mai era bun de nimic, sta toata ziua şi asculta povestea mereu fara de sfârşit, a celor şase oameni... Ori încotro ar fi privit şi ori la ce s'ar fi uitat, pe ei îi vedea şi pe ei îi asculta şi ochii lor îi sfredeleau ochii. Pe cel tânar, îndeosebi, îl simţea mai aproape. Ochii albaştri şi mânile acelea fine de femee, faţa suptă ca a unui îndragostit şi toata fiinţa lui în arătare, îl ţinea în cleşte.

Doua zile n'a dat pe acasa şi n'a vazut pe nimeni... Se ferea de straini şi se ferea de cunoscuţi. Era orb pentru lumea din afara. Toata ziua umbla hoinar singur el cu gândurile lui şi cu icoana celor ferecaţi în lanţuri. Şi aceştia îi vorbeau despre Dumnezeu, de existenţa Lui şi de inexistenţa Lui... Vorbeau toţi deodata şi el îi asculta. Alerga pe strada şi cu el se împlinea minunea ca alergau şi cei legaţi... Deodata se opri, domolindu-şi mersul ca şi cum ar fi aşteptat sa-l sosească cineva de pe urmă, să se pună în linie...

Erau cei şase cari obosiţi de greutatea fiarelor ce le târau, rămaseseră în urma...

Ocoli străzile marginaşe ale oraşului, prin noroiul clisos al drumurilor, noroi ce se lipea de ghete ca păcatul de om.

Vremea burniţa mereu, era închisa şi zăpada întârzia să cadă.

Frigul şi umezeala pătrundea până la oase. Se simţea raguşit, racit, şi seara era tot mai pustie şi cârciumile pe unde intra sa se încălzească, tot mai rare. Cârciumi mici cu aerul stricat şi acru ca butiile golite de vin lasate în arşiţa soarelui, cârciumi sărace luminate cu lampi de gaz ce fumegau în mijlocul tavanului...

Un pahar cu vin îi înfierbânta sângele, şi iar pleca cu ce-i ce-l aşteptau în el, sa treaca pe din faţa caselor unde sta el şi unde sta Mabel, ca din nou să se piarda pe alte străzi necunoscute unde îl aştepta o alta cârciuma caldă cu aerul stricat unde, la o masa, doi birjari aveau sa-şi numere banii câştigaţi, povestind în faţa a doua pahare goale sau pline.

I se opri gând-ul la ea, o clipa numai, atât cât a trecut prin faţa caselor ei şi în lumina slabă a becului electric ce lumina curtea şi uşa de intrare... Işi trase gulerul pardesiului, se sgribuli sa nu-l poată cunoaşte daca l'ar fi vazut. Trecu şi ajuns în întuneric, gândul i-l scoase înainte pe tată-sau, apoi pe Adela, pe domnul Costache şi fără să ştie de ce începu sa râdă şi să vorbească singur.

Ce prostie!... Cine ar mai putea crede în Dumnezeu?...

Dumnezei sunt ei, cei şase şi Dumnezeul Dumnezeilor ar fi domnul Costache şi la fel cu fiecare dintre ei, aşi putea fi eu... Ha, ha, ha...

Ceasurile treceau şi noaptea se stingea pe nevăzute, amestecându-se cu ceaţa deasă a zilei, numai felinarele erau stinse şi drumurile batatorite de puţinii oameni ce plecau grabiţi de frig şi urâtul vremii, să ajunga fiecare la treburile lor. Şi iar, ca şi în ajun, ziua trecu ca un nour de vânt, să lase loc nopţii plumburii de ceaţa.

Cu capul plecat şi mânile împreunate la spate, trecu pe şoseaua Buonaparte, la o suta de paşi de spitalul de copii, îndreptându-se spre colţul străzii Clopotari, sa intre poate la el acasa umezit ca de ploaie şi tuşind ca un ofticos. Ceaţa era deasă şi groasă de nu puteai vedea la cinci paşi înaintea ochilor. Se lovea de oamenii, de stâlpii de telegraf, de ziduri, ca un taun de pareţii unei încaperi cu ferestrele închise.

Trecu pe sub un felinar ce facea pata galbue pe jos şi în aer, atât cât trebuia să faci trei paşi ca sa eşi din încercuirea-i de lumina bolnavicioasa. Ii fulgera prin minte aceiaşi lumina moarta a unei candele uitate ce se stinge în faţa unei icoane.

Sarut mâna... Şi un copil se apropie de Adrian şi îl prinse de haina privind în sus la el

cu ochii luminoşi de bucurie ca ai unui căţel ce şi-a găsit stăpânul.

A tu erai?... şi Adrian recunoscu în baeţaş, pe copilul servitoarei lui Vidraşcu.

— Eu...

— Şi unde te duci?... îl întrebă Adrian, prinzându-l cu mâna pe după umeri, apropiându-l de el.

Sa cumpar ţigari pentru Dumneavoastra, când veţi veni sa fiɜ... Mama a uitat să cumpere. M'a trimis domnişoara... Imi era aşa de urât singur pe strada...

Adrian îşi trecu mâna pe după ceafa copilului ca pentru a-l mângâia strângându-l tot mai aproape de el, ca un parinte bun, odrasla draga, şi copilul se rasfaţa râzând şi vorbind ca unui prieten de o seama, sau ca mami-si.

Două cercuri de lumina şi întuneric, ca două globuri, îi jucau în faţa ochilor lui Adrian... In clipa aceia se desprinse din întuneric Demian. Se apropie de el şi îi strigă aşa de puternic încât după aceia, toata vremea i-a ţiuit urechea.

— Strânge!... Ce aştepţi?...

Adrian se opri şi ţinea tot mai strâns şi mai lângă el pe copil.

Strânge!... repeta Demian. Viaţa lui Dumnezeu care nu îţi da odihna, sta în cele cinci degete ale mânei tale...

Strânge!...

— Trebuie sa fii om. Spuse batrânul ocnaş... Şi să n'ai vedenii, completă cel tânar...

Şi câte şase condamnaţi îl prinseră la mijloc în lanţurile lor, privindu-l cu ochii ficşi şi zâmbetul batjocurei pe buze, aşa cum privise el zugrăveala sfinţilor din biserica din Vitioara.

— Strânge!... Strânge!... Strânge!... era cuvântul pe care Demian îl ţipa mereu în ureche...

— Nu te vede nimeni... sunteţi singuri... tu şi Dumnezeu... tu şi Dumnezeu... tu şi... Strânge!...

Adrian nu mai vedea nimic. Globurile de lumina şi întuneric îi jucau mereu în faţa... Degetele mânii începura sa strânga ca tentacule de paianjen... Copilul se lasă în jos, se svâcni şi nu apuca sa spună cuvântul întreg „ma douare", se svâcni din nou cu mai multa putere şi încerca sa fugă ţipând...

— Ucide-l!... se auzea mereu porunca lui Demian. Sunteţi doi, tu şi El!...

Adrian se repezi în întuneric... câţiva paşi şi îl ajunse. Din nou degetele mânilor se înfipsera în gâtul copilului şi strânse, strânse, până ce acesta se muie ca o bucata de cocă, după ce se mai svâcni de câteva ori sa scape de strânsoarea degetelor. Lui Adrian îi pierira puterile ca şi copilului. Işi dădea bine seama ca de nu îl va ucide, acesta va spune tuturor... va spune...

Trebuie!...

Erau sub pata galbena a unui felinar, la picioarele lor o piatră, Adrian se aplecă ridică bolovanul şi începu sa lovească în capul copilului până ce plin de sânge îl dobori la pamânt.

Il luă în braţe, ar fi vrut sa fugă cu el, glacsonul unei maşini se auzea din beznă. Maşina a plecat, glacsonul amuţise şi el sta în acelaşi loc cu copilul în braţe. In chiar clipa aceia doi trecători eşeau din ceaţa venind spre el.

Ce s'a întâmplat?... şi amândoi se opriră în faţa lui Adrian cu ochii mariţi de groază.

— L'am găsit aci, aproape mort... poate vre-un automobil... Şi pentrucă lumina felinarului era tot mai slaba din cauza unui val de ceaţă şi mai groasa, unul dintre cei doi, trase un chibrit. Copilul era cu ochii închişi pe jumătate şi abia mai respira...

— O trasura!... şi amândoi disparura în întuneric cât ai bate din palme ca să se întoarca din nou înapoi, sa-l ducă la Spitalul de copii. Şi amândoi sprijineau braţele lui Adrian şi ţineau picioarele copilului ce atârnau în jos, ca pentru a uşura povara, iar când aceştia sau dus înainte să anunţe pe internul de serviciu, Adrian apasa cu toata puterea în beregata copilului pe care mereu îl ţinea în braţe şi care se încapaţânase parca în a nu muri. Un val de apa fierbinte, clisoasa îi învalui mâna... Demian era aproape şi Demian îi spunea:

— Bravo!... Ai ucis pe Dumnezeu... Ai ucis pe Dumnezeu...

Dupa Demian venira ocnaşii şi aceştia fără să zica nimic, se plecara de mijloc, cu feţele smerite ca ale unor calugari iezuiţi în faţa ma-

telui inchizitor, facând mereu temenele şi mereu legănându-se pe picioare şi clatinându-şi capetele, se pierdura topindu-se în noaptea şi în ceaţa dintr'o data...

Când au plecat dela Spital, cei doi straini, uluiţi de groaza, ramasera în drum facându-şi cruce, fiecare vaicarându-se şi spunând unul altuia:

— Să nu mai dea Dumnezeu, sa nu mai dea Dumnezeu... Şi se scuturau ca de friguri, tânguindu-se şi cainând pe mort şi pe parinţi.

Adrian a plecat... Când s'a departat şi n'a mai auzit vorbele oamenilor, s'a mai uitat odata în urmă, în ceaţa şi în întuneric... Era singur...

— In sfârşit!... Am terminat şi cu Dumnezeu... Dumnezeu... Şi isbucnind într'o veselie înfraţita nebuniei, repeta sacadat, ca o batae în toaca:

— Am ucis pe Dumnezeu... Am ucis pe Dumne-zeu...

Incepu să alerge... Nu-l mai interesa nimeni şi nimic; nici Demian, nici cei şase, nici... Ii statuse gândul în loc şi cotind colţul strazii Clopotari, ca şi cum ar fi voit sa-şi marturiseasca nopţii fapta, striga cât îl ţinu gura:

— Am ucis pe Dumnezeu!...

Ceaţa se ridicase şi abia când a ajuns în dreptul porţii, vazu alb sub picioare... Cadeau primii fulgi de zapada, mari şi deşi, sa acopere noroiul şi murdaria pamântului.

Ii era cald, se deschisese la pardesiu şi flue-

rând, urca scarile atelierului. Abia când a fost sus şi şi-a scos haina, şi-a adus aminte de Mabel şi de toţi ai ei. Puse un scaun în faţa ferestrei, se urcă pe el şi privi peste drum, aşa cum privea altadata spre aceiaşi poarta, Adela când el îşi flutura mâna în semn de revedere... Işi încrunta sprâncenele şi spuse pentru el:

De ce sa-mi aduc aminte de ea?...

Trase repede perdelele, făcu întuneric, aprinse focul şi liniştit, ca cel mai fara de grije om din lume, se desbrăca...

Se întinse pe divan şi ramase nemişcat Deodata se ridica în picioare ca şi cum cineva l'ar fi sculat şi se opri în faţa oglinzii... Focul ce îşi împletecea limbile de pară, ştergându-le în spre coş, lumina odaia pe uşa caminului. Se privi cu interes, îndelung, ca o mireasa înainte de a se duce la biserică şi buzele îi şoptira:

— Eu!... Eu Adrian Vornicu, am ucis pe Dumnezeu... am ucis pe Dum-ne-zeu...

Şi s'a privit în oglindă până ce nu s'a mai vazut pe el, ci numai interiorul clar obscur cu lumina nefixata a flacarei din camin.

Se plictisea... Nici un gând, nimic... Se apuca sa faca ordine în lucrurile de prin casa... Facu lumina, schimba câteva tablouri, ridica altele dupa jos şi mulţumit de unele şi nemulţumit de altele, uita ce avea de facut... Se tolani pe divan, luă o carte, nu-l interesa ce anume, o deschise, se

uita la rândurile tiparite egal distanțate între ele şi le număra...

— Treizeci şi unu...

Le numară a doua oara, erau exact treizeci şi unu... Ghicise şi în gând numarul rândurilor şi îi parea rău ca nu legase de ghicirea lor ceva ce i s'ar fi putut întâmpla, adică, sa fi spus:

— Daca voi ghici, am sa... Sau nu, daca voi ghici nimeni nu...

Şi mereu gol de gânduri, făra de rost, întinse câteva pânze pe şasiu cu intenția ca a doua zi să lucreze. Se aşeza la pian, facu câteva acorduri şi, ca şi cum şi-ar fi adus aminte de ceva de seama, se ridica, scoase din buzunarul dinnauntru al hainei o agenda şi scrise:

„Azi, şase Decemvrie o mie noua sute douazeci şi şapte, am ucis pe Dumnezeu..."

Sublinie cuvântul *Dumnezeu*, completa legaturile celor doua cocoaşe ale literei m, rotuji pe e şi îngroşa linia de sub întreg cuvântul Dumnezeu, frecând de trei, patru ori creionul.

— Aşa...

Inchise caețelul, stinse lumina, trase perdeaua din dreptul ferestrei şi se lungi din nou pe divan să doarma cu mâinile cruce sub capatâi. Privea pe fereastră noaptea alba cu fulgii mari de nea ce se lipeau pe sticla ferestrei ca să se topeasca şi sa curgă în şiroaie de lacrimi.

Voia să doarma şi nu puteà. Inchidea ochii şi

sub pleoape închidea o lume de gânduri ce naşteau şi mureau într'o continuitate de margele înşirate, trecute printre degete ca metanii. Ar fi vrut sa fie liniştit şi inima îi batea cu putere de parcă l-ar fi gonit cineva pe urma. Fredona cântece de lume şi cântecele mureau dupa primul vers. A cântat: „Ingerul a strigat..." şi s'a oprit. Fară sa vrea îşi adusese aminte de vremea pe când din strana din dreapta a bisericei, în timpul vacanţei şi a seminariatului, dadea raspunsurile la Sfânta Liturghie... Se dobitoci de asemenea gânduri, se scula şi dadu foc maşinei de spirt sa faca o cafea. Aprindea ţigara dela ţigara... In cameră era întuneric, numai flacăra albastră a spirtului, încolacia ibricul de aur... Focul abia mai pâlpâia în soba. Era cald în casă şi cald îi era lui Adrian de-l trecuse năduşelile. Deschise uşa şi simţi răcoarea nopţii începutului de iarna cum îi prinde întâi picioarele, apoi trupul, racindu-i spinarea şi înţepându-i faţa... Ii era frig, tremura... Inchise uşa şi dupa câteva minute o deschise din nou... Il înabuşa caldura. Turnă apă în foc şi focul se stinse, puse mâna pe pereţii sobei şi soba era rece.

De unde atunci, căldura aceasta?!

Toata noaptea n'a putut închide ochii, erà a treia de nesomn şi ochii nu voiau sa dea geana în geana.

— Ochii vraşmaşi!...

. . . .

Când s'a facut ziua, s'a dus la lavoar sa se spele şi apa s'a roşit de sânge... Hainele îi erau pline de sânge şi plin de sânge era divanul... Strâmba din nas, îi era sila şi frica, îl cuprinse o frică nestapânita. Repede, fara nici o întârziere, luă cearşaful pe care dormise, îl mototoli şi îl baga în sobă, îşi cerceta hainele şi făcu la fel, cămaşa, ghetele, toate erau pline de sânge, turna gaz şi le dete foc... Se spala pe faţă şi pe mâini şi când n'a mai rămas nimic din ceeace putea întâmplator spune şi altora de ce făcuse, îşi scutură mâinile şi cântând şi fluerând, fara sa-şi mai gasească un rost, se oprea din când în când în faţa oglinzii ca sa-şi spuna tot mai sigur, tot mai hotarît:

— Am ucis pe Dumnezeu... Da, da... Am ucis pe Dumnezeu şi repetând mereu aceste cuvinte, avea mereu în faţa imaginea copilului, iar mâinile i se strângeau ca în cleşte cuprinzându-se una pe alta simţind parca acelaşi val de apa calda şi clisosa.

Eşi sa se duca la prietenii de peste drum.

Zapada era mare, afânata şi fara consistenţă ca şi ultima realizare a obsesiei... In poarta, şi-a adus aminte că n'a varsat apa în care se spălase şi care se înroşise... S'a întors grabit sa urce treptele. A luat ligheanul, l-a svârlit afara în zapada şi zapada se vopsi.

Ce-am facut!...

Imediat începu sa traga cu picioarele, rasco-

lind locul aşa ca să nu se mai cunoască nimic... Inima îi batea. In clipa aceia mama copilului venea alergând spre el să-l întrebe ce i s'a întâmplat copilului... Fusese înştiinţata de oamenii spitalului că un domn milos, Adrian Vornicu şi doi necunoscuţi, au adus copilul mort la spital.

— Ce s'a petrecut cu copilul meu domnule Adrian?... Ce s'a petrecut?... Intrebă femeea plângând şi lovindu-se cu palmele peste faţă.

Adrian speriat, se uita la ea şi nu raspunse nimic, iar femeea mereu frământându-se, cu mâinile împreunate ca în ruga veni pâna lânga el şi căzând în genunchi, îi ţipa ca un reproş:

De ce nu l-ai scapat domnule Adrian, de ce?...

Adrian parea ca uitase şi bâlbâind mai mult, spuse:

Nu ştiu... nu...

Dumneata l-ai dus la spital... A murit, a murit, a murit.

Apoi, ca sa ştie mai mult de cât ştia, întreba::

Unde l-aţi gasit?... Spune domnule Adrian... Doamne, Doamne...

Adrian îşi încreţi fruntea ca pentru o judecată grabnica şi vorbi, apasându-şi amândoua mâinile peste piept sa para tot mai liniştit::

Da, l-am gasit... Adevarat... Uitasem... O trasura sau o maşina... era ceaţă...

Şi pentruca lui Adrian i se parea ca ochii fe-

meei îl întreabă de ce acopera roşeaţa cu care a fost pătată zăpada, urmă:

— M'am spalat de sânge... M'am murdarit când l'am luat în braţe... M'am spalat de sânge şi am aruncat ligheanul şi pentru să s'a patat zapada, am acoperit...

Femeea plângea şi se framântà toata, gramadita la picioarele lui. Adrian începu sa tremure, o ridica de jos şi îi cuprinse capul în mâini sprijinindu-l de pieptul lui. A încercat sa o mângâie şi n'a putut spune nici un cuvânt.

Pe poarta venea Mabel.

— Cum s'a întâmplat?...

O maşina, raspunse Adrian, o maşina care pleca, care a trecut... Era ceaţa, întuneric...

— Doamne, Doamne, Doamne... Copilul meu, copilul meu... şi femeea se tânguia, leganându-se pe picioare, frângându-şi mâinile şi clatinând capul a desnădejde.

Copilul meu... Lumina ochilor mei... Viaţa mea...

Nu mai plânge, spuse Mabel cu ochii înlacrimaţi de durerea mamei.

— Nu mai plânge, repeta Adrian... Am sa te ajut, am să... Şi plictisit, ca şi cum ar fi voit sa pună capat bocetelor, se întoarse spre Mabel, o luă de braţ, ca niciodata până atunci, spuindu-i:

— Sa mergem...

Deodata, ca şi cum şi-ar fi adus aminte de

ceva de seamă ce trebuia să-i spună, urmă, strângând-o de braţ:

Mâine ne logodim... sau azi, sau, dacă vrei...

Mabel rămase în loc şi uitându-se şi la el şi la famee, ar fi vrut să-l ea de gât să-l sărute, atât îi era de mare bucuria, în acelaşi timp însă servitoarea plângea şi ca sa-l facă mai atent la durerea acesteia, lasă capul în jos şi nu răspunse nimic. Adrian îşi strânse buzele şi drept, fără nici o parere de rau, se adresa femeei:

— Nu mai plânge... Cheltuelile de înmormântare le voi face eu. Şi pentru că femeea se opri din plâns şi se uita la el aşteptând poate altceva sa-i spuna, Adrian continua:

— Dumnezeu te va ajuta... Abea scapate cuvintele şi i se opri respiraţia. Auzise ceeace spusese... pronunţase numele Lui... şi cuvintele îi stăteau în gând şi pe buze.

Dumnezeu... Dumnezeu... Dumnezeu...

Din nou îl vazu pe Dumnezeu cum coboara din turla bisericei şi vine, vine aevea parcă, luând proporţii uriaşe... Mingea de pământ pe care sta se apropia rostogolindu-se sa-l strivească... era un fir de praf... nimic... Inchise ochii şi Dumnezeu se depărtă o clipă ca iar să vină ca o furtună ce avea să curețe faţa pământului... Inima îi bătea în gât, îi lipsea aerul, respiraţia sta să i sa i se curme... Il cuprinse o ameţeală şi văzu cum Dumnezeu se depărtă privindu-l cu milă, ertator ca un parinte bun pentru copiii săi... Lăsă ochii în pământ...

— Ce ai?... îl întrebă Mabel, te-ai schimbat la faţa... Ce ai?...

Mi-e rau... o ameţeala...

Se aplecă şi lua o mână de zapada cu care se şterse pe faţa.

Te-ai înroşit... Sânge!...

Zapada...

Era zapada unde aruncase ligheanul cu apa de sânge.

Mabel era grabita sa faca nunta cât mai curând şi sa plece în Anglia, la mama-sa întâi şi pe urma, în lume, orişi unde va voi el. Ii era teama, teamă de necunoscut, teama de a nu-l pierde sau de a nu se pierde, ca şi cum amândoi pluteau pe o mare învolburata de furtună, aşteptând de la clipa la clipa, ca valurile să-i înghita.

Ştia ca Adrian este bolnav, ştia că felul lui de a fi e deosebit de al tuturor oamenilor şi mai ştia ca îl iubeşte. Nu ştia însa de ce în fiecare zi, de două trei ori, fară să vrea, se lega de ea, ca şi cum i-ar fi purtat chipul ca o bijuterie aninata la gât, imaginea Adelei şi odată cu ea, sa-şi aduca aminte ca el nu a stat la înmormântare iar când a venit la două saptamâni întârziere, nici n'a cautat sa-i afle locul unde au îngropat-o... Şi l'a vazut liniştit şi nepăsator vorbind de moartea lui tata-sau, şi în sfârşit, îi sta mereu în faţa, ca o problemă nedeslegată, lipsurile lui de acasa, lipsuri de cari parea că nici nu-şi

da seama şi iar, starea lui de nervozitate şi boala, cum şi mereu preocuparea pe care o avea pentru discuţiile religioase. Toate acestea se trezeau în gândurile Mabelei mai cu seamă de câteori Vidraşcu îi spunea:

— Ar trebui să mai întârzii... Tu nu vezi ca e bolnav?...

Şi Mabel nici nu voia să gândeasca măcar la cele ce i se spunea deşi vedea bine că adevarul era de partea lui şi nu a ei.

Două săptămâni o mai desparţeau până la cununie, pâna la plecarea lor.

In vremea aceasta Adrian îşi schimba chipul şi sufletul dela clipă la clipa, ca umbra de vara. Când era vesel, de o veselie exuberantă înfrăţită nebuniei, când era trist şi tacut ca şi cum o mare nenorocire s'ar fi abatut asupra capului sau.

Uneori i-ar fi plăcut sa se găsească numai între oameni, alte ori, se închidea în casa, cobora storurile şi fara sa se mişte, fara sa gândească, sta ceasuri întregi ca apoi obosit sa easa să colinde strazile marginaşe, sau să se trântească pe acelaşi divan să doarma sau să stea cu ochii mari deschişi în întuneric şi sa vorbeasca singur: şi să se întrebe într'o clipa de revenire::

— Oare, n'am înebunit?... Am zidit o casa aşa cum îmi trebuie şi mi-e frica să intru... De ce mi-e frică?... Sa nu se naruie?... dar zidurile sunt destul de groase... Nu, nu.... Poate au să vină alţii să o năruie peste mine,.. Nu, nici a-

ceasta nu se poate... Atunci d2 ce mi-e frică?... De ce?... Am ucis pe Dumnezeu pentruca nu-mi da pace, pentrucă nu puteam trăi amândoi pe acelaşi loc şi pentrucă se punea întotdeauna între mine şi lumea pe care o căutam... L'am ucis pentrucă era o ficţiune. Dacă într'ad2văr ar fi existat, o!... atunci...

Şi rămase cu ochii în pamânt, o clipă numai şi începu să strige:

— Nu!.... n'a fost o ficţiune, caci dacă ar fi fost aşa, nu aveam ce ucid2... A fost Dumnezeu, Dumnezeu!...

Şi Adrian închise ochii... La strigatul lui văzu cum Dumnezeu se dete jos din turla bisericii şi coborând, creştea mare, mare aşa ca un nour ce se destramă acoperind văzduhul cu barba Lui sură şi fruntea boltită în care se cuprindea pamântul şi cerul şi tot ce mintea omenească putea imagina dincolo de ceeace se desvălue ochilor... Şi Dumnezezu era străveziu ca nuorii şi prin el se vedea peste moarte... Dumnezeu era uriaş, Dumnezeu era nemăsurat şi peste tot şi toate, îşi flutura hlamida de purpură şi nimic nu se vedea de cât El...

— Atunci cum de am putut să-l omor?.... Ha, ha, ha... Am sa-mi spun aceasta altădată... Am omorât ideia, ideia... Şi lovindu-şi palma peste palma, se felicită::

— Bravo Adrian!... tu eşti acela care înaintea tuturor ai putut înţelege minciuna, iar înaintea ta,

cei şase închişi ferecaţi în lanţuri şi mai înaintea lor, cei ce s'au închinat diavolului. Diavolului... Ha, ha, ha... şi diavol există... pe el nu-l omoara nimeni... Şi Demian numai vine, Demian, Demian... Aşi vrea sa vorbesc cu el... Sunt singur, singur ca şi cum sunt fără de mine... Unde e Demian...

Demian!... Demian!...

Şi chemările acestea de Demian, se auzeau în noapte, spargând zidurile încăparei în mijlocul căreia Adrian se framânta, clatinându-se pe picioare ca un om beat, dintr'un colţ al odaei în altul. Era cu ochii închişi pe jumătate şi în camera era întuneric.

Se opri, în faţa lui, la doi paşi numai, copilul îi întinse amândouă mânile aşa ca şi cum ar fi voit să-l cuprinda pe după gât, Adrian întinse şi el mâna sa-l omoare a doua oară,, copilul însa disparu, ca imediat sa apara într'alt colţ al odaei. Adrian se îndreptă într'acolo şi copilul fugi în partea opusă, şi tot aşa de câte ori se apropia sa-l prinda, întindea mâna în gol ca după o umbra. Incepu sa se roage de el să stea.

— Nu-ţi fac nimic... Stai!... Stai... Stai să vorbim amândoi şi daca dreptatea va fi de partea ta, am să ma omor pe mine... Uite, încaperea e prea mică, nici eu nici tu nu putem sta laolaltă.

— ?...

— Nu tu, copilul, ci Celalt... tu nu eşti de cât un pretext... Stai!... şi întinzând amândoua mânile, se apropie încet, ca şi cum ar fi vrut sa prinda o pasare şi pasarea sbura ca sa-şi gaseasca locul în alt colţ al odaei sau pe scaun, sau pe pian, sau sub pian... Incepu să ţipe şi sa arunce înspre el cu tot ce-i cadea sub mână, pâna ce copilul cazu plin de sânge. Pentru a doua oară îl omorâse... S'a repezit atunci ca un erete sa-l mai strânga înca odată de gât, aşa ca să nu mai rămâna nici o îndoială de viaţa...

S'a repezit cu capul în zid...

Târziu, cu dureri în creştet, tremurând ca o varga, se aşeză pe divan... Era obosit, picioarele şi le simţea grele şi mânile la fel ca şi cum lanţurile celor şase îl trăgeau în jos, la fund... O clipa numai şi în faţa ochilor se facu întuneric şi numai vazu nimic din atelierul sau, mai mult; se pierduse pe el, se căuta şi nu se afla. Ii parea ca este închis într'o camera goala, neagra şi umeda, unde aştepta pe domnul Costache care întârzia sa vina sa-l tae şi sa-l aşeze frumos, ca pe o papuşa stricata la care nu se vor mai uita copii. Şi domnul Costache nu venea.

. . . .

Il durea capul, îl dureau ochii şi plângea, plângea... Lânga el aproape, era copilul şi îi netezea fruntea cu mânuţele mici şi fruntea îi ardea şi fruntea era udă de aceiaşi apa fierbinte şi clisosa pe care o simţise pe mâni atunci când a ucis pe Dumnezeu...

A doua zi de dimineaţă a auzit batai în uşa şi n'a deschis, a auzit vorbe, sgomot, şi n'a deschis... Clanţa uşei se mişca mereu şi el tacea şi privea...

Mâni multe împinsera în uşa şi uşa se deschise de parete. Era Mabel, Eleanor şi Vidraşcu...

Lui Adrian i se păruse ca a venit Adela, domnul Costache, tata-sau şi copilul. Şi toţi îl apucara şi începură sa-l sgâlţâe.

. . . .

Iar au chemat doctorul; de data aceasta omul ştiinţei, nu-şi mai scotea fire din barba, ci îşi muşca buzele şi ridica din umeri lovindu-şi mămânele de poalele redingotei, uitându-se în toate parţile fară sa spuna ceva ca şi cum gestul ar fi fost suficient sa explice boala.

I-au vorbit toţi şi nimanui n'a raspuns, l'au rugat, au plâns, l'au mângâiat şi el a tăcut. Numai ochii mari obosiţi priveau când la unul, când la altul dintre cei ce erau în casă, ca şi cum ar fi

căutat să-i recunoască, să-şi aducă aminte de fiecare cine e şi de ce a venit să stea în preajmă-i.

In atelier era frig. Geamurile prinsese a înflori în gheaţa. Vidraşcu plecă să caute pe doctorul Martinescu, profesorul specialist în boli de nervi. Eleanor se duse acasă să trimeată servitoarea să facă focul, doctorul plecă şi el fară să ştie nimeni când. Toţi plecase, afară de Mabel, care sta pe marginea divanului şi îi mângâia fruntea înfierbântata şi mâinile reci, gândindu-se la el, la ea şi iar la el şi iar la ea, plângând şi ştergându-şi lacramile.

Adrian o privea liniştit în ochii,, uitându-se la ea mai întâi ca la un obiect neînsufleţit apoi ca la o viziune neclara, imprecisă, pentru a carei înţelegere mai buna întinse mâna netezindu-i parul, mereu uitându-se în ochii ei până ce o recunoscu. Se ridica în capul oaselor şi o întreba grabit, speriat:

De ce plângi?

Pentrucă eşti bolnav, pentrucă...

Nu, nu sunt bolnav... N'am nimic... mi-e frig şi mi-e frică... Şi ştergându-se la ochi, i se lumina faţa de bucurie ca unui copil.

Mabel... şi îi prinse amândoua mânile sarutându-le.

Adrian...

Mi-e frica, Mabel... mi-e frica... Şi se vârî în ea ca şi cum s'ar fi ferit de ceva şi începu sa plânga.

— De ce ţi-e frică?... Sunt eu aci... şi mânile ei îi prinseră obrajii în pălmi şi-l mângâe cum numai o mamă ştie să-şi mângâe pruncul.

— De ce au venit atâţia oameni în casa?... Toţi se uita la mine... Şi el de ce a venit?... Uite-l colo... mi-e frică... e tata... uite-l... şi arata cu mâna într'u ncolţ al odăei, şi este şi El... El... Stau unul lângă altul... Tata citeşte şi se uită pe furiş să nu-i surprinda privirea... Lânga el Adela, acum a venit... e trista, numai el, râde copilul, e cel mai mic...

Ai calduri... nu e nimeni Adrian... acolo e portretul Adelei, şi Mabel se ridica şi întoarse tabloul cu faţa la parete...

— Nu e nimeni..

— Atunci...

Ai febra...

De n'aşi înebuni... Da ai dreptate, nu e nimeni şi totuşi uite, apar şi dispar... dar mai e cineva, e... îL simt, îL vad... tu vezi?... E El... creşte şi creşte... umple casa ca un vânt care intra pe o fereastră deschisa... E pretutindeni, pretutindeni.... Mi-e frica Mabel, mi-e frica...

Nimeni Adrian... Nu e nimeni şi mânile ei tremurau şi-i netezeau faţa fara sa ştie ce sa mai spuna, mereu suspinând şi mereu uitându-se la uşa pe care nu mai venea, nici profesorul, nici Eleanor şi nici servitoarea care trebuia sa faca focul, sa aduca lemne... Ii era frig şi frica şi tremura cu el împreuna.

Adrian se înveli cu plapuma şi sprijinindu-se de parete, liniştit ca şi cum nimic nu ar fi avut, vorbi Mabelei.

— Mi-ai spus odată, atunci când am fost la Doftana, că pe ocean, pe coverta vasului, singur, între cer şi apă....

Mabel se uită la el înseninată, văzând în aducerea aminte a celor vorbite altădată, o revenire.

— ...Dumnezeu.

Da, de Dumnezeu vorbeam.

Şi de infinit şi de frica.

Frica care îţi desvăluie pe Dumnezeu...

Da, da... şi Mabel începu să râda cu ochii lacrimaţi de bucuria nădejdei de mai bine...

Mi-e frică, Mabel... ma simt pe ocean, pe coverta vasului, sunt singur...

Şi cu El şi cu mine...

Spune-I numele!...

Dumnezeu...

Da, pe El îL simt, pe El îL vad, îL vad Mabel, îL văd...

De afara se auzeau paşi grei ce urcau scara.

Cine vine?...

Mabel deschise uşa:

...Servitoarea sa faca focul... e frig...

Nu vreau să vina nimeni...

— ... să facă focul.

Servitoarea, mama copilului, era cernita. Se duse la soba şi mai înainte de a face focul, scoase

dinauntru, ghete, haine, cearşaf... şi mirată de ceeace vedea, se îndreptă spre Mabel sa-i spuna:

— Domnişoară...

Mabela nu o auzi şi servitoarea tacu, se apleca din nou în faţa sobei, a scos rufele murdare, arse pe jumatate şi înegrite de fum şi mirată de ce vede repeta din nou:

— Domnişoară...

Mabel întoarse ochii spre sobă ca şi cum ar fi vrut să vadă că se încălzeşte mai repede odaia şi Adrian a crezut că se uita la ceeace femeea scosese din năuntru.

— Eu le-am bagat în foc... şi n'au ars... ha, ha, ha... n'au ars şi râse iar ca de cine ştie ce ispravă facută, apoi deodata devenind serios se uită în ochii ei şi o întreba:

— Ce crezi Mabel, cum mi-ar fi stat mie ca popa?...

— ?...

— Ce bine era daca ma faceam popă... Şi pentru ca nu i se răspunse întrebarei, vorbi singur:

— Am facut bine ce am facut... aşi fi fost un popă ticalos, un fariseu, un ideolog de talia acelora dela Doftana... m'aşi fi minţit pe mine ca să pot minţi şi pe alţii... Nu l-aşi fi cunoscut pe El şi totuşi aşi fi vorbit în numele Lui... Nu te-aşi fi cunoscut pe tine şi aşi fi păcătuit în fiecare clipă şi nu l'aşi fi cunoscut nici pe domnul Costache...

Servitoarea eşi în vârful picioarelor, aproape nesimţită, clătinând capul.

Mabel mută privea de la Adrian în pământ asculta la cuvintele făra şir, neînţelese, ale acestuia.

Din nou se auzi paşi pe scară. Adrian vorbea înainte şi Mabel asculta şi nu auzea nimic, când se sculă sa deschidă uşa, cineva ciocănea.

— Intră! şi Mabel deschise.

Era un comisar.

Adrian 'făcu ochii mari, se sculă şi înaintă spre el.

— Ai venit sa ma arestezi?...

Comisarul zâmbi de gluma şi se înclină respectuos.

— Nu... dar daca sunteţi aşa de buni să pof-tiţi, astazi sau mâine, sau când voiţi, pe la circumscripţie pentru a ne da o declaraţie în privinţa accidentului acela cu copilul... S'a pus în urmărire şoferul şi credem ca...

— L'aţi gasit?...

— Nu, dar credem că în câteva zile... Tocmai pentru aceasta ne-ar fi de mare folos declaraţia dumneavoastra... Câteva detalii...

— Nici nu-l bănuiţi?...

— Tocmai, aceasta sta în strânsa legătura cu ce ne veţi spune dumneavoastră... Atâtea mii de şofeuri...

— In afară de şofeuri nu bă...

— ?...

— Am să vin... am să vin.... sunt...

— Nu, domnule Comisar, interveni Mabel, nu poate să vină nici azi, nici mâine. E bolnav...

— Da, sunt bolnav... Şi începu să tremure de parcă l-'ar fi scuturat frigurile...

— Mă rog... Vă salut... dealtfel, n'are prea mare importanţă; un copil... Vă sălut!!...

Şi Comisarul se înclină tot aşa de respectuos ca şi la venire şi plecă.

— Spune că urmăresc pe şofeur şi vine să-mi ceară relaţii mie... Era ceaţă, era întuneric... Şi apoi de ce nu caută pe cei doi oameni cari au venit atunci şi cu cari împreuna am dus copilul la spital... De ce mă caută pe mine?...

Şi nervos îi umbla mânile făra sa le poată stăpâni. Se agita tot.

— De ce nu stai liniştit?...

— Hm!... Cum o să stau liniştit, crezi că puţin lucru e?... Să fii învitat la poliţie?...

— Dar nu e nimic. N'ai să te duci.

— „N'am să ma duc..." şi ramase o clipă pe gânduri apoi ca şi cum ar fi vorbit pentru el urmă:

— Ai dreptate... N'am să ma duc şi dacă vor stărui; dacă vor stărui, am sa mă duc şi am să le spun că nu ştiu nimic...

— De sigur...

— Ai dreptate... ai dreptate... Ştii ce?... am să vin la voi, au să mă caute şi n'au sa mă găsească... E şi mai bine aşa... Hai, merg la voi şi pe urmă vreau să schimb şi locul, nu-mi mai place la mine.

Când să plece, Mabel observa hainele arse, ghetele şi tot ce scosese servitoarea din sobă, iar focul mocnea să se stingă...

— Nu arde focul, spuse Mabel.

— Tot plecăm...

Şi eşiră împreuna să treacă drumul.

Afară era bine, aerul curat şi rece. Albul zăpezii acoperea pământul şi îmbrăca ulucile, casele şi pomii desfrunziţi, ca o mângâere caldă.

Zăpada era un covor nou de mătase groasă în care paşii lăsau urme.

— Ce frumoasă iarna spuse Adrian... Uite ce frumos peisagiu... alb, alb peste tot... Am să fac o expoziţie a zăpezii şi a cerului de sticlă, atât... şi în mijlocul ei o singură notă discordanta, portretul tău şi în colo, linişte, linişte...

— Linişte, linişte, linişte...

Aşa au spus doctorii.

Si Mabel devenise un fel de autoritate doctoricească, îl ţinea în preajma ei toată ziua. Nu-l lăsa să facă nimic. Ii cetea, îi vorbea câte nimicuri toate îi da doctorii reconfortante şi ea, istovită zi de zi, se subţia în obraji ca o floare bătută de îngheţ sau de para focului.

Căsătoria se amânase cu o zi, două, la început, până ce se va face mai bine, şi binele era mereu acelaşi.

-- Şi va veni o vreme când mă vei uita...

-- ?...

-- Nu, nu mă vei uita niciodată poate, dar nu mă vei mai iubi, spuse Mabel uitându-se într'o oglindă ce spânzura în părete. Am slăbit şi..

-- Nu te mai îngriji de sănătatea mea, nici de viaţa mea, răspunse Adrian, şi poate, va fi mai bine.

- De ce vorbeşti aşa?...

Amândoi luau ceaiul în faţa ferestrei şi priveau cum fulgii mari de zăpada învolburată, purtaţi de vântul care lovea în pomi, în zidurile casei, în tinicheaua din faţa ferestrei, şi în geamuri se fărâmiţeau într'un val de pudră albă ce se ştergea în şuerăturile ascuţite asemănătoare gemetelor celor ce sufăr.

Mabel lasă paharul şi ridicând un deget în sus, ca o mustrare pentru ultimele cuvinte ale lui Adrian, rămase o clipa aşa, apoi îi spuse mai mult tristă de cât supărata:

— Să taci!!... şi se scula să se aşeze la pian, sa cânte, să uite.

— Ascultă:

Şi sunetele pianului, încete sau repezi, stinse sau revoltate, se amestecau şi umpleau casa de o lumină noua.

Zapada cadea mereu şi afară de cântec, liniştea creştea şi în ei şi în afara de ei. Amândoi păreau ca uitase unul de altul. Muzica stăpânea şi chinuia pe cei slabi; dând respiraţie după amiezii de iarna şi singurătăţii.

De la un timp Adrian nu mai auzea nimic, se înfundară urechile şi i se închiseră ochii pentru tot ce era în afară. In faţa lui vedea clar, cu zâmbetul pe buze, copilul care îi prinsese mâna să-i dea buna seară... Ceaţa şi întunericul toamnei, pata de lumină gălbuie a felinarului... Şi se pierdu complect... Avea impresia ca se prăvăleşte de la înălţime şi cade mereu,

fără să ajungă jos, pe o fâşie luminoasă, într'o cascadă de raze, îngeri şi muzică. Apa luminoasă, vie, îi spăla faţa şi îi muia trupul tot, iar dintr'un fund de foc de unde se rupsese fâşia de raze venea cu mânile întinse, ocrotitoare, Dumnezeu.

Se făcu întuneric şi se făcu lumina cu Dumnezeu, ca iar să se facă întuneric... Un fel de orbire ce apărea în reflexele unui întreg şir de Dumnezei... Simţea cum îi arde faţa... Sângele îi aprindea obrajii, sângele îl simţea în valuri, valuri ca o apă răsvrătită ce vrea să dărâme digurile... Mâna i se încleştă şi degetele strângeau... Copilul se sbătea, copilul vrea să fugă...

Se regasi... Inima îi batea şi Mabel cânta mereu...

Cuprins de o bucurie stranie ca a exaltaţilor, sări în sus strigând:

— L'am ucis!... Am ucis pe Dumnezeu...

Mabel se sperie, i se păru că a căzut ceva sau că vântul a spart geamurile, se scula de la pian, era palidă...

— Ce s'a întâmplat?... s'a spart ceva?... şi cercetă cu ochii jurîmprejurul odăei.

— Nu, nimic... raspunse Adrian care îşi revenise.

— Ţi-e rău?...

— Mi-a fost... De ce mă laşi singur... mi-e frică...

— Am fost aci, am fost cu tine...

Ochii lui Adrian se aburiră ca sticla ferestrei.

— E întuneric... nu văd... e umed... e ceaţa... ceaţa aceasta... ceaţa aceastà... Màbel se repezi la sticluţa cu picături albe şi îi dete o linguriţă.

— Ţi-e rău?... te-a impresionat muzica?... Nu-ţi place?... N'am să mai cânt...

De afară se auzea sgomotul maşinei care înota în zăpadă gâfâind şi hurducăind să-şi facă drum prin sloata din faţa porţii ca să poata intra în curte.

— Au venit, spuse bucuroasa Mabel şi, luându-l de mână, îl duse până la fereastră sa privească afară... Pe masuţa, paharele cu ceai abia începute, se răcisera. Când au intrat în casa Eleanor şi Vidraşcu, aerul rece ce se îmbulzea pe uşă cu fulgii de zăpada, lovi faţa celor ce le eşise înainnte, îmbujorându-i de sănătate.

Odata cu venirea lor vorba şi sgomotul goni urâtul singurătaţii şi al gândului.

Adrian se simţea strâns, ca într'o coajă de nucă, în casa prietenilor unde rămăsese din timpul ultimei crize. Dragostea şi grija acestora pe care o puneau în căutarea sanătaţii lui cum şi vederea mereu a mamei copilului, cu ochii plânşi şi cu veşmântul cernit, îl făceau sa se simta vinovat de laşitatea de a nu mărturisi adevarul adevărat:

— „Da, aceasta a fost credinţa mea şi pentru aceasta am făcut ce am facut..."

Aşa gândea şi aşa îşi spunea Adrian de câte ori să gasea în faţa lor şi niciodata n'a avut curajul să marturiseasca prietenilor şi nici Mabelei adevărul acesta. Tacea înşelându-i în bunatatea lor ca e bolnav, în vreme ce el ştia bine ca e sănătos, mai sanătos ca oricând. De aceia căuta să evadeze din casa aceia, sa fie singur, singur cu el şi gândurile lui, să-şi creeze o alta lume de cât aceia ruinată şi pustiita de minciuna unei vieţi viitoare, din care căzuse ca dintr'o cetate distrusă de cutremur.

Se duse acasă la el, in atelier, sa trăiască in familia pe care şi-o creiase din oameni şi fapte ce nu erau...

Singura care venea sa-l vadă, era Mabel şi ea trebuia să fie cea întâi făptură cu care trebuia să înceapa lumea. Atelierul pustiu şi rece, cu aerul închis, înăcrit, îi da iluzia singurătăţii absolute pe care o simţise în ziua în care şezuse de vorbă cu tata-său, în lumina şi întunericul răspândite deodată de lumânarea ce pâlpâea în sfeşnicul de aramă...

Inchise ochii, îşi sprijini capul în mâini şi aplecat de mijloc se încovoe ca un ghem.

Lumea dispăruta se recladea...

Cuvintele bătrânului îi veneau toate în minte, cuvintele auzite încă de pe când era copil, pe când era în seminar, în facultate şi acum în urma, de când se rupsese de învăţatura preoţiei sa se facă „zugrav" dupa cum spunea tată-său. Şi în urechi îi suna clar cuvintele încet rostite ale preotului.

— „Viaţa ta e viaţa mea... Trăeşte-ţi viaţa..."

Inalţa capul, privi de jurîmprejurul odăiei ca şi cum ar fi cautat pe cineva, pe cel ce îi vorbise... şi iar lăsa capul sa se razime în mâini ca sa stea ca mai înainte şi ca mai înainte să auda:

„Viaţa ta..."

Işi aduse aminte de cele spuse de el şi-i părea rău şi îl vedea aevea în faţă ,aplecat deasupra mesei cu mâna întinsă spre cruce şi ceaslov... Il

vedea, îl simţea şi îi auzea respiraţia care era tot mai grea, tot mai căznita, în vreme ce din ochii închişi pe jumătate, se rostogoleau lacrămi mari pe obrajii slabi, pierzându-se în barbă.

Ii părea rau...

Omorâse o credinţă.

Sari în picoare şi începu sa strige:

— Iarta-ma tata!... iarta-mă!...

Şi ţipetelor lui raspunse tacerea în hăuitul coardelor închise în lada pianului.

. . . .

In faţa lui era soba şi în faţa sobei, jos pe scânduri, hainele, cămaşa şi ghetele pline de sânge, arse pe jumatate. Turnă gaz peste ele şi le dădu din nou foc.

Afara vântul ţipa lovindu-se de case şi pomi. Soba duduia ca o locomotivă de tren şi limbele de foc, galbene şi roşii colorau faţa lui Adrian care răscolea cu cleştele focul.

— Să arda tot, tot...

Când se sculă din faţa sobei era întuneric în faţa ochilor lui. Parea că lumina îl orbise şi din întuneric, venea spre el copilul cu braţele deschise să-i cuprinda gâtul. Impinse cu mâna înainte ca pentru a se feri şi n'avu putere, mâna îi era slabă şi copilul îl îmbraţişa şi prinse a-l saruta cu atâta căldură cum nu simţise sărut nici în braţele mamei.

— Iarta-ma!... iarta-mă!... striga Adrian şi pentru a doua oara raspunse tăcerea în hăuitul coardelor închise în pian.

Işi prinse faţa în mâni şi mânile îi erau calde înaclaite de sângele care cursese.

A închis ochii cu putere, să-i sfarme în încheetura pleoapelor, să orbeasca, să nu mai vadă şi când îi deschise copilul nu mai era... Se sculă şi începu să se plimbe prin odae numarând scândurile duşumelelor... Nu mai gândea la nimic... Deodată vede că cineva dă la o parte şevaletul şi de sub alte cinci şase pânze înramate, îşi face loc o mâna albă şi fina...

In faţa lui sta goala, goală aşa ca şi în clipa primei bucurii, Adela... Sânii tari, braţele rotunde lasate pe lânga coapse, ochii mari aprinşi şi zâmbetul pe buze.

Işi prinse faţa din nou în mâni şi vru să fuga, mânile Adelei îl opriră, îi descoperi obrajii şi cu dreapta pe după mijlocul lui, îl duse într'un colţ întunecat al atelierului, în faţa unui aşternut răscolit, între parete şi un paravan cu îngeri, să-i arate cum domnul Costache taie în trupul ei...

— Iartă-ma!... Iarta-mă!... striga din nou Adrian şi strigătului lui, pentru a treia oara îi raspunse tăcerea în acelaşi hauit al coardelor închise.

Iar strânse ochii sa nu mai vada. In faţa i se facu o lumina ca de foc, şi din focul acela încet, încet, a început să se desprinda tot mai înţeles, o cale de lumină ce venea din slavă era aceiaşi cale de lumină ce cădea până la picioarele lui din din turla bisericei Radu Vodă şi pe ea venea El,

acelaşi, Dumnezeu şi Maica Domnului cu pruncul în braţe.

. . . .

Când l'a văzut Mabel, a înţeles că din nou i-a fost rău... Era pe divan.

— ?...

L'am vazut pe Dumnezeu... îL văd... e pretutindeni... l'ai adus tu,... Dumnezeu, Dumnezeu...

Şi Mabel, deschise evanghelia şi ceti.

In familia lui Vidraşcu, grijea şi tristeţea cuprinsese pe toţi. Boala lui Adrian era tot mai întemeiată, accesele tot mai dese iar doctorii, deşi veneau de trei, patru ori pe zi, nu aveau de spus nimic de cât cele ştiute, prescriind mereu aceleaşi doctorii albe. Adrian la început s'a lăsat să fie cercetat de toţi câţi veneau şi sfârşi prin a se opune, spunând mereu şi tuturor cât mai convingator, ca nu are nimic, că e perfect sanătos, dar nici doctorii şi nici ai casei nu ţineau seamă spuselor lui. Toţi ştiau că un început de amnezie a cuprins mintea artistului.

Concluzia era definitivă, se ajunsese la aceasta, dupa ce se făcuse legatura între manifestările boalei şi tot trecutul lui cunoscut de prietenii.

S'a încercat instalarea lui într'un sanatoriu, după două zile însă de şedere forţată, Adrian a plecat fära voia nimănui sa nu se mai reîntoarcă în casa halatelor vargate şi a scufiilor umplute în loc de pae, cu carne. Işi da perfect

de bine seama cá toți îl credeau nebun... Toată lumea îi vorbea cu glasul stins, cu sfială așa ca să nu-l tulbure și toți ziceau ca el, numai să nu-l contrazică. Și i-a spus într'o zi Adrian lui Vidrașcu:

— Tu ești preot...

— Da, sunt preot...

— Și tu regina Angliei, i-a spus Eleanorei.

— Da, regina Angliei, a răspuns ea.

Și Adrian a început să plângă ca apoi să râdă, aducându-și aminte de răspunsurile lor și în cele din urmă sa se revolte de el, care nu cuteza să spună adevărul, să curme povestea doctorilor și sa dea liniște celor ce-l iubeau.

— De ce ai plecat din sanatoriu, l-a întrebat Mabel cu ochii roșii de plâns... Ești bolnav, te vei face bine...

— Inainte da, am fost bolnav, acum însă nu... M'am închinat diavolului ca să cunosc pe Dumnezeu... Viața mea e viața tatălui meu și eu n'am știut, n'am vrut să știu... In mine traesc toate generațiile trecute de când omul a început sa creadă în Dumnezeu și să se teama de El... Tu mi-ai spus că în fiecare casă de englez e o biblie și în sufletul fiecăruia dintre voi, un Dumnezeu... Dumnezeu acela care este pretutindeni și nicaeri, pentrucă El nu fumează țigări, nu minte și nu iubește ca noi... De ce plângi?... Tu cea dintâi trebuie sa cunoști aceasta, pentruca tu nu te-ai îndoit niciodată de El, pe cât timp eu... Eu, care am înva-

ţat să-I slujesc credinţa, m'am lepadat de El ca Petru... Şi Petru trebuie să fi facut ce am făcut eu ca să creadă cu adevărat în El... Evanghelia ne spune numai că a ridicatcat sabia şi a tăiat urechea unui roman...

— Taci Adrian, se rugă Mabel plângând şi frângându-şi mâinile.

-- Bine, am să tac şi tu ai să rătăceşti mereu în gândurile tale pentruca nu vrei să mâ asculţi.

— Dumnezeu este mare şi Dumnezeu se va îndura de tine şi de ruga mea... Ai să te faci bine, ai să...

— N'am nimic şi dacă ţi-am vorbit de Dumnezeu e că vreau să-ţi spun ceeace voi n'aţi bănuit şi nici nu puteaţi bănui...

Cineva ciocăni afară. N'a auzit nici Adrian, nici Mabel. Uşa se deschise şi aparu acelaşi comisar.

— Va salut...

— ?...

— Tot în chestia declaraţiei dumneavoastră... Copilul...

— Da, da... ai venit la timp.

— Maşina, dacă aţi văzut-o...

— Ce maşină?..

— Care a omorât...

— Eu l-am omorât!... Şi întorcându-se spre Mabel, urmă:

— Aceasta vream să-ţi spun.. Apoi, adresându-se comisarului:

L'am lovit în cap cu o piatră, apoi l-am

strâns de gât până ce... Eu, eu... şi sângele a curs, sânge cald şi clisos de mi-a înăclăit mânile şi mi-a pătat hainele, cămaşa, ghetele şi cerşaful pe care m'am culcat... Pe toate le-am ars... şi cât de greu au ars...

Comisarul făcu ochii mari şi nu spuse nimic.

Mabel se apropie de el şi a vrut să-l facă să înţeleagă că e bolnav, că nu ştie ce vorbeşte şi Adrian a împiedecat-o, înlaturând-o uşor cu mâna din faţa comisarului, spunând:

— Eu l-am omorât... Intâi l-am apucat aşa.. şi puse mâna pe gâtul Mabelei, copilul a vrut să fugă, am strâns... a fugit... m'am aplecat, am luat o piatră şi l-am lovit în cap... l-am luat în braţe şi pentrucă tot nu murea, l-am sugrumat.

In clipa aceia veni servitoarea, mama copilului, sa faca focul. Cum o vazu Adrian îi eşi în cale, o apucă de mâni, se uită în ochii ei şi, vesel, senin, ca şi cum i-ar fi spus cine ştie ce mare bucurie, îi zise:

— Eu am ucis pe copilul tău... Eu... L-am ucis crezând că ucid în el pe Dumnezeu şi Dumnezeu trăeşte, Dumnezeu, e aci, e în mine... Nu crezi?... Eşti o proastă... Lucrurile pe cari le-ai scos din sobă erau pline de sângele lui, zapada înroşită, pe care o acoperеam în curte, era sângele lui, sângele lui... Taci?... Nu ma omorî?...

Şi Adrian cazu în genunchi în faţa ei şi, plângând, îi saruta mânile...

Ucide-mă...

Şi femeea a stat prostită în faţa lui, amuţită într'o clipă de groază, de adevăr şi nebunie...

Adrian se scula şi apropiindu-se de comisar îi spuse:

— Să mergem, domnule Comisar, sunt al Dumitale... Şi s'au dus...

Mabel a plâns, iar mama copilului n'a vrut să creada adevărul...

EPILOG

Toate încercarile facute de Vidraşcu de a-l scăpa, au fost zadarnicite nu de Judecători, ci de el, de Adrian.

Declaraţiile doctorilor că acuzatul e bolnav şi deci iresponsabil di crima comisă, dacă într'adevar a fost o crima, n'au putut fi de nici un folos.

Adrian voia cu orice preţ să-şi ispaşească pedeapsa, arătând până la amănunt cum a ucis şi ce a facut înainte şi dupa crimă.

Sa fie internat într'o casă de sănătate, a spus unul dintre aparătorii puşı de Vidraşcu.

Nu, a răspuns Adrian...

— Te voi cauta eu, a zis Mabel plângând.

— Nu sunt nebun... Am fost atunci când m'am crezut eu însumi Dumnezeu...

Şi pentrucă preşedintele curţii cu juri îl în-

trebă în încheere, ce are de spus, Adrian urmă:

— Copilăria mea, vremea cât am fost în seminar şi cât am fost în facultatea de teologie, am fost un aluat în mânile altora. Când am început să cuget, să fiu ceeace am fost în artă, am crezut că eu însu-mi sunt Dumnezeu, iar în ultimul timp, tot stăruind în credinţa aceasta, am pierdut-o pe aceia care trebuia să o am şi pe care am dobândit-o acum. Pe vremea aceea am fost nebun... Mi-am ucis amanta; am ucis pe tatăl meu şi acum în urmă, am ucis copilul... Astăzi sunt stăpânul meu şi robul aceluia care mi-a hărăzit viaţa şi în credinţa căruia am crescut... Ca să înşel pe alţii trebuie să mă înşel pe mine. Nu vreau. Zidurile reci ale închisoarei, va fi învelişul cald al patimelor mele... Izolarea de lume, va fi lumea pentru care am fost pregatit sa o trăesc, rigorile, îmi vor da curăţenia sufletească pe care n'am avut-o şi pe care o caut... Nu-mi luaţi ultima bucurie pe care am plătit-o cu durerea morţii a trei fiinţe... Mi-am redobândit pe Dumnezeul meu pe care îl pierdusem... E cel mai mare câştig pe care îl poate avea cineva în viaţă, şi viaţa aceasta pe care am dobândit-o nu e a mea, ci a tatălui meu şi a bunicilor şi a întregului neam creştinesc...

„ţinând seamă de activitatea artistică pe care a avut-o criminalul, cum şi de împrejurările, necunoscute până astazi de noi, ca un rezultat al unei stari morbide, Curtea condamna la zece ani detenţiune pe acuzatul Adrian..."

. . . .

După stăruinţa sa, în afara de prescriptele legei, condamnatul Adrian Vornicul, a fost pus în fiare...

Zapada a început să se topească... Toţi condamnaţii închisoarei Văcăreşti, fac curăţenia curţii, la fel cu ei, Adrian.

Celula lui Adrian s'a transformat într'un atelier sărac de pictură bisericească.

Ca o obsesie a aceluiaşi leit-motiv, umplu păreţii icoana Maicii Domnului cu pruncul şi Tatăl ceresc.

Mabel e slabă şi bolnavă. Doctorii spun că un plămân e distrus... Nu face nimic... toata ziua ceteşte biblia şi de trei ori pe săptamâna, e la Văcăreşti.

Adrian e senin. Mabel e tot mai tristă.

A căpatat permisiunea de a-l vedea în chiar celula lui. Pe pereţii un singur portret, portretul ei şi încolo, pretutindeni icoane, icoane... pe cari le dărueşte celorlalţi închişi şi, ciudat, icoanele îi sunt chipuri cunoscute Mabelei, şi cu ochii mari deschişi priveşte la ele.

In chipul Maicei Domnului: Adela, în chipul pruncului: copilul, iar batrânul Dumnezeu... Dumnezeu... Dumnezeu... Da, e fotografia după pian a preotului din Vitiioara.

— De ce îi faci la fel? întrebă Mabel.

— Pentrucă Dumnezeu şi Maica Domnului şi pruncul, sunt exemplare unice şi nu le poţi face altcum,

Apoi, ca şi cum şi-ar fi adus aminte de ceva, urmă:

— Maica Domnului se mai poate face şi în alt chip. Şi rămase tăcut, privind zâmbitor ca un iluminat în ochii împăenjeniţi ai Mabelei.

Boala grăbea să ajungă la sfârşit. Mabel abia se mai putea osteni să se ducă până la Vacăreşti... Telegramele din Londra o chemau... Slabită, abia susţinută de braţul Eleanorei şi a cumnatului ei, deschise uşa celulei lui Adrian.

— Am venit... să-mi iau rămas bun... plec... plec la Londra...

Ochii lui Adrian se făcură mari ca şi cum atunci o văzuse aşa cum era... Plecă capul în pământ şi începu să plângă...

— Plec... abia mai spuse Mabel... Plec... Acasă... Să mor acolo... Aşa vrea mama...

A doua zi, printre icoanele înşirate pe păreţii celulei inchisului Adrian era şi aceea a fecioarei cernite în chipul Mabelei.

———

ULTIMELE NOUTAŢI
DIN EDITURA „CARTEA ROMANEASCA"

Lei

Adamescu Gh., Dragomireccu M., Russu N. Literatura română din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre. Bucăţi alese şi caracterizări. Vol. I . . . . 120.—
Arseniev Nic. Biserica răsăriteană Trad. de Arhim. Tit. Simedrea . . . . . . 60.—
Bart Jean (Eug. P. Botez). Peste Ocean Ed. II. 84.—
Brăescu Gh. La clubul decavaţilor. Schiţe şi nuvele humoristice . . . . (s.p.)
Brătescu-Voineşti Al. I. Sorana Ed. II. . . . 42.—
Cazimir Otilia. Grădina cu amintiri . . . . . 84.—
Codreanu Mihaiu. Turnul de fildeş. . . . . . 60.—
Cornăţeanu D. N. Sărac în ţară bogată . . . (s.p.)
Premiat de „Cartea Românească"
Davila Al. Vlaicu-Vodă Dramă în 5 Acte. Ed. V. 60.—
Ibrăileanu G. Studii literare . . . . (s.p.)
Ignotus. Fire de artist Roman. . . . . 120.—
Premiat de „Cartea Românească"
Măinescu Tudor. O picătură de parfum . . . 90.—
Maniu Adrian. La gravure sur bois en Roumaine. 500.—
Mantu Lucia. Umbre chinezeşti . . . . . . (s.p.)
Odobescu Al. Opere complete Vol. I. Ed. IV. . 90.—
Petrescu Cezar. Intunecare. Roman Ed. II 2 vol. 240.—
Rebreanu Liviu. Crăişorul. Roman. . . . . . (s.p.)
Speranţia D. Th. Inceput de viaţă. Roman . . (s.p.)
Simionescu I. Oraşe din România. Ed. II . . 120.—
„ Oameni aleşi. Vol. II. Românii. Ed. II. 90.—
Stănoiu Damian. Duhovnicul maicilor. Roman. 75.—
Teodoreanu Ionel. Bal mascat. Roman . . . (s.p.)
Xenopol D. Al. Istoria Românilor. Vol. VIII. . 150.—
Urechea Nestor. Zânele din Valea Cerbului. Ilustrat. . . . . 90.—

Catalogul literar al „CĂRŢII ROMANEŞTI" se poate obţine, gratuit, la cerere.

40.417.— 828.